

Yazılı Basında Çocuk: K.K.T.C Gazetelerinde Yer Alan Çocuk İle İlgili Haberlerin Çocukluk İmajı ve Çocuk Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi

Mualla Nur Dolar

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2020
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Eda Yazgın
Temel Eğitim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Nihan Koran
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Ahmet Güneyle

2. Doç. Dr. Eda Yazgın

3. Yrd. Doç. Dr. Nihan Koran

ÖZ

Bu araştırma; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuk içerikli gazete haberlerini, çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacına uygun olarak alt amaçlar belirlenmiştir. Bunlar; incelenen haberlerde, çocukların hangi imajlar ile sunulduğunu, nitelendikleri durumu, teşhir edilen bilgilerini, yer aldıkları hak kategorilerini, çocukluk imajlarına göre değerlendirmektir. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden; durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde günlük olarak yayınlanan ve siyasi bir yönelime sahip olmayan 8 gazete oluşturmaktadır. Gazetelerin incelenmesinde doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Gazetelerin internet sitelerindeki haber arşivlerinden 'Çocuk ve Çocuk Hakları' anahtar kelimeleri ile 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine kadar olan haberler; kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan gazete haberleri, araştırmacı tarafından oluşturulan 'Gazete Haberleri Kodlama Formu' ile sistematik bir şekilde toplanmıştır. 'Gazete Haberi Kodlama Formu' alanında bilgili 7 uzmanın görüşleri alınarak düzenlenmiştir. Formun güvenilirliği için; araştırmacı ve tez danışmanının birbirlerine paralel olarak, farklı mekânlarda, rastgele seçilen haberleri 'Gazete Haberi Kodlama Formuna' göre analiz etmiştir. Verilerin analizinde, içerik analizi ve çocukluk imajlarının analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; incelenen gazetelerde en fazla adli türdeki haberler bulunmuştur. Araştırma sonucunda; çocukların, istismar, ihmal ve kaza gibi olumsuz durumlarda genellikle mağdur ve kurban temsilleri ile sunuldukları saptanmıştır. Araştırmada, ulusal haberlere uluslararası haberlerden daha fazla yer verildiği bulunmuştur. Ayrıca çocukların haber içeriklerinde

çoğunlukla olumlu şekilde sunuldukları ortaya çıkmıştır. Haberlerin çoğunda çocukların kişisel bilgilerine yer verilmediği ve bu konunun önemsendiği saptanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan katılım hakkının, çoğu haberde görmezden gelindiği ve çocukların kendilerini ilgilendiren haber içeriklerine katılımlarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların korunma haklarına yönelik çok fazla olumsuz haber elde edilmiştir. Ayrıca çocukların gelişimsel haklarını içeren haberler yüksek oranda bulunmuştur. Çocukluk imajlarına göre çocukların gazete haberlerinde en fazla 'masum' ve 'kurban' imajları ile sunuldukları saptanmıştır. Bulgular, literatür desteği ile tartışılarak, çalışma; medya çalışanlarına, bilim insanlarına ve toplumdaki bütün bireylere öneriler ile son bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Yazılı Basın, Çocuk Hakları, Çocukluk İmajları, Çocuk Hakları İhlalleri, Kuzey Kıbrıs

ABSTRACT

This research; It aims to examine the news about children, children's rights and childhood images in the Turkish Republic of Northern Cyprus print media. Sub-goals were determined in accordance with the main purpose of the research. These; To evaluate according to which images children are presented in the analyzed news, the situation in which they are qualified, the information they are exposed, the categories of rights they are in, and their childhood images. In the research, among qualitative research designs; case study pattern was used. The sample of the research; It consists of 8 newspapers that are published daily in the Turkish Republic of Northern Cyprus and do not have a political orientation. Document analysis method was used in the examination of newspapers. News from the news archives on the websites of the newspapers with the keywords "Child and Children's Rights" from 01.01.2019 to 01.01.2020 have been recorded. The recorded newspaper news were collected systematically with the "Newspaper News Coding Form" created by the researcher. It was arranged by taking the opinions of 7 experts knowledgeable in the field of "Newspaper News Coding Form". For the reliability of the form; the researcher and the thesis supervisor analyzed the randomly selected news in different places according to the "Newspaper News Coding Form", in parallel with each other. According to the findings of the research; In the examined newspapers, the most forensic news was found. As a result of the research; It has been determined that children are generally presented with victim and victim representations in negative situations such as abuse, neglect and accident. In the study, it was found that national news covered more than international news. In addition, it was revealed that children were mostly presented positively in news content. It has been determined that the

personal information of children is not included in most of the news and this issue is important. It has been concluded that the right to participate in the Convention on the Rights of the Child is ignored in most news and children do not participate in the news content that concerns them. There has been a lot of negative news about children's rights to protection. Also, there were plenty of news about children's developmental rights. According to their childhood images, it has been determined that children are mostly presented with "innocent" and "victim" images in newspaper articles. The results were discussed with the support of the literature, and the study; It ended with suggestions to media professionals, scientists and all individuals in the society.

Keywords: Child, Printed Media, Children's Rights, Images of Childhood, Violations of Children's Rights, North Cyprus

TEŞEKKÜR

Tezin yapım aşamalarında, sürecin en başından en sonuna kadar bana karşı hiç bir desteğini esirgemeyen, umutsuzluğa kapıldığım zamanlarda beni ayağa kaldıran, Sayın tez danışmanım; Yrd. Doç. Dr. Nihan KORAN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Altı yıllık öğrenim maceramın ilk yılından son yılına kadar yanımda olan, her açıdan gelişmemi sağlayan, sadece öğretmenim değil aynı zamanda her konuda yardım alabileceğimi bildiğim ve hayatım boyunca önünde saygıyla eğileceğim Sayın; Doç. Dr. Eda YAZGIN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimimde, öğretileri ve gülen yüzüyle her zaman ışık saçan, motive edici olumlu eleştirileri ile beni bilime teşvik eden Sayın Prof. Dr. Işık GÜRŞİMŞEK'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Öğretmen olmam, bilim adına çalışmalar yapmam, kendi ayaklarım üzerinde durmam konusunda, maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda dimdik duran, Babam; Hatem DOLAR'a ve Annem; Nurşen DOLAR' a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi	6
1.3 Problem Cümlesi ve Alt Problemler	7
1.4 Sayılıtlar / Varsayımlar	8
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	9
2 KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1 Kitle İletişim Araçları ve Yazılı Basının Toplumdaki Önemi	10
2.1.1 Kitle İletişimi	10
2.1.2 Kitle İletişim Araçları	11
2.1.3 Yazılı Basın ve Yazılı Basının Topluma Etkisi	13
2.2 Yazılı Basında Çocuğun Önemi	15
2.3 Çocuk Hakları	19
2.3.1 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	22
2.3.2 Yazılı Basında Çocuk Hakları İhlalleri	27
2.3.3 Oslo Çağrısı (Oslo Challenge)	33
2.4 Çocukluk İmajları	34
2.4.1 Masum Çocuk İmajı	35

2.4.2 Soylu /Mesih Çocuk İmajı	36
2.4.3 Kötü Çocuk İmajı	37
2.4.4 Çığ Gibi Büyüyen Çocuk İmajı	38
2.4.5 Kontrolden Çıkmış Çocuk İmajı.....	38
2.4.6 Küçük Yetişkin Çocuk İmajı	39
2.4.7 Eğitime Devam Eden Yetişkinler Çocuk İmajı	39
2.4.8 Mülk Olarak Görülen Çocuk İmajı.....	40
2.4.9 Kurban Çocuk İmajı	41
2.4.10 Temsili Çocuk İmajı	41
2.5 İlgili Araştırmalar	42
2.5.1 Ulusal Araştırmalar.....	43
2.5.2 Uluslararası Araştırmalar.....	49
3 YÖNTEM	55
3.1 Araştırma Deseni	55
3.2 Veri Kaynağı	56
3.3 Veri Toplama Araçları	58
3.3.1 Doküman Analizi.....	58
3.3.2 Gazete Haberleri Kodlama Formu.....	58
3.4 Verilerin Toplanması	61
3.5 Verilerinin Analizi	62
3.6 Geçerlik ve Güvenirlik	63
3.7 Araştırmanın Etik Prosedürü	64
4 BULGULAR	65
5 TARTIŞMA VE SONUÇ	92
6 ÖNERİLER	114

KAYNAKLAR	116
EKLER	130
Ek 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği İzni	131
Ek 2: Turnitin Orijinallik Raporu	132
Ek 3: Gazete Haberleri Kodlama Formu	133
Ek 4: Uzman Görüşü Alma Metni.....	135

KISALTMALAR

BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
Vb.	Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Bulunduğu KKTC Gazeteleri.....	65
Tablo 2: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Kategorilere Göre Haber Türleri Dağılımı.....	67
Tablo 3: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Düzeyi.....	73
Tablo 4: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Gazete Haberlerinde Çocukların Sunulma Şekli.....	74
Tablo 5: Çocuk ve Çocuk İçerikli Gazete Haberlerinde Yer Alan Çocuk İfadesinin Sayı Karşılığı	76
Tablo 6: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Kişisel Bilgilerine Yer Verilme Durumu.....	77
Tablo 6a: Haberlerde Çocuğun Teşhir Edilen Bilgileri.....	80
Tablo 7: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Gazete Haberlerinde Çocuğun Nitelendiği Durum.....	82
Tablo 8: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Yer Aldığı Hak Kategorisi.....	84
Tablo 9: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Sunulduğu Çocukluk İmajları.....	88

Bölüm 1

GİRİŞ

Gelecekteki nesillerin, toplumları sağlam temellere dayandırarak oluşturabilmeleri; sosyal, kültürel, psikolojik ve fiziksel açılardan gelişmişlik düzeyi yüksek toplumlar kurabilmeleri, bugünün çocuklarının tüm gelişimsel alanlarda sağlıklı şekilde yetişebilmeleri ile doğru orantılıdır (Doğrucan ve Yıldırım, 2011). Bu nedenle, bugünün çocuklarına sağlanan doğru koşullar, toplumda refah içerisinde bulunmalarına ve gelecekteki toplumların sağlıklı bir şekilde oluşmasına doğrudan etki etmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001). Geleceği şekillendirecek olan bugünün çocuklarının, toplumdaki konumları; aileleri, eğitimcileri ve toplumun tüm üyelerini ilgilendiren bir konu olmaktadır. Çocukların yaşadıkları ortamlarda oluşan toplumsal olaylara katılım gösterebilmeleri, çocuk hakları ve insan hakları hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olması ve toplum içerisinde yaşadıkları adaletsizliklerin, haksızlıkların ortaya çıkarılabilmesi, toplumların sağlıklı şekilde geleceğe aktarımı açısından büyük önem arz etmektedir (Uğurlu ve Gülsen, 2014; Tutar, 2014).

Çocukların toplum içerisindeki konumlarının ortaya çıkarılabilmesi konusunda, dünyanın her yerine ve her kesimine bilgi aktarabilen kitle iletişim araçları büyük önem arz etmektedir. Toplumun çeşitli alanlarında olduğu gibi kitlesel iletişimde de, topluma sunulan çocuk tasvirleri, toplumda hâkim olan çocuk imajlarını yansıtmaktadır (İnal, 2015). Kitlesel iletişim araçlarından özellikle yazılı basın, geçmişten günümüze kadar etkisini kaybetmemiş olup, teknolojik gelişmeleri içselleştirerek, günümüze kadar gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, yazılı basının,

sosyal mecralara girmesini sağlamıştır. Gazetelerin internet siteleri, haberlerin sosyal medya ortamlarında ele alınması gibi gelişmeler, yazılı basının günümüzdeki geçerliliğini ortaya koymaktadır. Yazılı basının, ele alınan konuyu diğer medya organlarına göre daha derin ele alabilmesi, çocuk içerikli haberlerde çocukların toplumdaki konumlarının belirlenebilmesi açısından bu konu üzerinde çalışan araştırmacılara destek olmaktadır. Ayrıca yazılı basın, toplumda yaşanan olayları yansıttığı için, çocukların hangi türlerde haberlere konu olduklarını, toplumda karşılaştıkları adaletsizlikler ve haksızlıkları belirleyebilmek amacıyla önem arz etmektedir. Haberlerde çocukların yer aldıkları oranlar ve türler, çocukların sunulma biçimleri, çocuk haklarına gösterilen özen, toplum içerisinde yaşayan bireylerdeki çocuk algısına etki etmektedir (Yüksel Özmen, 2012). Toplum içerisinde ciddi olarak algılanan ve tüm sosyo-ekonomik düzeydeki insanların ilgilendiği haberler; toplumdaki bireylerde, hangi konularda, ne şekilde düşünmeleri gerektiği konusunda fikir oluşturmaktadır. Geleceğin yetişkin bireyleri olan bugünün çocukları hakkında yapılan doğru olmayan, etiketleyen ve hak ihlallerinin bulunduğu haberler, çocukların şu anki ve gelecekteki hayatlarında düzelmesi mümkün olmayan etkiler bırakmaktadır (Kahriman, 2013). Bu nedenle çocukların medya organları üzerinde özellikle yazılı basında temsil edilme şekillerine ilişkin başlıca sorunlar; çocukların haber içeriklerinde sunulma biçimleri, hangi imajlar ile sunuldukları ve haberlerde hangi haklarının ihlal edilip hangi haklarının korunduğunu ortaya koymaktır. Çocukların haberlerdeki temsilleri; Çocuk Haklarına yönelik bakış açısı ve farkındalığın geliştirilebilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.1 Problem Durumu

21. yüzyıldaki gelişmiş toplumlarda; gelişen değerler, kültürel öğeler ve yansıtılan temsiller, toplumun geleceğini oluşturacak bireyler olan çocuklara karşı

bakış açısını, çocukların yaşamdaki konumlarını ve önemlerini ortaya koymaktadır.

21. Yüzyılda çocukların artık korunmaya ve bakıma yönelik gereksinimlerinin haricinde, toplum içerisinde farklı gereksinimlere ihtiyaçları olduğu inancı ortaya çıkmıştır. Gelişmiş toplumlarda, çocukların kendilerini ilgilendiren sosyal olay ve olguların katılımcıları olmaları, kendilerini ifade etme özgürlüklerinin olması gibi birçok ihtiyaç ve hakları ortaya çıkmıştır. Çocukların bu gereksinimlerinin karşılanması, artık sadece ebeveynleri, hak savunucularını, öğretmenleri ve konu ile ilgili uzmanları ilgilendirmekten çıkmış, toplumsal bir boyut haline gelmiştir (Washington, 2010; Erbay, 2013).

Dünyadaki bütün çocukların kendilerini koruyan, temel ihtiyaçlarını gideren, onları her açıdan geliştiren ve haklarına sahip çıkan bir toplum içerisinde yetişmeye hakları vardır (Uğurlu ve Gülsen, 2014). Çocuk; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. Maddesinde; “ on sekiz yaşına kadar tüm insanların çocuk olduğu” Şeklinde tanımlanmaktadır (ÇHS, Madde: 1). Ayrıca Türkiye Çocuk Hakları Raporu’na (2008) göre çocuk; 0-18 yaş aralığındaki bireyleri kapsamaktadır (Türkiye Çocuk Hakları Raporu, 2008; aktaran: Mercan, 2017). Bu tanımlara ek olarak; 0-18 yaş arasında bulunan her yaştaki çocuğun, ayrı olarak gereksinimlerinin, haklarının tanımlanması gerekmektedir. Çocuklarda, yaşlara ve gelişimsel dönemlere göre gereksinim farklılıkları oluşmaktadır. Bu nedenle 0-18 yaş gibi genel bir tanımının, yeterlilik düzeyi sınırlı olmaktadır. Çocukluğun tanımına bakılacak olursa; Aries çocukluğun; tek başına biyolojik değil, biyolojik unsurlara ek olarak, sosyal ve toplumsal içerikli olduğunu da aktarmaktadır (Aktaran; Tutar, 2014). Bu tanımdan yola çıkılarak, çocukları ilgilendiren tüm konu ve durumların toplumda yaşayan bütün fertleri ilgilendirdiği söylenebilmektedir. Ayrıca; çocukluk dönemi, sosyalleşmenin ve kişilik gelişiminin ilk aşaması olduğu için; bu dönem içerisinde

bireyin çevresinden, medyadan, internet ortamlarından edindiği olumlu ve ya olumsuz tüm uyarıcılar, çocuğun ilerideki bütün yaşantısına olumlu ve ya olumsuz olarak etki etmektedir (Cüceloğlu,1999).

Çocuklar, gelecekteki toplumların kurucuları olduğu için, onlarla ilgili bütün konular toplumdaki tüm bireyleri ilgilendirmektedir. Bu konular; çocukların haklarının her alanda korunması, eğitim öğretimlerinin üst düzeyde gerçekleşmesi, fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal bütün alanlarda en üst seviyede gelişim gösterebilmelerinin sağlanması, yaşamdaki tüm olay ve olgulara katılım göstererek, kendilerini ifade edebilecekleri ortamların oluşturulmasını içermektedir (UNICEF, 2011; Kurt, 2015). Ayrıca her alanda, çocukların istismar ve ihmal edilmesi konusunda tedbirler alınarak, toplum içerisinde bu konuda farkındalık sağlanabilmesi, toplumda yaşayan tüm fertlerin çocuk hakları, çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitilerek, bilinçli hale getirilmesi bunların önüne geçilebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Çocukların, yaşam içerisinde karşılaştıkları sorunlara yönelik çözümlerin geliştirilmesi, çocukların gelecek yaşantılarına ışık tutarak, sorunların geleceğe aktarımını azaltmaktadır (Karakaş ve Çevik, 2016).

Çocukların yetişkinler tarafından korunma gereksinimleri, uluslararası düzenlemelerde de çocuklara uygun olarak hazırlanmış, bir takım hakların oluşturulmasını sağlamıştır (Aktı, 2014). Çocuk hakları; dünya üzerindeki tüm çocukların, kanunlarla ve ya ahlaki olarak doğuştan sahip oldukları; beslenme, barınma, eğitim; bütün istismarlara ve ihmellere karşı korunma benzeri hakların tamamını tanımlayan, dünya üzerinde din, dil ve ırk ayrımı yapılmayan, evrensel bir kavramdır (Değirmencioğlu, 2004; Aktaran: Koran,2012).

Dünyanın her yerine ve her kesimine ulaşabilen kitlesel iletişim araçlarının, çocukların haklarının korunmasına ve toplumdaki temsilleri yansıtabilmesine yönelik

etkileri, araştırmacılar ve uzmanlar tarafından tartışılan bir konu olmaktadır. Çocukların medyadan ve medya içerisinde korunmaları; her açıdan gelişmekte olduklarından ve bunu takiben istismarlara karşı savunmasız olduklarından kaynaklanmaktadır (Uzun, 2014). Kitlesele iletişim araçlarından özellikle yazılı basın, toplumun içerisinde yaşanan olay ve olguları yansıttığı için, araştırmacılar a çocukların medyaya yansıyan temsilleri hakkında ipuçları sunmaktadır. Tüm dünyada, geleceği oluşturacakları için ilgi çeken ve araştırılan kesim olan çocuklar, kendileri hakkında yapılan haberlerin, haber değerlerinin yüksek olmasına neden olmaktadırlar. Çocuklar, ocukluk döneminde, gelişim bakımından bütün alanlarda diğer yaşlara oranla daha fazla gelişim göstermektedirler. Bu nedenle; çocuklar bir haberin konusu ve ya öznesi olma durumlarında bile, dikkat edilmezse istismar edilebilmekte, gelişimleri zarar görebilmekte ve hayatı boyunca bu olumsuz izleri taşıyabilmektedirler (Ziyalar ve Salihoğlu, 2006; Doğrucan ve Yıldıırım, 2011). Özellikle olumsuz durumların içerisinde olan çocukların, bu durumlarda bulunmayan diğer çocuklardan daha savunmasız oldukları düşüncesi, yazılı basında bu çocuklar ile ilgili yapılan haberlerin daha fazla kullanılmasına ve bunu takiben çocukların daha çok zarar görmesine neden olmaktadır (Tok, Güneş, Güngör ve Aytekin, 2019). Bu nedenle yazılı basındaki çocuklar ile ilgili olan haberlere ve çocukların yazılı basında sunulma biçimlerine, konu hakkında çalışan bireylerin önem göstererek yaklaşması gerekmektedir. Gazeteler; toplumsal etkilerinin haricinde, çocukların yaşamlarında da büyük bir etkiye sahiplerdir. Bu nedenden dolayı, ilgili alan yazın incelendiğinde, yapılan araştırmalarda çoğunlukla, medyanın çocuklar üzerindeki tesirinin araştırıldığı ortaya çıkmaktadır (Bak, 2018). Ancak, gazete haberlerinin çocuklara etki etmesi kadar, çocukların haberlerde nasıl temsil edildikleri ve ya edilemedikleri konusunun da önemsenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada;

çocuk ve çocuk hakları ile ilgili yapılan haberlerde, çocukluk imajlarının ve çocuk haklarının nasıl temsil edildiğine bakılmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuk öznesini içeren gazete haberlerini, çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelemektir.

Çocukların yazılı basında nasıl temsil edildikleri konusunda yapılan araştırmalar alan yazın incelemelerine göre çoğunlukla iletişim, medya ve sağlık alanlarında yapılmıştır (Yıldız, 2018). Yapılan bu araştırmada ise; konuya çocuk gelişimi ve eğitim bakış açısıyla yaklaşılması ve elde edilen bulguların bu bağlamda tartışılması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma; günümüzdeki çocukların, gelecekte sağlıklı, gelişmiş düzeyde toplumlar oluşturabilmeleri için, şu anda toplum içerisindeki konumlarının, dünyanın her yerine ulaşabilen ve toplum üzerinde yadsınamaz bir etkisi olan gazete haberleri aracılığıyla belirlenerek, bu konuda önleyici çalışmalara yol gösterici nitelikte olması açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca araştırma; çocuk içerikli gazete haberlerinde çocukların teşhir edilen bilgilerini, daha fazla hangi konularda ve konumlarda sunulduklarını, haber içeriklerinde nitelendikleri durumları ortaya çıkartmak, çocuklara uygulanan hak ihlallerine ve istismarlara karşı farkındalık sağlayarak, bu olumsuz durumları önleyici tedbirlerin alınabilmesinin önünü açabilmek açısından önemlidir.

Çalışmanın; medya mensuplarını, eğitimcileri, ebeveynleri ve toplumun tüm fertlerini, yazılı basında yer alan çocuk içerikli gazete haberlerinde, çocukların hakları ve çocukların medyada sunulan imajları konusunda bilgilendirebilmesinin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın topluma sağlayacağı ön görülen katkılarının dışında, okuma yazma seviyesinde olan ve gazete haberlerine ulaşım sağlayabilen çocuklara da fayda sağlaması beklenmektedir. Çalışma; çocukların, çalışmadan edinecekleri bilgiler ile kendi hakları ve yazılı basında temsil edilme biçimleri konusunda bilgi sahibi olarak, bilinçlenmeleri açısından önemli görülmektedir. Ayrıca çalışmanın toplum içerisinde konu hakkında farkındalık sağlayarak ve hak ihlallerini içeren gazete haberlerine karşı toplumun tüm fertlerinin bilinçli hale getirerek; gazete haberlerinde, çocukların temsillerine ve hak ihlallerine yönelik önleyici tedbirlerin alınmasının önünü açması beklenmektedir. Bu tedbirlerin sonucunda; çocukları içeren, hak ihlali yapmayan ve istismarların karşısında olan gazete haberlerini, okuma yazma seviyesindeki çocukların okuyarak, toplum içerisinde kendilerinin konumlarının farkında olmalarını, istismar ve hak ihlalleri içeren haberleri gördüklerinde, bu haberlere karşı bilinçli şekilde davranış göstermelerini sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Gazete haberleri toplum içerisinde yaşanan olay ve durumları aktardığı için, toplumun algısına ve neyi ne şekilde düşüneceklerine etki etmektedir. Bu nedenle çocukların yazılı basında olumsuz şekilde temsil edilmesi; toplumun geleceğini oluşturacak olan çocukların hayatına her açıdan olumsuz şekilde etki etmektedir. Aksine çocukların haberlerde olumlu niteliklerle ve hak ihlalleri yapılmadan temsil edilmeleri, çocukların hayatına olumlu etki etmektedir. Bu nedenle bu çalışma; toplumu, hak ihlalleri ve çocukların haberlerdeki temsilleri konusunda bilinçlendireceği öngörüldüğü için, önem arz etmektedir.

1.3 Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmada; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuk içerikli gazete haberlerinde çocuk hakları ve çocukluk imajları nasıl sunulmaktadır? Sorusuna yanıt aranmaktadır.

Araştırma kapsamında, gazetelerde çocuklar ile ilgili yapılan haberlerin içeriğinde çocuk hakları ve çocukluk imajları saptanarak, hakların ve çocukluk imajlarının nasıl ele alındığı incelenmektedir.

Bu bağlamda araştırmada, aşağıda yer alan 8 soruya yanıt aranmaktadır.

- Gazetelerdeki haberlerde çocuklar hangi haber türlerinde yer almaktadır?
- İncelenen gazete haberlerinin düzeyi nedir?
- Gazetelerdeki çocuk içerikli haberlerde çocuklarla ilgili hangi bilgiler teşhir edilmektedir?
- Çocuklar gazete haberlerinde nasıl sunulmaktadır?
- Gazete haberlerinde çocuklar nasıl nitelenmektedirler?
- Gazetelerde yer alan çocuk içerikli haberlerde olumlu olarak ele alınan çocuk hakları nelerdir?
- Gazetelerde yer alan çocuk içerikli haberlerde olumsuz olarak ele alınan çocuk hakları nelerdir?
- Gazete haberlerinde çocuklar hangi çocuk imajları doğrultusunda yansıtılmaktadır?

1. 4 Sayıtlar / Varsayımlar

Araştırma için yapılan sayıtlar ve varsayımlar aşağıda maddeleştirilerek belirtilmiştir.

- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ülkesindeki gazetelerde çocuklarla ilgili yer alan tüm haberlerin, incelenen gazetelerde yer aldığı varsayılmıştır.

- Gazetelerde basılı olarak yer alan tüm haberlerin, incelenen internet arşivlerinde de yer aldığı varsayılmıştır.

- Araştırma kapsamında incelenen gazete haberlerinin gerçek haberleri yansıttıkları varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda maddeleştirilerek belirtilmiştir.

- Araştırmanın örneklemi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınından seçilen 8 gazete ile sınırlıdır.

- Araştırma; seçilen gazetelerin, 01.01.2019 – 01.01.2020 tarihine kadar yayınlanan sayılarındaki çocuk ve çocuk hakları içerikli haberlerin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

- Araştırma, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid19 (Coronavirüs) salgınından dolayı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde belirli süre içerisinde erişilecek çoğu kurumun kapatılması nedeniyle, gazetelerin sadece internet arşivlerindeki haberlerin, çocuk ve çocuk hakları anahtar kelimeleri ile incelenmesi açısından sınırlandırılmıştır.

- Araştırma; incelenen gazetelerin siyasi bir topluluğu içermemesi ve gazetelerin siyasi bir görüşe mensup olmamaları için, alan yazın araştırması yapılmak suretiyle, siyasi bir partiyi temsil etmeyen gazetelerin seçilmesi, çocuk ve çocuk hakları içerikli haberlerinin incelenmesi kapsamında sınırlandırılmıştır.

- Araştırma; incelenen gazete haberlerinin sadece metinlerinin incelenmesi ve görsellerin çalışma kapsamına alınmaması ile sınırlandırılmıştır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kitle İletişim Araçları ve Yazılı Basının Toplumdaki Önemi

2.1.1 Kitle İletişimi

İnsanlar yaşamın başlangıcından itibaren, yayılmaya, çoğalmaya başlamışlardır. Yaşanılan yerlerde, bireylerin sayısının artması ile birlikte bir araya gelme, toplanma ihtiyacı var olmuştur. İnsanların bir araya gelmeleri ile kitleler oluşmuştur. Kitle; kişiler arasında ayırım olmaksızın, bir araya gelmiş büyük sosyal toplulukları tanımlamaktadır (Kılıç, 2014). Kitle kavramı ile sunulan insanlar birbirlerini bireysel olarak tanımamakta, ancak birbirlerinin davranışlarından, konuşmalarından ve özelliklerinden etkilenmektedirler (Vardar, 1986). Kitleler halinde bir araya gelen insanları, doğadaki diğer varlıklardan ayıran en temel özellikleri; düşünebilmeleri ve konuşabilmeleridir. Bu özelliklerden dolayı insanlar, birbirleri ile etkileşim kurmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Diğer canlıların etkileşim ve iletişimlerinden farklı olarak insanlar iletişimlerinde araya kendi kültürlerini de katmaktadırlar (Şener, 2015). İletişim kavramı, eski zamanlarda haberleşme (communication) olarak nitelendirilmiştir. Ancak günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerin sonucunda, haberleşme kavramı iletişimi tam olarak aktaramaz hale gelmiştir (Işık, 2014). İletişimin tanımına bakılacak olursa; Ünsal Oskay' a (2015) göre iletişim; insanların etraflarındaki kişilere, yaşanılan olaylar, durumlar ve özneler ile ilgili farklılıkları, değişimleri aktardıkları, aynı durumlara yönelik benzer düşünce ve duyguların içerisinde oldukları ve bunları ifade eden bireylerin oluşturdukları;

toplumlardaki yaşam sürecinde gerçekleşen yargılar, tutumlar ve düşüncelerin bildirilmesidir (Aktaran; Şener, 2015). Berger ve Luckmann'a (2008) göre; bireyler, etraflarındaki diğer insanlar ile iletişim kurmazlarsa, yaşamdaki varlıklarını devam ettirememektedirler. Bireylerin yaşam içerisindeki tüm davranışları etkileşimsel davranışları ile devam etmektedir. İletişim insanların gerçekliklerini yapılandırmakta ve tekrar çoğaltmaktadır. Buna göre iletişim sadece bir araç değil, aynı zamanda varoluşsal bir kavram olmaktadır (Berger ve Luckmann, 2008; Arslan, 2016). Kitle iletişim; bir hedef ve amaç uğruna birleşen toplulukların, iletişimleridir. Kitle iletişimi; aktarılacak olan mesajın, belirli araçlar vasıtasıyla, hedefteki topluluğa iletimini kapsamaktadır. Modern toplumların gelişmeleri ile birlikte, devletler ve toplumlara hâkim olan güçler; bireylerin üzerinde algı yaratmak, etki etmek, yön vermek ve etiketlemek amacıyla kitle iletişimini ve belirli araçları kullanarak hızlı ve düzgün iletişim kurabilmeyi keşfetmişlerdir (Kılıç, 2014). Kitle iletişimi kavramını, ilk olarak; Harold Lasswell dile getirmiştir. Harold Lasswell'e göre; bireylerin birbirleri ile iletişim kurabilmeleri için oluşturulan araçlarla, geniş kitlelere; algıların, düşüncelerin ve bilgilerin aktarılmasıdır (Aziz, 1982).

2.1.2 Kitle İletişim Araçları

Yaşamlarını sosyal ve toplumsal olarak devam ettiren insanların, birbirleri ile iletişim kurabilmeleri için, belirli araç ve gereçlere ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu araçlar, kitle iletişim araçları olarak tanımlanmaktadır. Kitle iletişim araçları; toplum içerisinde yaşamlarını sürdüren bireylerin, davranışlarını, neyi ne şekilde düşüneceklerini şekillendirme ve bireylere bilgi aktarımı konularında önemini koruyan iletişim araçlarıdır (Ayrancı, Köşgeroğlu ve Günay, 2004). Modern toplumlarda artık kitle iletişim araçları kavramının yerini, daha fazla içeriğe sahip olan medya kavramı almıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde medya; iletişim araçları,

iletişim ortamları şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Medya; içerisinde iletişim olan her türlü aracı ve araçların kullanıldığı ortamları barındırmaktadır (Çubukçu ve Dönmez, 2013). Soydan ve Alpaslan (2014) medyayı; yazılı basın (gazeteler, dergiler, aktarılan yazılı bilgiler), görsel ve işitsel medya (televizyon, radyo, internet yayınları) şeklinde iki kategoriye ayırmıştır. Medyanın temel özellikleri, bireyleri medyaya daha bağımlı hale getirmektedir. Bu özellikler; bireylere bilgi sağlamak, sosyalleştirmek, kültürün aktarımının sağlanması ve toplum içerisinde algı oluşumu gibi özellikleridir (Soydan ve Alpaslan, 2014). UNESCO ise kitle iletişim araçlarının özelliklerini; “İletişim ve Toplum” raporunda; bilgi aktarımı, sosyalleştirme, motivasyon sağlama, iletişimi kuvvetlendirme, eğitime, kültürel aktarımı gerçekleştirme, eğlendirme ve bütünleştirme olarak belirtmiştir (Özkan, 2006; akt: Çubukçu ve Dönmez, 2013). Kitle iletişim araçlarının Kenya’daki eğitim sisteminin işlevine olan etkisini meta-analiz yöntemi ile araştıran Benson Kamary (2018), kitle iletişim araçlarının genel olarak üç temel işlevi olduğu dile getirmiştir. Bunlar; bilgilendirmek, eğlendirmek ve eğitmektir. Ayrıca araçlar; kültürel aktarıma, tüketicilerin satın alma düzeylerine, oy verme davranışlarına da etki etmektedir. Bu nedenle kitle iletişim araçları; bireylerin dünya görüşlerini, inançlarını ve algılarını şekillendirebilen güçlü bir araç haline gelmişlerdir. (Katz ve diğerleri, 2017; Kamary, 2018). Bireylerin kitle iletişim araçları ile etkileşim düzeyleri; araçlar ile ilgili fikirlerine, kullanım sıklığına ve araçlar yoluyla kendilerine verilen iletileri nasıl algıladıklarına göre farklılık göstermektedir (Temizel, 2008). Ancak kitle iletişim araçlarının işlevleri; toplumdaki topluma, günün getirdiği koşullara ve kültürel farklılıklara göre değişiklik göstermektedir (Kaya, 2005). Kitle iletişim araçları, toplumlarda ayna görevi görmektedirler. Toplumda her açıdan yaşanan olay ve olguları yansıtmaktadır. Bu nedenle kitle iletişim araçları hakkında yapılan

araştırmalar; içerisinde yaşanılan toplumun önem verdiği konuları, olguları ve toplumun önceliklerini gösterebilmesi açısından önem kazanmaktadır (şahan ve ınar, 2004).

2.1.3 Yazılı Basın ve Yazılı Basının Topluma Etkisi

Kitle iletişim araçları içerisinde yer alan yazılı basında; mekan ve süre sıkıntısı olmadığı için, 21. Yüzyıl'da gelişen teknolojik gelişmelere ve internet medyasına rağmen etkisini kaybetmeden, tercih edilebilmektedir. Gelişen teknolojik gelişmeler, yazılı basının ve gazetelerin internet medyasına girmesini sağlamıştır. Gazetelerin internet siteleri, haberlerin sosyal medya mecralarında ele alınabilmesi gibi gelişmeler, yazılı basının günümüzdeki geçerliliğini koruduğunu göstermektedir (Yüksel zmen, 2012).

Yazılı basın; yazılı olarak basılan ve görsel iletişim araçları olan gazete ve dergileri içermektedir. Gazete; günlük ve ya haftalık basılan, ulusal ya da uluslararası haberleri, yorumları, reklamları ve herhangi bir konudaki bilgileri içeren yayınlardır (Orin, 2013; Bak, 2018). Gazete haberleri; farklı konularda olabilmektedir. Örneğin; siyasi, sosyal, spor, magazin, adli, eğitim ve benzeri konular şeklinde gruplanabilmektedir. Okuyucular; ilgilerine göre, farklı konulara geçiş yapabilmektedirler (Kahriman, 2013). Gazetelerin günümüzde teknolojik gelişmeleri içselleştirmesi; bireylerin dünya üzerindeki bütün olaylardan kısa sürede haberdar olabilmelerini sağlamıştır. Bunun sonucunda ise; insanların, bakış açıları ve karar mekanizmaları değişime uğramıştır (Kalender, 2005; akt: Dilber, 2012). Ayrıca gazeteler; toplum içerisinde ve ya farklı toplumlarda yaşanılan durum ve olguları gösterebildiği için, toplumdaki insanların yaşadıkları adaletsizliklerin ve haksızlıkların belirlenebilmesini kolaylaştırmaktadır (Yüksel zmen, 2012). Bernard Berelson (1955) gazetelerin işlevlerini şu şekilde sıralamıştır; gazeteler; bireylerin

ikna edilebilmesi, yönetilebilmesi, eğitilebilmesi, davranış değişikliği ve gelişimi sağlanabilmesi gibi konularda işlevleri olduğunu aktarmıştır. Bireylerin gazete okumalarının nedenlerini ise; görüş sahibi olabilme, bilgi edinmek, sosyalleşebilmek şeklinde ifade etmiştir (Aktaran: Yüksel Özmen, 2012). Mestan Küçük (2012) 'İletişim ve Medya' kitabında yazılı basının özelliklerini şu şekilde aktarmıştır; yazılı basın, kişiye iletilen bilginin kalıcı olabilmesini, gelecekte bilginin tekrar görülebilmesi için kaydedilebilmesini, aktarılan bilginin doğrudan aktarılmasını ve açık, kapsamlı bir iletişim kurulabilmesini sağlamaktadır. UNESCO tarafından, 1980 yılında iletişim sorunlarına yönelik toplanan komisyonun başkanlığını yapan İrlandalı diplomat Sean MacBride'in önderliğinde yayınlanan, iletişim ve toplum konulu, 'Birçok Ses Tek Dünya' (Many Voices, One World) isimli rapor oluşturuldu. Bu rapora göre, toplumda yaşayan insanların iletişim ve yazılı basınla ilgili gereksinimleri; haber alma- haber verme, özel yaşamın gizliliği, olay ve olgulara katılım gösterebilme, sosyalleşme, eğitim, kültürel olarak gelişim sağlayabilme, eğlendirme ve toplumun bütünleşmesini sağlayabilmedir (Binark, Durna ve Bayraktutan, 2018).

Yazılı basın; toplumlardaki önemine değinilecek olursa; gazeteler toplumların kültürlerinin bütünleşmesini, geleceğe aktarılabilmesini ve aynı/ farklı kitlelerinin kültürlerinin, etkileşimde olabilmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca; toplumların gelişim sağlayabilmesinde önemli bir role sahiptir (Akay, 2006). Kitle iletişim alanında yaptığı çalışmalarla öncü konumda olan Denis McQuail' e (1993) göre kitle iletişime toplumsal açıdan bakılacak olursa; medya ve toplumu ilgilendiren etkileşimlerin, sosyal ve siyasi tarafları olduğu kanısını benimsemektedir. Kitle iletişim araçları; halkın katılım gösterebildiği, kendi başına bir gücünün olmamasına karşın, halk ile birleşince siyasal ve sosyal bir güç oluşturabilen bir kurum

olmaktadırlar (Aktaran: Kılıç, 2015). Yazılı basın; iletilecek olan, düşüncelerin ve algıların büyük kitlelere aktarmada, toplumun dikkatini, istenilen olay ve olgular üzerine çekilebilmede ve toplumu eğiterek genel kültüründe artışa sebep olabilmeye önemli bir rol içermektedir (Bektaş, 2002; Levent, 2013). Ayrıca gazete haberleri; bireylerin, kendi toplumları ve dünyadaki diğer toplumlarla gerçekleştirdikleri etkileşimler ile ortaya çıkan, kısa ve uzun dönemli bilgi aktarımlarının bağlantılarını kuvvetlendirmektedir (Rigel, 1995). Konu toplanacak olursa genel olarak yazılı basınının toplumdaki görevleri ve önemi; toplum içerisinde kamuoyu oluşturmak, bireyleri eğitmek, devlet yönetiminde denetim oluşturmaktır (Özdemir, 2012). Ayrıca dünya üzerinde var olan toplumların gelişim gösterebilmesi bağlamında önemli bir araç olmaktadır. Gelenek göreneklerin ve toplumun kültürünün gelecekteki kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır.

2.2 Yazılı Basında Çocuğun Önemi

Gelecekte oluşacak olan toplumların, sosyal, kültürel, teknolojik, psikolojik ve diğer tüm alanlarda gelişmişlik düzeylerinin yüksek olabilmesi için, geleceğin yetişkinleri olan bugünün çocuklarının, bütün alanlarda sağlıklı şekilde yetişebilmesi gerekmektedir (Doğruca ve Yıldırım, 2011). Bu nedenle günümüzde çocuklara her alanda sağlanacak doğru şartlar, ileride oluşacak olan toplumların sağlıklı şekilde oluşmalarına etki etmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001).

Çocukların toplum içerisindeki konumlarının ve temsillerinin belirlenmesi, çocuklar için doğru koşulların oluşturulabilmesini sağlamaktadır. Çocukların, toplum içerisinde hangi konumlarda ve hangi temsiller ile yer aldıklarının belirlenebilmesi konusunda, toplumun her kesimine, zaman sınırlandırılması olmaksızın ulaşım sağlayabilen kitle iletişim araçları büyük önem arz etmektedir. Kitle iletişim araçlarından özellikle gazete ve dergileri kapsayan araçlar olan yazılı basında;

okuyucular, sadece kendilerine aktarılan konuyu değil, haber içeriklerinde aktarılan konuların miktarından, toplum içerisinde o konuya ne kadar değer verildiğini de görmektedirler (Maxwell, Mccombs, Shaw, 1972). Yani çocukların toplum içerisindeki konumlarının, eksik olan yönlerinin, haklarının belirlenmesinde yazılı basın büyük önem teşkil etmektedir. Katz, Haas ve Gurevitch' in (1973) kitle iletişim araçlarına yönelik yaptıkları çalışmaya göre; toplum içerisinde yaşayan insanların sosyo- politik düzene uyumları en iyi gazeteler tarafından sağlanabilmektedir. Bu sonuca göre, gazeteler insanların düşüncelerini, algılarını ve karar mekanizmalarını etkileme gücüne sahiptirler. Olusola Oyero' nun (2010) çocukların Nijerya haberlerinde görünmez ve sessiz kaldığını anlatan makalesinde belirtildiği üzere; yazılı basın; tekrarlanan haberler yoluyla, bireylerin zihinlerindeki konuların önemini arttırmakta ve toplumda gerçekleşen olaylar yoluyla, toplumun düşünce yapısını aktarmaktadır. Yazılı basın içerisindeki haberlerde yer alan temsiller, toplum içerisinde yaşayan insanların sorunları hakkında temel bilgi kaynağı sağlamaktadır. Haberler, insanların kendilerini, çocuklarını, toplumlarını ve dünyayı nasıl gördüklerini yansıtmaktadır (Oyero, 2010). Ian Jackson 'ın (1995) Çocukların gazete temsillerindeki belirsizliklerini anlatan makalesinde ise; çocukları yazılı metinlerde 'küçük' kelimesi ile tanımlamanın, çocuklarda ezici bir boyutta yer alarak, hayatlarını olumsuz şekilde etkilediği belirtilmektedir. Jackson' a göre, çocukların gazetelerdeki ezici sunumları, çocuklarda değer kaybına karşı değer kaybı kavramlarını oluşturmaktadır (Jackson, 1995).

Çocukları etkileyen en önemli kurumların belirlenebilmesine yönelik yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; en önemli etkileyen kurumlardan birinci sırada aile yer alırken, ikinci sırada medya yer almaktadır (Kocadaş, 2004). Bu olgulara göre; haber içerikleri çocuklara etki ederken, toplumda yaşayan çocuklar ve çocukların

yaşantıları da haber içeriklerinin oluşumuna etki etmektedir. Bu olay, birbirlerini etkileyen iki döngünün oluşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle yazılı basın içerisinde çocukların ne şekilde, ne sıklıkta ve hangi temsillerle sunulduğunun belirlenebilmesi, her iki döngünün de olumlu olarak ilerlemesine sebep olacaktır. Avusturalya’da yapılan, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin medyadaki temsillerini araştıran derleme çalışmasında, medya temsilleri açısından yapılan uluslararası 48 temel çalışma belirlenmiştir. Çalışmaların yarısından fazlası son beş yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Araştırmalara göre çalışmalarda analiz edilen en yaygın kullanılan medya türü, incelenen bilirlilik açısından gazeteler olmuştur. Çalışmada; gazetelerin, toplumdaki çocuklara ve kadınlara yönelik temsilleri direkt olarak yansıttığı ve bu yansımaların bireylere doğrudan ve dolaylı şekillerde etki ettiği sonucuna varılmıştır (Sutherland, McCormack, Easteal, Holland, Vaughan ve Pirkis, 2015).

Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Nüfus Tahminleri Raporu’ na (2017) göre; dünya nüfusunun yüzde 26’sını 18 yaş altı çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun ‘İstatistiklerle Çocuk’ (2019) raporunda ise; Türkiye nüfusunun yüzde 27,5’ ini çocuklar oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019). Bu oranlara göre, Dünya ve Türkiye nüfusunun yaklaşık oranla üçte birini çocukların oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak çocukların gazetelerde temsil edilmelerine yönelik yapılan araştırmalara göre; çocuklar gazete haberlerinde gerektiği kadar temsil edilmemektedirler. Temsil edildiklerinde ise; toplumda, ya sevimli varlıklar olarak, ya şeytani varlıklar olarak ya da acıtasyon ve reyting nesnelere olarak olumsuz bir biçimde sunulmaktadır (Kubilay ve Durna, 2010; Gencil Bek, 2011; Yüksel Özmen, 2012; Tutar, 2014; Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk, 2015; Yıldız, 2018; Ulusoy, 2019).

Alan yazından ve yapılan araştırmalardan edinilen bilgiler ışığında; yazılı basın, dünya üzerindeki toplumsal, sosyal, siyasi ve kültürel olaylarla ilgili haberleri bireylere ulaştıran bir araç olarak görölmektedir. Yazılı basın toplumdaki bireylerin düşüncelerine, algılarına, kararlarına etki etmekte ve bireylerin toplumdaki konumlarını, temsillerini yansıtmaktadır (İnuğur, 1993; Bilecen, 2010). Gazeteler bu yönleriyle, toplumdaki çocukları ve çocuklara yönelik oluşın algıyı aktarmaktadır. Aynı zamanda, gazetelerin çocuklara yönelik ürettikleri temsil şekilleriyle, toplumda bulunan karar alma mekanizmasına sahip güçlerin davranışlarını ve düşüncelerini şekillendirebilmektedirler (UNICEF, 2007).

Yazılı basının insanları etkileme gücü, çocukların toplum içerisinde ve medya içerisinde yaşadıkları hak ihlallerinin, istismarların ve ihmallerin önlenmesi açısından önemli bulunmaktadır. Yazılı basınının çocuklara karşı uygulanan istismarları, ihlalleri önleyebilmesi için, öncelikle medya çalışanlarının, içerik üretici kişilerin ve yöneticilerin bu konuda bilgi düzeylerinin ve farkındalık düzeylerinin yüksek olması ve konu hakkında bilinçli davranışlarda bulunmaları gerekmektedir (Tosun, 2012; Şentöregil, 2017). Onat ve Akço (2012) basının çocuklar için oluşturulan temel görevleri ve sorumluluklarını şu şekilde açıklamıştır; basın, çocuklara yönelik hak ihlallerinin yaşanmaması için, toplum içerisinde hassasiyet oluşturabilmelidir. Tüm medya organları, çocukların içeriklerine katılım gösterebileceği ve kendilerini medya içerisinde rahatlıkla ifade edebilmelerini sağlayabilen organlar olabilmelidir. Medyadaki haber oluşturma sürecinde de çocukların haklarına saygı gösterilmelidir (Onat ve Akço, 2012). Çocukların katılım gösterebildikleri, hak ve özgürlüklere duyarlı, çocuğun üstün yararını gözetilen bir medya ortamı, demokratik toplumların ilkeleri içerisinde bulunmaktadır

(Montgomery, 2000; Aktaran: Işıktaş, 2017). Bu konuda çocukların kendilerine has bir takım haklara ihtiyaçları olduğu kanısı ortaya çıkmaktadır.

2.3 Çocuk Hakları

Tarihsel süreç içerisinde çocuklara ve çocukluğa karşı, dünya üzerindeki her toplum tarafından değişik değerler yüklenmiştir. Toplumlarda gerçekleşen; teknolojik, sosyal, kültürel gelişimlere ve zamana bağlı olarak çocuğa karşı gösterilen değer farklı boyutlar elde etmiştir. Eski çağdaki toplumlarda aileye ekonomik açıdan yarar sağlayamayan çocuklar, değersiz, zayıf, güçsüz olarak tanımlanmakta ve bu çocuklar kendi aileleri ve toplum tarafından ötekileştirilmekteydi. Philippe Ariès (1960) yaptığı çalışmasında, ortaçağ içerisinde çocuk ve çocukluk düşüncesinin oluşmadığını ve çocukların ‘küçük yetişkinler’ olarak görüldüğünü belirtmiştir (Aktaran: Colin, 2001).

Çocukların ilgi ve öneme muhtaç oldukları düşüncesi, devletlerin ve yöneticilerin aileleri denetlemesiyle başlayarak, yasal düzenlemeler ile geliştirilmiştir (Akyüz, 2010; Kurt, 2015). Dünya üzerinde çocuğa karşı gösterilen değerlerin geçmişi, toplumlararası farklılık göstermektedir. Çocukların, korunmaya muhtaç varlıklar olduğu kanısı, 20. Yüzyıldan sonra eksik bulunmaya başlanmıştır. 20. Yüzyıldan sonra çocukların korunmanın yanı sıra, aktif katılımları ve ifade özgürlüklerini benimseyen düşünce ortaya çıkmıştır (Uluslararası Çocuk Merkezi, 2019). Türkiye’de ise çocukların önemi ve bu konuda yapılan çalışmaların geçmişi 19. Yüzyıla kadar dayanmaktadır. Çocukların korunması ile ilgili ‘Çocuk İslahevlerine’ yönelik düzenlenen kararların alınması (Polat, 1997). , Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ ün ‘Çocuk Esirgeme Kurumu’ nu kurması (Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 1999; aktaran: Kurt, 2016). , Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ülkeye gelmesi ve kabulü

ile geliştirilmiştir. Türk milletinde bulunan, hem dini hem de kültürel değerlere dayanan sevgi, merhamet benzeri duygular sebebiyle çocuk ve çocukluğa karşı gösterilen değer, Türk kültüründe geçmişten günümüze önemli bir yer teşkil etmektedir.

Demokratik toplumlarda, çocuğa ve çocukların haklarına, gereksinimlerine ve eğitimlerine verilen değer büyük önem arz etmektedir. Dewey (1916) demokrasiyi ekonomik düzeyleri, etnik kökenleri ve milli sınırları kusur gibi görmeden bireylerin bir arada yaşayabildiği bir yaşam şekli olarak ifade etmektedir (Akt: Kıvanç ve Aydın, 2019). John Dewey'in 1924 yılında Türk Eğitim Sistemi hakkında hazırlanmış olduğu raporun bir kısmı İlerlemecilik (progressivism) felsefesi yönünde uygulamaya konmuştur (Kocabaş, 2008). Cumhuriyet döneminde başta Atatürk olmak üzere eğitimciler bu felsefeyi benimseyerek uygulamışlardır (Bal, 1991). Eğitim ve öğretim programlarında yer alan demokratik davranışların; John Dewey'in demokratik yaşam felsefesi ile benzerliğinin incelenmesi o ülke vatandaşlarının demokrasiye bakış açıları hakkında bilgi verebilir (Akt: Kıvanç ve Aydın, 2019). Çocuklar için uygulanan demokratik eğitim sistemleri, haklarının korunabilmesi için yapılan çalışmalar, 1900'lü yıllardan bugüne devam etmektedir.

UNICEF'e (2007) göre; ayırım yapmaksızın dünya üzerinde yaşayan tüm insanların, belirli haklara ihtiyaçları vardır. Oluşturulan haklar, insanların gelişimlerini sağlamakta, yaşamlarını güvence altına almakta ve insanları oluşabilecek tüm istismarlardan korumaktadır. Ayrıca haklar bütün insanlar adına eşit şartların sağlanabilmesini ön görmektedir (UNICEF, 2007; Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları içerisinde, s.12).

İnsan haklarından ayrı çocuklara özel hakların oluşturulması ise; çocukların fiziksel, duyuşsal ve psikolojik açılarından yetişkin bireylere göre gelişim aşamasında

olmaları buna istinaden beslenme, barınma, eğitim, oyun ve korunma ihtiyaçlarının oluşması gibi konular çocuklar için, yetişkin bireylerin haklarından farklı çocuk haklarının oluşturulmasını sağlamıştır (Tutkun ve Koç, 2003). Çocuklar, gelişmekte oldukları için yetişkinlerin alacakları kararlara bağımlı, masum ve meraklı bireylerdir. Bu bireyler, çocukluk aşamasını, ihmal ve istismardan uzak, hak ve özgürlükleri elinde olarak, oyun oynayıp, yaşına uygun şekilde öğrenerek, etrafında olan olaylara katılım göstererek, mutlu bir şekilde geçirirlerse, gelecekte hem kendilerine hem topluma katkı sağlayabileceklerdir (Akyüz, 2013; Merey, 2013).

Şirin (2018) çocukların haklarının oluşturulmasının, sadece çocukların özel ihtiyaçları ve istekleri ile sınırlandırılmadığını bunun yanı sıra dünyadaki bütün toplumların geleceklere ile ilgili kaygılanmalarından dolayı da gündeme geldiğini belirtmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin tüm dünya ülkelerince kabul görmesi de bunun sonucu olarak gösterilebilmektedir (Şirin, 2018). Toplumsal ve sosyal bir insan olan çocukların, kendilerini korumaya yönelik güçlerinin daha gelişmemiş olması, çocuklar için özel olarak düzenlenen 'Çocuk Haklarının' önemini ortaya çıkarmaktadır (Faiz ve Kamer, 2017). Çocuk Hakları; "Dünyadaki tüm çocukların doğdukları andan itibaren, fiziksel, psikolojik, duyuşsal, sosyal ve ahlaki açılarından sağlıklı şekilde gelişim gösterebilmeleri, barınma, beslenme, eğitim, sağlık, her türlü sömürüye karşı korunma gibi ihtiyaçlarının giderilebilmesi için hukukun bahşettiği hakların tümüdür" (Wald, 1986; Akyüz, 2000; Antakyalıoğlu ve Kumcu, 2010; Uğurlu ve Gülsen, 2014). Ayrıca çocuk hakları dünya üzerindeki tüm çocukların mutluluk içerisinde gelişim göstererek çocukluklarını yaşayabilmeleri için, fiziksel, duyuşsal, psikolojik ve cinsel bütün istismar ve ihmallerden uzak olabilmeleri için yasal olarak düzenlenen haklar bütünüdür (Erbay, 2010). Gelişmekte olan bütün toplumlarda, çocukların durumuna,

sorunlarına ve çocuk haklarının korunmasına yönelik araştırmalar, çalışmalar ve yasal düzenlemeler gün geçtikçe önemini arttırmaktadır (Tosun, 2010).

2.3.1 Birleşmiş Milletler ocuk Hakları Sözleşmesi

İnsan haklarının içerisinde yer alan ocuk hakları; dünyadaki tüm çocukların doğdukları andan itibaren sahip oldukları, hakların tamamıdır (Demircioğlu, 2019). Çocuklar için oluşturulan bu haklar, çocukların her türlü istismar, ihmalden ve ayrımcılıktan korunabilmelerini, oyun hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ve katılım hakkı gibi çocukların yaşamlarını iyileştirmeye yönelik yasal korumaları içerisinde barındıran, çocuklara özel güvence sağlayan hakların tamamını kapsamaktadır (MEB, 2011; Uzun, 2014). Çocukların haklarını önemli kılan ilk teşebbüs, 1924 yılında Milletler Cemiyeti'nde kabul edilen "Cenevre ocuk Hakları Bildirisi" olmuştur (Gören, 2012). Bildirinin oluşma sürecine değinilecek olursa; Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra, savaşın getirdiği açlık, yokluk benzeri etkenlerden en çok etkilenen kesim çocuklar olmuştur. Bu etkilerin en az seviyeye indirilmesini sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler' in yapı taşı olan "Milletler Cemiyeti" kurulmuştur (Mft, 2013). Cemiyet, ocukların savaşın getirdiklerinden korunmalarını sağlayabilmek amacıyla ilk olarak "Uluslararası Cenevre ocuk Hakları Bildirgesi'ni" hayata geçirmiştir (Uluslararası ocuk Merkezi, 2013). Bu bildirgeyi imzalayanlar arasında Gazi Mustafa Kemal Atatürk'te yer almaktaydı (Demircioğlu, 2019). Bu bildiri sayesinde ilk kez hukuki olarak; çocukların yetişkin bireylerden ayrı olarak sosyal, fiziksel, psikolojik özellikleri olduğu kanısının tüm toplumlarca benimsenmesi ve çocuklara özel bir ilgi gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır (UNICEF, 2004; Koman, 2018). Ancak, ikinci dünya savaşının ortaya çıkması ile cemiyet ve bildirge önemini yitirmiştir. Daha sonra Birleşmiş Milletlerce ocuklara ve çocukların korunmasına yönelik olarak 1959 tarihinde on maddeden

oluşan, “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi” oluşturulmuştur (Dağ ve arkadaşları, 2015; Kurt, 2016). Bildirge; çocuğun yetişkin bireylerce korunmaya muhtaç olması düşüncesi ile ayırım gözetmeme, fiziksel, psikolojik tüm alanlarda gelişim sağlama, doğuştan ad ve vatandaşlık elde etme, beslenme, barınma ve sağlık gibi haklarının olması, ücretsiz ve kapsayıcı bir eğitim alabilme, her türlü ihmal ve istismarlardan korunabilme gibi maddelerden oluşmaktadır (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2018).

Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi’nin ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’nin ülkeler arasında hukuki bağlamda bir vasfının olmaması ve bildirelerin içeriklerinin yetersiz kalması sebebiyle, Polonyalı yöneticilerin girişimleri sayesinde başlayarak, on yılın sonunda 1989 yılında “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” onaylanmış, 1990 yılında ise uluslararası hukuk sistemlerinde yürürlüğe girmiştir. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme; dünya üzerinde en çok fazla ülkenin kabul ettiği hak belgesi olma özelliğine sahiptir (Akyüz, 2013; Şentürk Tüysüzer, 2018). Sözleşmeyi, Amerika Birleşik Devletleri ve Somali haricinde 191 ülke kabul etmiştir (CRIN, 2020). Türkiye ise sözleşmeyi 1990 tarihinde imzalamış, 1994 tarihinde Resmi Gazete ’de yayımlayarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda iç hukuka geçmiştir (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989). Sözleşme içerisinde, din, dil, cinsiyet, soy ayrımı olmaksızın dünya üzerinde yaşayan tüm çocukların haklarını gözetilen 54 madde ve 3 kısım bulunmaktadır (UNICEF, 2007). Sözleşmenin birinci kısmında (madde 1 – madde 41) çocukların haklarının yer aldığı maddeler ve hakların uygulanabilmesi için yetkililere düşen görevler yer almaktadır. Sözleşmenin ikinci kısmında (madde 42 – madde 45) çocukların hakları konusunda eğitilmesi için yetkili bireylerin denetlenmesine yönelik maddeler yer almaktadır. Sözleşmenin son bölümü olan üçüncü bölümünde

ise (madde 46 – madde 54) sözleşmenin ülkelerce kabul edilmesi ve iç yasalara girme süreçlerinden bahsedilmektedir (Turanlı, 2004; UNICEF, 2007; Türkyılmaz ve Kuş, 2014). Sözleşmede bulunan 54 madde, 4 temel hak kategorisinin içerisinde yer almaktadır (Çobaner, 2015). Ayrıca UNICEF’ e (2007) göre sözleşme dört temel ilke göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Bu ilkeler; “çocuğun yüksek yararı” , “ayrımcılıktan uzak olmak” , “çocuğun varlığını ve gelişimi sürdürebilmesi” , “çocuğun katılımı” ilkeleridir.

Sözleşmede yer alan temel hak kategorileri ise; yaşamsal haklar; gelişimsel haklar, katılım hakları ve korunma haklarıdır (UNICEF, 2007; Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları içerisinde). Bu dört temel hak kategorisi tek tek incelenecek olursa;

Yaşamsal haklar; diğer kategorideki hakların temel yapı taşlarını oluşturan, haklardır. Bireylerin en temel hakları yaşama haklarıdır (Demircioğlu, 2019). Bu nedenle her çocuk dünya üzerinde yaşama hakkına sahip olmaktadır. Yaşamsal hakkın içerisinde; beslenme, barınma, sağlık ve korunma benzeri çocuklar için temel olan haklar yer almaktadır (Uçuş ve Şahin, 2012; Dağ ve arkadaşları, 2015). Sözleşmede yer alan 6. Madde, çocuğun yaşama hakkı ile ilgilidir (ÇHS, madde 6). Sözleşmenin 27. Maddesi ise; bütün çocukların fiziksel, psikolojik, ahlaki olarak toplum içerisinde gelişebilmesini ön gören, yeterli yaşam seviyesine haklarının bulunduğu ile ilgilidir (ÇHS, madde 27). Bireyler hayatlarını koruma altına alabilmek amacı ile sistem ve devlet kurulmasını sağlamışlardır. Bu nedenle yöneticiler de, bireylerin yaşam haklarını koruyabilmek amacıyla toplum içerisindeki sosyal, ekonomik, her türlü eksiklerin giderilmesini ön görecektir önlemler almak zorundadırlar (Aydınlık, 2017; aktaran: Şentürk Tüysüzer, 2018). Ancak günümüz gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarında bile yaşamsal hakların yeterli düzeyde

gelişim göstermediği görülmektedir. Buna örnek olarak UNICEF' in (2012) yaptığı bir araştırma; dünya üzerinde beş ve altındaki yaşlarda yer alan çocukların büyük bir kesiminin (6milyon) açlık, savaş, sağlık benzeri önlenebilir nedenlerden ötürü hayatlarını devam ettiremedikleri ortaya çıkmaktadır.

Gelişimsel haklar; çocukların içerisinde buldukları dönemleri, el elverişli koşullarda ve potansiyellerini ortaya çıkarabilecek şekilde yaşayabilmelerini sağlayacak hakları içermektedir. Eğitim, yeteneklerin gelişimi, kişilik gelişimi, beceri gelişimi, bedensel, zihinsel açılardan gelişim, kültürel faaliyetler, bilgiye erişim sağlayabilme, boş zamanların değerlendirilmesi, oyun hakkı gibi, çocukların her açıdan gelişim gösterebilecekleri hakları kapsamaktadır. Ayrıca gelişim hakkı çocuğun; din, dil, vicdan hürriyetinin olması, ücretsiz eğitim alabilmesi, ücretsiz bilgiye erişiminin olabilmesi gibi haklara da ulaşabilmesini ön görmektedir. Sözleşmenin, 6, 17, 28, 29, 30, 31, 32. Maddeleri çocuğun gelişim hakkını içermektedir (Turanlı, 2004; UNICEF, 2004; UNICEF, 2007; Uçuş ve Şahin, 2012; Müftü, 2013; Çobaner, 2015; Dağ ve arkadaşları, 2015; Şentürk Tüysüzer, 2018; Demircioğlu, 2019).

Korunma hakkı; ayırım yapmaksızın dünya üzerinde yaşam süren bütün çocukların, ihmal, istismar ve taciz edilmelerinin önlenebilmesi, işkence yapılması, kaçırılarak özgürlüklerinden ayrı bırakılmaları ve sömürüye maruz kalmaları gibi yoksunlukların önlenebilmesini ön gören hakları içermektedir (UNICEF, 2007; Çobaner, 2015; Demircioğlu, 2019). Çocukların gelişim seviyelerine uymayan işlerde çalışmalarını önleyecek maddeleri içermektedir. Sömürüye maruz kalmış çocuklar için ve özel eğitime muhtaç olan çocuklar için korunma programları ve iyileştirme programlarını da kapsamaktadır. Ayrıca korunma hakkı içerisinde, savaş, silahlı çatışma, uyuşturucu kullanımı gibi olgulardan çocuklara gelecek zararlardan,

onları koruyacak maddeler de bulunmaktadır. Mülteci çocuklar için oluşturulmuş güvenceler de koruma haklarının içerisinde yer almaktadır (Türkyılmaz ve Kuş, 2014). Sözleşmede bulunan 19. Maddede; sözleşmeye taraf olan devletlerin, çocukların her yönden karşılaşılabilecekleri zararlardan, sömürülerden, istismarlardan korumakla yükümlü oldukları belirtilmiştir (ÇHS, madde 19). Çocukların cinsel olarak istismar edilmeleri de korunma hakları içerisinde yer almaktadır. Madde 34; “Sözleşmeye taraf olan devletler, çocukların her açıdan cinsel istismara maruz kalmalarını engelleyecek koruma güvencesi vermektedirler” (ÇHS, Madde:34; Aktaran: Fırat, 2016). Sözleşmenin 32. Maddesi ise; taraf devletlerin “çocukların ekonomik olarak zarar görmeleri, tehlike barındıran işlerde, eğitim hayatlarını sekteye uğratabilecek işlerde ve ya fiziksel, psikolojik, zihinsel gelişimlerine zararlı olabilecek işlerde çalıştırılmalarını önleyecek korumaları kabul etmektedirler” (ÇHS, Madde: 32).

Katılım hakları; çocukların kendilerini etkileyecek her türlü kararlarda fikir beyan etmelerini, kendi düşüncelerini aktarabilmelerini içermektedir. Çocukların, aile içerisinde, toplumda, medya organlarında ve her türlü mecra katılarak, kendi fikirlerini ifade edebilmelerini içermektedir (Türkyılmaz ve Kuş, 2014). ÇHS’nde yer alan 12. Madde çocukların katılım haklarını içermektedir. Bu maddeye göre; “her çocuk, kendi düşüncesini, görüşünü ifade etme, kendisini ilgilendiren konulara katılım gösterme ve fikirlerinin dikkate alınmasını sağlama hakkına sahiptir” (ÇHS, Madde: 12). Ayrıca 12. Madde, çocukların gelişim düzeylerini aşan konularda karar vermelerini değil, yetişkinlerin, çocuk hakkındaki karar verme süreçlerine katılım gösterebilmesini ifade etmektedir. Toplum içerisinde yaşayan bütün insanların, çocukların fikirlerini dinlemeye, onlara değer ve saygı göstermeye karşı bir sorumluluğu vardır (Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, 2018). Sözleşmede

yer alan 31. Madde de ise; çocukların boş vakitlerini aktif olarak değerlendirebilme, oyun ve etkinliklere ve sanatsal aktivitelere katılım gösterebilme hakları bulunmaktadır (ÇHS, Madde: 31). Sözleşme gereğince taraf devletler katılım haklarıyla ilgili olarak, çocukların toplum içerisindeki olay ve olgulara aktif katılımlarının gerekliliğini kabul etmektedirler (Çobaner, 2015). Çocukların fikirlerini aktarmaları, din ve vicdan özgürlüklerinin gerekliliği konuları sözleşme içerisinde; 12, 13 ve 14. Maddeler gereğince belirtilmiştir (Turanlı, 2004). Ayrıca çocukların gelişimsel hakları gereğince, yetenekleri gelişim gösterdikçe sorumluluklarının bilincinde bireyler olarak gelecek yaşamlarına hazırlanabilmeleri için, çocuklara daha fazla katılım hakkının tanınmasını vurgulamaktadır (Dağ ve Arkadaşları, 2015). Ezgi Koman (2018) “Çocuk Hakları ve Medya” isimli makalesinde çocukların katılım haklarının günümüzde hala tam olarak aktif olamaması ile ilgili; Türkiye’ de çocukların fikirlerinin önemsenmesinin azınlıkta kaldığını belirtmektedir. Ayrıca çocukların, oy kullanamamaları, siyasi süreçler içerisinde aktif rol alamamaları, kendi çocuk haklarını koruyabilmek amacıyla, hukuki yollardan yararlanabilmelerinin kısıtlı olması ve kendi başlarına hak ihlallerini, ihmal ve istismarları adli yargıya taşıyamamaları gibi sorunlarla ülkemizde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu durum, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan katılım haklarının ülkemizde hala tam yerine oturmadığını gözler önüne sermektedir (Koman, 2018).

2.3.2 Yazılı Basında Çocuk Hakları ve İhlalleri

Çalışmanın bu kısmında; yazılı basının içerisinde yer alan gazete haberlerinde temsil edilen çocuklar, çocukların hakları ve hak ihlalleri üzerinde durulmaktadır. UNICEF’ in (2007) tanımına göre medyada yer alan temsiller; medya araçlarında neyin, ne şekilde ve nasıl tasvir edildiğini, içeriklerde yer alan konuların toplumdaki

bireylere ne şekilde aktarımının yapıldığını belirten bir kavramlardır. Temsiller, doğrudan ve dolaylı şekilde yapılabilmektedir (Dahlgren, 1995; aktaran: UNICEF, 2007). Çocukluk döneminde bilişsel, fiziksel gelişim hızlı seyrettiği ve hassas olduğu için kimliğin şekillendiren değerler ve davranışlar büyük önem arz etmektedir. Bu süreci etkileyen önemli olgular arasında medya da yer almaktadır. Bundan dolayı, medya tarafından sunulan zararlı içeriklerden çocukların korunabilmesi, yer alan çocuk temsillerinin olumlu olabilmesi ve çocukların içeriklere katılım gösterebilmeleri, bu gelişim sürecinin olumlu olarak tamamlanabilmesi için gerekli olmaktadır (Nogales Bocio, Huaiquian Billeke ve Veliz Burgos, 2020). Çocukların medya içeriklerinde temsil edilmeleri, toplumda yer alan çocuk temsillerini aktardığı gibi, toplumdaki bireylerin, çocuklara yönelik davranışlarında da yönlendirici konumda olmaktadır (Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk, 2015).

Yazılı basında yer alan gazete haberlerinde de temsiller yer almaktadır. Çocukların yazılı basın içeriklerindeki temsillerini araştırmak; çocukların hangi haklarının ihlal edilip, hangi haklarının korunduğunu, çocukların topluma hangi şekillerde sunulduklarını ve çocukların medya içeriklerine katılımlarının ne seviyede olduğunu belirlemek için doğru bir yol olmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalara bakılacak olursa; çocukların yazılı basında yer alan gazete haberlerinde temsil edilmeleri, yetişkin bireylere oranla daha azınlıkta kalmaktadır. Temsil edildiklerinde ise; istismar, ihmal, şiddet içerikli, kurban, çocuk fuhuşu, mahrum kalmış, emek sömürsü, ensest, şeytan, başarı konusu ve masum gibi tasvirler ile temsil edilerek, reyting nesnelere olarak sunulmakta oldukları ortaya çıkmıştır (Tosun, 2007; UNICEF, 2007; Alankuş, 2012; Orçin, 2013; Sayılan ve Çevirgen, 2014; Altuntaş ve Altınova, 2015).

Çocukların, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ortaya çıkan dört temel hak kategorisinin içerisinde yer alan katılım hakları, gelişim hakları ve korunma hakları yazılı basın içinde büyük önem arz etmektedir. Sözleşme içerisinde, çocukların medya içeriklerinden korunmasına ve medya içeriklerine katılımlarına yönelik maddeler yer almaktadır (Genç ve Güner, 2016). ÇHS'nin 17. Maddesinde; “toplumlarda kitle iletişim araçları ile yayınlanan bilgilere, programlara çocukların ulaşımının ve katılımının sağlanması, medya organlarının çocukların gelişimini destekleyecek bilgileri yaymalarının desteklenmesi ve çocukların kendilerine zarar verecek içeriklerden korunabilmesi” konularına değinilmektedir (ÇHS, Madde: 17). Çocukların haklarının ihlalinin yazılı basın içerisindeki başka bir boyutu da; Renee Hobbs ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları çalışmaya göre; haberleri oluşturan gazetecilerin, yetişkinlerin ciddi haber konularına gazetelerde daha fazla yer verdiklerini ve bu nedenle çocukların haber gündeminde daha az yer aldıklarını göstermektedir. Ayrıca, Hobbs ve arkadaşlarının yürüttükleri çalışmaya göre, haber içerikleri oluşturulurken, suç, savaş, adaletsizlikler ve şiddet gibi olguları içeren olaylar, çocukların da katılım gösterebilecekleri düşünülmeden yapıldığı için, çocuklar haberleri izlediklerinde ve ya okuduklarında, bu haberlerden olumsuz şekilde etkilenebilme ve bu olumsuz öğeleri içselleştirmektedirler.

Çocukların yazılı basında yer alan haberlere katılım gösterebilmeleri, haklarının korunabilmesi, ancak çocuk dostu bir ortamın yeşermesi ile mümkün olmaktadır. Çocuk dostu bir haber ortamı, çocukları içeren haberlerde, ebeveynlerin ve yetişkin bireylerin görüşlerine başvurulduğu kadar, çocuklarında kendilerini içeren haberlere katılımlarının sağlanması ve görüşlerine yer verilmesi ile mümkün olmaktadır (Akdağ, 2016). Çocuklar, toplum içerisindeki kendilerini ilgilendiren tüm olay ve olgularda yaşadıkları, var oldukları kadar, gazete haberlerinde de aynı ölçüde

yer almalıdırlar. Bu konuda medyaya düşen görev, çocukların içeriklere katılımının sağlanmasıdır. Lakoff'a (2006) medyada yer alan çocuk temsilleri; içerisinde yaşanan toplumun, gerçekliği anlamasını ve anladıklarını tekrar yaratmasını sağlayan yapılardır. Gazetecilerin, medya içerisinde çocukların yaşadıkları hak ihlalleri ve istismarlar gibi konularda, toplumdaki bireylerin algılarını geliştirmeye yönelik katkıda bulunmaları gerekmektedir (Aktaran: Davies ve O'Leary 2015).

Gelişmiş bir ülke olan Finlandiya'da Mustola ve Arkadaşları (2019) tarafından yapılan bir çalışmada; Fin gazetelerinde yer alan çocukların görüşlerinin temsillerine bakılmıştır. Çalışmaya göre; Finlandiya'da gazetelerde çocuk haklarının ve çocukların görüşlerinin nasıl uygulandığı konusunda yeterli araştırma yapılmadığı kanısına varılmıştır. Ayrıca çalışma, araştırmaya dâhil olan bazı haberlerin içeriklerinde, çocukların olumsuz bir şekilde etiketlenmeden ve mağdur olmadan temsil edilemediklerini göstermiştir (Mustola, Marleena, Sevón, Eija, Alasuutari ve Maarit 2020). Ho ve Chan'ın (2018) Hong Kong'da gazetelerdeki çocuk temsillerini ve çocuk istismarlarını inceledikleri çalışmaya göre ise; 2016 yılındaki dört yerel gazeteden 579 haber incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre; çocukların cinsel istismar haberleri, diğer haber türlerine göre orantısız bir şekilde fazla bulunmuştur. Haberlerin büyük bir kısmının, çocuklara yapılan kötü muameleyi geniş bir sorun çerçevesinde ele almadıkları görülmüştür. Bir kamu aracı olarak gazetelerin, çocukların istismar ve ihmal edilmelerini önleyici mesajların, çoğu gazete içeriklerinde yer almadığı sonucuna varılmıştır (Ho ve Chan, 2018). İngiltere'de bulunan "İngiltere Çocuk Hakları İttifakı" (Children's Rights Alliance for England) (CRAE) Çocuk Hakları Sözleşmesinde bulunan hakların tam olarak uygulanabilmesi için kurulan bir kuruluştur. CRAE'nin 2009 yılında "Gazetelerde Çocuk Hakları ve Eşitlik" araştırmasında, İngiltere medyasında yer alan gazetelerde

çocukların haklarının ne ölçüde yer aldığı, gazetelerde çocukların hakları ve eşitlikleri ile ilgili bilgilerin yer alıp, almadığını araştırılmıştır. Çalışmanın verilerine göre; gazetelerde, çocukların istismarı, ölümleri gibi olgulara orantısız bir şekilde daha fazla yer verdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların hakları ile ilgili gazete haberlerinin, toplamda araştırılan haberlere göre yalnızca, %1,8' ini oluşturduğu bulunmuştur. Çocuklar hakkındaki terk edilme, kaçırılma, ölüm, istismar, sağlık haberlerinde çocuklar, duygusal sömürüye yönelik nesneleştirilmiştir (Children's Rights Alliance for England, 2009). Ayrıca Davies ve O'leary' nin (2015) gazetelerdeki çocuk istismarlarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmadan edinilen bilgilere göre; Amerika Birleşik Devletleri'nde konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, gazetelerde çocukların yer aldıkları haberlerde, cinsel istismar diğer istismar türlerine oranla daha fazla yer almıştır. Bir çok çalışma gazete haberlerinin 'olay' ağırlıklı olduklarını, okuyucuların istismar ve ihmalleri anlamalarına yönelik çok fazla bilginin, nedenlerin ve ya sonuçlarının yer almadığını göstermiştir.

Uluslararası yapılan birçok çalışmanın verilerine dayanarak, gazete içeriklerinde yer alan çocukları içeren haberlerde, hak ihlallerinin ve çocukların kendilerini içeren olaylara yeterli düzeyde katılım gösterememelerinin sadece ülkemizde değil, dünya üzerinde birçok yerde aynı boyutlarda olduğu görülmektedir. Gazete haberleri, çocukların ÇHS'de yer alan koruma, gelişim, katılım gibi haklarını gözetmede, toplumun çocukların hak ihlallerine yönelik anlayışını belirlemede ve yön vermekte hayati düzeyde bir rol oynamaktadır (UNICEF, 2007). Çocukların, kendilerini içeren olaylara katılımlarına, medya içeriklerinden korunmalarına yönelik sıkı yaptırımların hayata geçirilmediği müddetçe, medya içerikleri, çocukların haklarına katkı sağlayamayacaktır (Şirin, 2018). UNICEF "Çocuk Hakları Komitesi" birçok farklı ülkede "Çocuk Dostu Medya" oluşturmak için çaba sarf etmektedir.

Türkiye’de ise; UNICEF’ in, Sağlık Bakanlığı’nın katkılarıyla, 2003 tarihinde “çocuk dostu medya” kavramı konuşulmuştur (Akdağ, 2016). 2001 yılında kurulan “Bağımsız İletişim Ağı” (BİA), 2004 yılında çocuk haklarına yönelik çocuk dostu medyanın oluşturulacağı çocuk web sitesini kurmuştur (Taylan, 2012). BİANET içerisinde; çocuk istismar ve şiddet dosyaları, çocuk işçiler ile ilgili dosyalar, çocuk kitapları, çocuk dostu medya için gazetecilere yönelik rehberler, çocuk hakları ile ilgili belgeler, makaleler yer almaktadır (<http://haberdecocuk.org/> 21.07.2020). Ayrıca, T.C Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nca “Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı” hazırlamıştır (2013-2017). Eylem planının amaçları arasında, çocuk dostu medya oluşturmak da yer almaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013).

Toplumda yaşayan tüm çocukların, medya organları içerisinde, gazete haberlerinde, sosyal medya mecralarında seslerini duyurabilmeleri, kendilerinin ilgilendiren olaylara katılım gösterebilmeleri ve toplumda yetişkinler tarafından birey olarak algılanabilmeleri, çocuk dostu medya ile mümkün kılınabilmektedir (Işıktaş, 2017). Alan yazından edinilen bilgiler ışığında; gazetelerin çocukları, istismar, ihmal ve hak ihlallerinden koruyabilmesinde çok önemli rolleri olduğu ortaya çıkmıştır. Medyada yer alan etik ilkeler ve kodlar, çocuklar konusunda hak ihlalleri yaşanmaması açısından büyük önem arz etmektedir. Örneğin cinsel istismar, taciz gibi haberlerde çocukların isimleri ve görüntüleri yayınlanmamalıdır. İsimler yalnızca baş harf ile yazılmalıdır. Yapılan haberler, çocukların geleceğin yetişkin bireyleri olacaklarını düşünerek yapılmalıdır (Bozkurt, Özer ve Kılıç, 2014). Çocukların, medya içerisindeki haklarını, katılımlarını, ifade özgürlüklerini korumayı amaçlayan uluslararası belgeler mevcuttur.

2.3.3 Oslo Çağrısı (Oslo Challenge)

Çocukların, Çocuk Hakları Sözleşmesinde ortaya çıkartılan ve açıklanan haklarının korunabilmesine yönelik, medya organlarının etkisini ele alan belgelerin başında Oslo Çağrısı gelmektedir (Ekşioğlu Sarılar, 2018). Dünya çapında geçerliliğe sahip bir girişim olan Oslo Çağrısı, Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 10. Yılında, Norveç ülkesinin başkenti olan Oslo şehrinde, 1999 yılında gerçekleşmiştir (Oslo Çağrısı, 1999). Eyleme, farklı alanlardan ve farklı kesimlerden gelen birçok insanın, medya çalışanlarının, gençlerin, çocuk hakları savunucularının, öğretmenlerin; medya organlarının çocukların haklarındaki etkilerini, medyada temsil edilen çocukluk algılarını ve çocuk haklarının tüm dünyada nasıl geliştirilebileceğine yönelik konuları tartışmak için bir araya gelmişlerdir (UNICEF, 2007; Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk, 2015). Aynı zamanda çocuk hak ve ihlallerine karşı yapılan bir eylem olan Oslo Çağrısı, toplumlarda yaşayan tüm bireylere konu hakkında ne yapılması, ne yapılmaması hakkında fikir vermekte ve çocukların medyada dramatik roller ile temsil edilmemesi, küçük düşürülmemesi gibi konuları önemli hale getirmektedir (Koman, 2018).

Oslo Çağrısında genel olarak; çocukların tüm medya içeriklerine erişimleri ve katılım hakları, çocukların medya okuryazarlığı eğitimlerine ulaşabilmesi, çocukların medyadaki şiddet bazlı içeriklerden korunma hakları ve tüm medya organlarının çocukların hak savunuculuğundaki rollerini benimsemeleri konuları üzerinde durulmaktadır (UNICEF, 2007; UNICEF, 2014). Oslo Çağrısında, ÇHS kapsamında belirlenen hakları ve yükümlülükleri karşılamının, sözleşmenin 12,13 ve 17. Maddelerinin yerine getirilebilmesi için yapılanlar hakkında sözleşme komitesine rapor sunmanın gerekliliklerinden bahsedilmektedir (Oslo Çağrısı, 1999). Ayrıca çağrıda; çocukların oyun haklarının, ifade özgürlüklerinin, sağlık haklarının,

korunma haklarının, eğitim haklarının ve saygı haklarının, medya ile ilişkisinin çok fazla olduğuna değinilmektedir (Asrak Hasdemir, 2012). Tüm dünyadaki medya araçlarının, çocukların haklarının uygulanabilmesinin ve çocukların gelecekteki yaşamlarına olumlu etkiler sağlayabilmesinin farklı yolları, eyleme katılan birçok insan tarafından tartışılmıştır (UNICEF, 2007; İnceoğlu ve Akıner, 2011). Çağrıda, yazılı basında yer alan, çocukların oyun oynamaları, spor yapmaları, eğlenmeleri ile ilgili haberlerin, haber değeri taşımadıklarına, aksine çocuklarla ilgili olan istismar, mağdur durumdaki çocuklar, ölüm benzeri konularla ilgili haberlerin haber değerlerinin yüksek olduğu ve diğer konulara göre medyada daha fazla yer aldıkları belirtilmiştir (Kahriman, 2013). Çocukların haberlerde temsil edildikleri masum, kurban, kötü çocuk benzeri tasvirler, çocuk haklarının korunması, çocukların olumsuz etkilenmemesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çocukların haber içeriklerinde ne tür temsillerle yer aldıklarını belirlemek ve açıklamak, bunların önlenmesi için önemli olmaktadır.

2.4 Çocukluk İmajları

Bu bölümde ise, Sorin' in (2005) belirlemiş olduğu on çocukluk imajı ve imajların etkileri üzerinde durulmaktadır.

Toplumların gelişmişlik düzeylerine göre, insanlara bakış açıları zamanla değişim göstermektedir. Sosyal ve toplumsal bir varlık olan çocuğun, toplum içerisinde nasıl temsil edildiğinin belirlenmesi, çocukların haklarına, hakların tam olarak uygulanabilmesi için sağlanacak düzenlemelere, kanunlara ve bu konuda yapılacak olan hizmetlere büyük ölçüde etki etmektedir (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015). Tarihsel olarak eski çağlarda, çocuklar üç imaj eşliğinde sunulmuşlardır. Bunlar; Tabula Rasa (boş sayfa), doğuştan kötü çocuk ve minyatür yetişkinler yani yetişkinler ile birlikte yaşayan ve çalışan çocuklar olarak aktarılmaktadır (Woodrow,

1999; aktaran: Sorin, 2005). Aries, 19 ve 20. Yüzyılda, eğitime yönelik gelişmelerin, toplumun, çocuklara karşı bakış açısını değiştirdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte çocuklar toplumda, sosyal-toplumsal birer birey olarak görülmeye başlamışlardır (Kaymaz, 2017). Froebel' in (1837) Anaokulu Hareketi'nden sonra ise, çocuklar masum olarak toplumda yer bulmuşlardır. Sorin (2005) çocukların masum imajını araştırmalarında tartışmaktadır. Sorin 'e (2005) göre; çocukların masum olarak görülmeleri onları sadece güçsüz, aciz ve korunmaya muhtaç bireyler olarak aktarmaktadır. BM ÇHS' ne (1989) göre çocuk; 18 yaşına kadar olan bireyleri ifade etmektedir (UNICEF, 2007). Sözleşme içerisinde çocukların ihmal ve istismardan yetişkinler tarafından korunma hakları ön plandayken, Sorin (2005) çocukların 'sadece' masum ve korunmaya muhtaç imajlarında sunulmalarını eleştirmektedir. Çocukların sadece bakıma ve korunmaya muhtaç varlıklar olarak değil, aynı zamanda kendi yaşamının sosyal bir aktörü, güçlü ve katılımcı imajlarına dâhil olarak sunulması gerektiğini vurgulamaktadır (Woodhead, 2004; Sorin, 2005; Avcı ve Pekince, 2018).

Çocukların sunuldukları imajlar, kültüre, toplumlara göre değişiklik gösterse de çoğu toplumlarda, çocukların korunmaya muhtaç masum imajlarından dolayı oy kullanmaları, ehliyet alabilmeleri, kendilerini ilgilendiren konularda fikir beyan edebilmeleri gibi konulara, çocukların fikirleri dikkate alınmadan, katılımları sağlanmadan karar verilmektedir (Sorin, 2005). ÇHS' nde, ortaya çıkan çocukların yüksek yararı ilkesi, çocukların yaşama, gelişme ve katılım haklarının hepsini betimlemektedir. Ancak günümüzde birçok toplumda, çocukların yüksek yararının, yetişkinlerin kararları ile şekillendiği ve çocukların bu nedenle aktif birer birey olmadıkları gözlenmektedir (Avcı ve Pekince, 2018). Sorin (2005) çocukların, kendi yaşamlarında pasif bireyler olmalarından yola çıkarak, çocukların toplumda

temsil edilme şekillerine yönelik on imaj geliştirmiştir. Bu imajların amacının, çocukların toplum içerisinde nasıl görüldüklerini ortaya çıkartarak, yeniden yapılandırmak ve bu konuda toplumu harekete geçirmek olduğunu belirtmiştir (Sorin, 2005; Sorin ve Galloway, 2006). Bununla birlikte, yetişkinlerin isteklerini ve ya toplumun beklentilerini çocuklara yansıtma yerine, çocukların doğuştan getirdikleri kendi potansiyellerini ve yeteneklerini geliştirecek imajlar ile sunulmalarının daha olumlu olacağı belirtilmektedir (Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019).

2.4.1 Masum ocuk İmajı

Masum ocuk imajı; en genel anlamıyla yetişkine bağlı ve bağımlı olan ocuk olarak tasvir edilmektedir (Sorin, 2005; Avcı ve Pekince, 2018). Ayrıca masum ocuk, yetişkinler tarafından korunmaya muhtaç, kendi başına yetersiz ve içi doldurulacak boş bir levha olarak betimlenmektedir (Dockett, 1998; Silin 1995; Woodrow, 1999; Sorin, 2003; Sorin, 2005). Çocukların yetişkin bireyler tarafından korunma ihtiyacı büyük önem arz etmektedir. Ancak yetişkinler, çocukları korumayı, onları kontrol altına almak olarak algılamakta ve bu durum çocukların, önlerine çıkabilecek fırsatlardan, kendi isteklerine göre yararlanabilmelerine ve katılım gösterebilmelerine olumsuz etki etmektedir (Kunt Bulut, 2015). Froebel, ‘ocuk bahçesi’ metaforunda çocukları, yetişkin bireyler tarafından korunmaları ve beslenmeleri gereken fideler olarak tanımlamıştır (Aries, 1962; Sorin, 2005; Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). BM HS’ de (1989) bu bakış açısından yola çıkarak çocukların yüksek yararını içeren yönergeleri ortaya çıkartmıştır. Ancak ocuklara yönelik yararlar belirlenirken, çocukların değil, yetişkinlerin kararları ön planda olmaktadır (Sorin, 2005). Anaokullarında, eğitim kurumlarında çocuklara yönelik oyunlar, eğlenceler, kitaplar ve filmler gerçek yaşamdan filtrelenerek çocuklara

aktarılmaktadır. Öğretmen, çocukların cadı ve ya canavarlardan korktuklarını düşünerek, bunlarla ilgili materyalleri ortamdan uzaklaştırmaktadır. Çocukların eğitim ortamları, çocukları, yetişkinlerin arzularına uygun davranış göstermelerine yönelik yön vermektedir (Sorin, 2001; Sorin, 2005). Öğretmenler, ebeveynler ve tüm yetişkinler çocukları korumaya yönelik davranış sergilerken, çocukları kısıtlamak yerine sınırları genişletmeyi ve çocukların aktif birer birey olabilmeleri için sürece katılımlarını sağlayabilmelidirler (Sorin, 2005).

2.4.2 Soylu / Mesih Çocuk İmajı

Soylu / Mesih (kurtarıcı) Çocuk imajı; gelişim kapasitesinden çok fazla sorumluluk üstlendirilen çocukları betimlemektedir. Fedakâr, diğerlerini kurtaracak, süper kahraman benzeri tasvirler bu imajı içermektedir. Sorin (2005) bu imaja, kendi kayıplarına ve acılarına rağmen başkaları için kendisini risk altına sokan film modeli Harry Potter' ı örnek olarak göstermiştir (Aktaran: Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). Bu imajdaki çocuklar, gelişim seviyelerinin üzerinde çalışma, ev işleri yapma ve ailesi için fedakârlık yapma özelliğine sahip olan çocuklardır (Napcan, 2005; Aktaran: Sorin, 2005). Yaşlarından büyük sorumluluklara sahip olan çocuklar, genellikle ebeveynleri tarafından takdir edilmektedir. Ancak çocukların bu davranışlarını takdir etmek ve bu şekildeki davranışların gelişmesini sağlamanın yerine, çocukların yüklendikleri sorumluluklar çocuklarla konuşularak, gelişim düzeylerine uygun olacak şekilde belirlenmelidir (Sorin, 2005; Sorin ve Galloway, 2006).

2.4.3 Kötü Çocuk İmajı

Kötü Çocuk imajı; tarih öncesi dönemlerde çocukların, doğuştan kötü olarak doğdukları ve ancak ailesinin şiddet uygulamaları ile iyi bir birey olabileceği kanısı görülmektedir. Bu imaj ile çoğu ülkede çocukların diri diri toprağa gömülmeleri ve

öldürülmeleri normal sayılmıştır. İlerleyen yıllarda çocukların doğuştan gelen kötülüklerinin ölüm ile değil şiddet ile düzelebileceği kanısı ortaya atılmıştır (De Mause, 1982; Branscombe ve Arkadaşları, 2000; Aktaran: Sorin, 2005). Günümüz modern toplumlarında, eğitim ortamlarında çocuklar yaramaz, kötü gibi betimlemelere maruz kalmaktadırlar. Okulların ve ya sınıfların yönetiminde, çocukları disipline etme konusunda bu imaj ile karşılaşmaktadır. İyi ve masum yaşlılarına göre, yetişkinlerin koydukları kurallara uymayan çocuklar kötü imajı ile lanse edilmektedirler (Kunt Bulut, 2015). Çocuklar, öğretmenlerin ve yetişkinlerin koydukları kuralların dışarısına çıktıkları zaman kötü ve yaramaz olarak tasvir edilmektedirler. Bu imajdaki çocukların gruba dâhil olabilmeleri ancak yetişkinlerin beklentilerine uyum sağladıkları zaman olmaktadır (Sorin, 2005). İyi ve doğru davranış biçimlerinin, çocuklara danışılmaksızın, sadece yetişkin tarafından belirlenerek, uygulatılmaya çalışılması bu konu hakkındaki eksik olan taraflardan olmaktadır (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015).

2.4.4 Çığ Gibi Büyüyen (Kartopu) Çocuk İmajı

Çığ Gibi Büyüyen (kartopu) Çocuk imajı; bu imajda tasvir edilen çocukları, Sorin (2005), yetişkinlerden çığ gibi büyüyen, önüne geçilemeyen talepleri ve istekleri olan çocuklar olarak tanımlamıştır. Şımarık, inatçı, istedikleri olmayınca sürekli öfkelenen çocuklar çığ gibi büyüyen imajında yer almaktadır (Sorin, 2005). Bu çocuklar, her imkâna sahip olan, her istediği zamanında yapılan ancak hiçbir zaman tatmin olmayan ve her zaman daha çok istekte bulunan çocuklardır (Kunt Bulut, 2015). 21. Yüzyılda çalışan ebeveynlerin ve tek ebeveynli ailelerin artış göstermesi gibi değişkenlerden dolayı, ebeveynlerin yorgun olarak işten eve geldikleri zamanlarda, çocuklarını başlarından savmak ve ya sessiz tutmak amacıyla her isteklerini yapmaları, çocukların bu imaja sahip olmalarına yol açabilmektedir

(Sorin, 2005). Çocuklar belirli bir süre bu şekilde yaşam sürdürdüklerinde istedikleri şey yapılmadığı zaman çığ gibi büyüyen öfke nöbetlerine girebilmekte ve aile içi iletişimde kontrol sahibi olabilmektedirler (Sorin, 2005; Sorin ve Galloway, 2005).

2.4.5 Kontrolden Çıkmış Çocuk İmajı

Kontrolden Çıkmış (kontrol dışı) Çocuk imajı; çocuklar, kartopu imajında rüşvet ve isteklerinin yapılması ile kontrol altına alınabilmekte ve ya kötü çocuk imajında disipline edilebilmektedirler. Ancak kontrolden çıkmış çocuklar istediklerini yaptırabilmek için, ebeveynleri, öğretmenleri çaresiz bırakacak şekilde yıkıcı davranışlara ve şiddete başvurabilmektedirler (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015). Bu çocuklar toplum içerisinde bir işe yaramayan çocuklar olarak görülmektedirler. Bazı araştırmalar bu imajda bulunan çocukların, bebeklik dönemlerinde güvenli bağlanma yaşayamadıkları ve sevgi göremedikleri için davranış bozuklukları gösterdiklerini aktarmaktadır (Levy ve Orlans, 2004; Aktaran: Sorin, 2005). Bu çocuklar diğer iyi ve masum görünen çocuklara kötü örnek olmaları nedeniyle sistemden uzaklaştırılarak, yalnızlığa mahkûm edilmektedirler. Bu davranışların sonucunda; suç işleme, yeme bozuklukları, şiddet, öfke nöbetleri, hastalıklar ve bağımlılıklar oluşmaktadır. Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve uzmanların bu konuda çocuklara yapabilecekleri; onları okuldan, sistemden ve arkadaşlık ilişkilerinden uzaklaştırmak yerine, beklentileri incelenerek, yardım ve rehberlik uygulamaları ile hayata döndürmek olmaktadır (Sorin, 2005).

2.4.6 Küçük Yetişkin Çocuk İmajı

Küçük (Minyatür) Yetişkin imajı; bu imajda çocuklar, yetişkinlerden farklı olarak algılanmamaktadır. Eski çağlarda çocuklar, ebeveynleri gibi işçi ve köle olarak, aynı şartlar altında çalışmaktaydılar. Çocuklar, yetişkinlerin beden ölçüleri ve yetişkinlerin davranışları ile tasvir edilmekteydiler (Branscombe ve ark., 2000; Sorin,

2005). Günümüz toplumlarında da çocuk işçilerin ve çocuk askerlerin oluşturulması küçük yetişkin imajını yansıtmaktadır (Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). Eğitim ortamların da ise, çocukların gelişim düzeylerine ve yaşlarına uygun olmayan eğitimleri alarak ve oyun çağında, oyun içerikli eğitimler görmeleri gerekirken, sınıflarda ders görerek pasif konuma getirilmeleri bu imaja örnek olarak verilebilmektedir (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015).

2.4.7 Eğitime Devam Eden Yetişkinler Çocuk İmajı

Eğitime Devam Eden Yetişkinler imajı; bu imaj, yetişkinlerin yaşamına geçiş için pratik sağlama olarak görülmektedir. Freud ve Piaget gibi gelişimcilerin teorileri bu imajı destekler niteliktedir. Çocuklar bu imajda, yetişkinlerin yaşamlarına geçmeyi bekleyen pasif insanlar olarak nitelenmektedirler (Kunt Bulut, 2015). Bu imaj, çocukların çocuk olma statülerini görmezden gelmekte ve çocukluk sürecini, yetişkin yaşamında yer alan iş gücü ve sosyal yaşama geçmek için kullanılan bir süreç olarak değerlendirmektedir (Sorin, 2005). Bu imaj çerçevesinde yer alan çocukluk tasvirlerinde oyun oynama en son plana itilmektedir. Çocuklar, yetişkin yaşamına ulaşabilmek için sürekli ders çalışan, müzik, spor gibi alanlarda sürekli olarak kendilerini geliştiren bireyler olarak görülmektedirler. Sorin (2005) bu imajda yer alan çocuk tasvirini, iyi niyetli ebeveynler ve yetişkinler tarafından sürekli itilerek çalıştırılan bir arabaya benzetmektedir. Avcı ve Pekince' ye (2018) göre, çocukların yaşamları, ebeveynler tarafından konulan sınırlar çerçevesinde gelişmektedir ve çocuklar yaşamlarında pasif konumda yer almaktadırlar. Bu imaj, çocukların gelişim düzeylerine uygunluğu ve çocukların her alandaki ihtiyaçlarının karşılanması bakımından tartışmaya açık bir imaj olmaktadır.

2.4.8 Mülk Olarak Görülen Çocuk İmajı

Mülk olarak görülen (metalaşmış) çocuk imajı; bu imaja göre çocuklar sömürülmeye açık nesnelere olarak görülmektedirler (Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). Medya araçlarında, yarışmalarda, yılsonu gösterilerinde reklam amacıyla, sömürülen çocukları tasvir etmektedir (Sorin, 2005). Güzellik yarışmalarına katılan çocuklar, çocuk pornoları, reklam amacıyla kullanılan çocuklar bu imaja örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu imajda tasvir edilen çocuklar, yetişkin yaşamlarınca kullanılmaya ve sömürülmeye açık nesnelere olarak görülmektedirler (Wood, 2003; Aktaran: Sorin, 2005). Bu konumdaki çocukların, BM ÇHS 'nde yer alan "çocuğun yüksek yararı" ilkesine uymadığı görülmektedir. Sorin ve Galloway' e göre (2005) erken çocukluk döneminde bu imaj yerine masum, kötü gibi imajların daha fazla yer aldığı görülmektedir. Çocukların reklam amacıyla ve pazarlama nesnelere olarak yer aldıkları konumlarda, çocukların fotoğrafları, vidoları kullanılırken ailelerden izin alınması gerekmektedir (Sorin, 2005).

2.4.9 Kurban Çocuk İmajı

Kurban (Mağdur) Çocuk imajı; bu imajda yer alan çocuklar, yoksulluk, açlık, savaş, istismar ve ihmal gibi olumsuz koşullarda mağdur edilen çocuklar olmaktadır (Sorin, 2005). Sosyal ve politik güçlerin kurbanları olarak yansımaktadırlar. Yaşamları içerisinde pasif, güçsüz, konumda yer almaktadırlar. Erken çocukluk döneminde yer alan kurban çocuklar, ailesi ve devlet tarafından yoksulluk ve ihmalle karşı karşıya kalmış çocuklar olmaktadır. Bu dönemdeki kurban çocuklar genellikle, pasif, sessiz ve sınıf ortamında da ihmale uğrayan çocuklardır. Kitap alamayan, eğitimden geri kalan, kıyafetleri kirli ve yetersiz beslenen çocuklar olmaktadır (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015). Toplum içerisinde kurban çocuklar, yargılanmakta, ayrımcılığa ve haksızlığa uğramaktadırlar. Bu konumdaki çocukların

geliştirilebilmesi için, toplum içerisinde onları “sokak çocuğu” “madde bağımlısı” gibi etiketlerle etiketlemek yerine, yardımcı olabilmek için farklı yolların denenmesi gerekmektedir (Sorin, 2005).

2.4.10 Temsili Çocuk İmajı

Temsili Çocuk imajı; diğer imajlara göre, modern toplumlarda olması gereken çocukluk tasviri üzerinde duran bir imajdır. Reggio Emilia yaklaşımı ile birlikte popülerlik kazanmış bir çocukluk imajıdır. Masum ve güçsüz çocukluk imajlarının tekrar yapılanmalarını ve bunu takiben çocukların kendi yaşamlarında söz sahibi olmalarını ön gören bir imaj olmaktadır (Sorin, 2005; Sorin ve Galloway, 2005; Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). Bu imajda ebeveynlerin ve yetişkinlerin görevi, çocukların yaşamlarında ve seçimlerinde onlara rehberlik etmek, karar verme aşamasında yardımcı olmaktır. Eğitim konusunda programlar, çocuklar ile birlikte oluşturulmalı ve çocuğun süreç içerisinde aktif katılımı sağlanmalıdır (Sorin, 2005). Bu imaja göre, medya araçlarında, eğitimde ve toplumdaki çocuğu ilgilendiren tüm konularda çocukların söz sahibi olma hakları bulunmaktadır.

2.5 İlgili Araştırmalar

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuk öznesini içeren gazete haberlerinin, çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Yazılı basında çocukları içeren haberlerde, çocukların nasıl temsil edildiklerine ve çocukların süreçlere ne kadar katılım gösterdiklerine yönelik ulusal ve uluslararası çalışmalar alan yazında yer almaktadır. Ancak bu çalışmaların birçoğunu, iletişim, medya, sağlık alanlarında gerçekleştirilen çalışmalar oluşturmaktadır. Konu hakkındaki ulusal ve uluslararası çalışmalara kronolojik sıra ile aşağıda yer verilmektedir.

2.5.1 Ulusal Araştırmalar

Ziyalar ve Salihoğlu'nun (2008) yazılı basın içerisinde yer alan haberlerdeki suç mağduru çocuklara yönelik yürüttükleri çalışma; çocukların haber içeriklerinde ne şekilde sunuldukların ve haberlerin çocukların hayatlarını nasıl etkilediğinin belirlenebilmesi amacına dayanmaktadır. Çalışma, nitel olarak yürütülmüştür. 1 Temmuz ve 31 Aralık 2006 tarihleri arasında c farklı gazetede yer alan ocuk ile ilgili toplam 1006 haber ve 1619 ocuk incelenmiştir. Veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bulgulara göre; çocukların başarisına yönelik yapılan haberler toplam haberlerin % 2,5' ini oluştururken, %79,1' i adli haberler oluşturmaktadır. Ayrıca ocukların, %48'i haber içeriklerinde 'suç mağduru' olarak sunulurken, %12'si şüpheli olarak sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; haberlerde çocukların isimlerinin, yaşlarının, adres bilgilerinin ve kimlik bilgilerinin çocukları mağdur edebilecek şekilde kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Çocukların korunmalarının yasalar ile düzenlenmiş olmasına rağmen, çoğu haberde fotoğraflarının da kullanıldığı gözlemlenmiştir. Haberlerin dilinin, yer alan fotoğrafların ve ocuk ile ilgili bilgilerin, gazetelerde olumsuz şekillerde yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Doğrucan ve Yıldırım (2011) yazılı basında ocuk istismarı haberlerinin incelenmesine yönelik nitel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma, gazete haberlerinin ocuk haklarına uygun olup olmadığının belirlenebilmesi amacına yönelik yapılmıştır. Araştırmada, 2010 Temmuz ve Aralık ayları arasında, yayımlanan 6 gazetede, çocuklar ile ilgili yer alan haberlerden, istismar ile ilgili olan haberler seçilerek incelenmiştir. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bulgulara göre; incelenen haberlerin % 27,5'i istismar ile ilgili olan haberleri kapsamaktadır. İstismar haberlerinin büyük bir kısmını (%96,3) ulusal haberler oluşturmuştur. Gazete haberlerinde en fazla rastlanılan istismar türü (%64) cinsel

istismar olarak bulunmuştur. Toplam cinsel istismar haberlerinin %75'ini kız çocukları oluşturmuştur. Ayrıca cinsel istismar haberlerinin şiddet oranlarının derecelerinin fazla olması ile gazetelerde daha fazla yer kaplama oranları doğru orantılı olarak bulunmuştur. Araştırmanın ilgi çeken bir başka bulgusu, tüm istismar türlerinde, istismarcının genel olarak erkek olması olmuştur. İstismar mağduru çocukların kimlik bilgileri konusunda; toplam haberlerin %22'sinde isimleri net olarak yazılmış, %62'sinde sadece baş harfleri kullanılmıştır. Genel olarak incelenen gazetelerin, istismar haberlerini çocuk haklarına uygun şekilde verdikleri gözlemlenmiş ancak bazı cinsel istismar haberlerinde yanlış ifadeler kullanılmıştır. Gazetelerin sosyal sorumluluk açısından insanlara bilgi verme görevinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Yüksel Özmen (2012) çalışmasında, medyanın çocuklar ile ilgili haberleri ne şekilde ele aldığını incelemiştir. Ayrıca, haberlerde çocukların nasıl sunulduklarına ve hangi durumlarda çocuklar ile ilgili haber yapıldığına bakılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Türkiye'de en çok izlenen kanal ve haber programlarında çocuk içerikli haberler araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 3-22 Ocak 2012 yılındaki 120 haber programı oluşturmuştur. Haberlerde çocuk içerikli 81 haber tespit edilmiştir. Haberler içerik analizi ile kodlama cetveli oluşturularak analiz edilmiş ve çocuk haklarına göre yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre; çocuklara yönelik en fazla haberin Fox kanalında, en az haberin TRT 1 kanalında olduğu gözlemlenmiştir. Kanallarda en fazla toplum ile ilgili haberlerin yapıldığı, ikinci olarak magazin haberlerinin yer aldığı, üçüncü olarak sağlık ile ilgili haberlerin ve dördüncü olarak adli haberlerin yer aldığı gözlemlenmiştir. Çocukların haberlerde, en fazla mağdur konumunda yer aldıkları bulunmuştur. 18 haberde istismar öznesi, 17 haberde ölüm ve hastalık

içerikli, 7 haber de ise eğitim ve ekonomik açılarda mağdur olarak yer aldıkları görülmüştür. Ayrıca çocuklar, reklam amacıyla 19 haberde yer almışlardır. Haberlerde çocukların fotoğraf ve videolarına yer verildiğinde en fazla sokakta yer aldıkları görüntülerin kullanıldığı görülmüştür. Çocukların haber içeriklerine katılımlarına bakıldığında, sadece 27 haberde çocuklar ile röportaj yapılmıştır. Röportajlarda yer alan 8 haberde, çocuklara karşı suçlayıcı ve yön verici konuşmalar dikkat çekmiştir. Sonuç olarak; medyanın çocukların sunumunda ‘çarpık’ bir anlayışa sahip olduğu görülmüştür. Çocuklara haber içeriklerinde az yer verildiği, hatta çoğu zaman çocukların sunulmadıkları görülmüştür. Çocuklara yer verildiği zaman ise, ‘engelli, hasta, suçlu, sokak çocuğu, minik, küçük’ gibi tabirler ile sunuldukları ve etiketlendikleri görülmüştür. İstismar, ihmal içeren haberlerin, çocukların mağduriyetlerini giderecek şekilde sunulmamakta olduğu saptanmıştır.

Özdemir (2012) araştırmasında yazılı basında çocuk istismarı haberlerinin ne şekilde sunulduğunu incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de en fazla okunan 7 gazetenin 2010 yılındaki bir senelik yayınları oluşturmuştur. Nitel olarak yürütülen araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çocuk istismarı ile ilgili olan haberlerin ve fotoğrafların sayısal olarak oranları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen istismar ile ilgili haberlerde en fazla cinsel istismar içeren haberlere rastlanılmıştır. Ayrıca gazetelerin istismar ile ilgili haberleri sadece kabataslak verdikleri, uzman görüşleri almadıkları belirlenmiştir. Haberlerin ilgi çekici olmasının, haberlerin eğitici, bilgilendirici ve destekleyici özelliklerinden daha ağır bastığı görülmüştür.

Kargı’nın (2013) “Kıbrıs Gazetelerinde Çocuk Hikâyelerinin İncelenmesi Kıbrıs Kültüründe Çocuk İmajları” başlıklı çalışmasında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde basında yer alan çocukla ilgili haberlerin içeriklerinin incelenmesi

amaçlanmıştır. Araştırmada; günlük olarak Mart 2012 ile Mayıs 2012 arasında çıkan en fazla tiraj oranına sahip 4 ulusal gazete incelenmiştir. Haberler, yurtiçi ve ya yurtdışı haber kaynakları, haberin konusu, haber grubu, mesajın yönü (pozitif / negatif) ve haberin türü kategorileri olmak üzere temalara ayrıştırılmıştır. Elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; çocuk ile ilgili haberlerde sırasıyla, en fazla ‘kültür sanat’ haberleri, eğitim haberleri, spor ile ilgili haberler, istismar, şiddet içeren haberler, toplumsal hizmet ile ilgili haberler ve en az sağlıkla ilgili haberler bulunmuştur. Ayrıca haberlerde çocukların, %85 gibi büyük bir yüzdellekle olumlu şekillerde sunuldukları bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; Kıbrıs medyasında çocukla ilgili haberlerin birçoğunda çocukların değerlerinin korunduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca çocukların çoğunlukla eğitim, kültür, sanat, spor haberlerinde yer aldığı görülmüştür. Bu durumun çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Sonuçlar, Kıbrıs’ta çocuğun değeri açısından pozitif bir varlık olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmaların çocuklar için geliştirilecek olan politikalara ve projelere ışık tutacak faaliyetler oldukları belirtilmektedir.

Kahriman (2013) yazılı ve görsel basında çocuklar ile ilgili haberler seçilirken, eşik bekçilerinin nasıl rolleri olduğunu araştırmıştır. Gazete haberlerinin içeriklerini hazırlayan kişiler eşik bekçileri olarak adlandırılmaktadır. Nitel bir araştırma olarak yürütülen tezde, farklı gazetelerde çalışan 6 eşik bekçisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Örneklem Türkiye’de en çok seyredilen televizyonları ve en çok satış yapan gazeteleri içermiştir. Eşik bekçileri ile yapılan görüşmelerin sonunda; bireyler, çocukların medya organları tarafından araç olarak kullanıldıklarını ve ara sıra istismar edildiklerini dile getirmişlerdir. Haber seçimlerinde ise; kurumların siyasi yapılarının ve hedef kitlenin kimler olduğunun

önem arz ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca eşik bekçilerinin çocuklara yönelik haberleri seçerken, cinsiyetlerinin, çocuklarının olup olmadığının, yetişme tarzlarının önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Levent (2013) yazılı basında üstün yetenekli çocukların yer aldıkları haberleri incelediği çalışmasında, üstün yetenekli çocukları içeren haberlerin içeriklerini belirlemeyi amaçlamıştır. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada, 01 Ocak – 31 Aralık 2012 tarihleri arasındaki en fazla okunma oranına sahip beş gazetenin haberlerini incelemiştir. İncelenen gruba yönelik toplam 54 gazete haberi bulunmuştur. Haberler temalar oluşturularak gruplandırılmıştır. Temalar arasından en fazla ortaya çıkan, üstün yetenekli çocukların eğitim hayatlarına yönelik olan haberler olmuştur. Çalışmanın sonuçları; gazetelerin üstün yetenekli bireyler konusunda eğitici ve yönlendirici sorumluluklarını yerine getirmeleri ve üstün yetenekli çocukların uygun eğitim imkânlarına sahip olmalarını destekleyici kararlarda halkın bilinçlenmesini sağlamak adına haberlere yer verdiği saptanmıştır.

Orçin (2013) yazılı basında suç öğeleri içeren haberlerde yer alan çocukların sunumlarını incelediği çalışmasında; 3 ayrı gazeteyi ele alarak, içerik ve söylem analiz yöntemleri ile incelemiştir. Çocuk ile ilgili, Hürriyet Gazetesi'nde toplam 61 haber, Sabah Gazetesi'nde toplam 65 haber ve Zaman Gazetesi'nde toplam 30 haber bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda, incelenen gazete haberlerinde, suça sürüklenen çocukların sunumu ile yazılı basındaki problemlili sistem görünür hale gelmiştir. Çocukların haberlerde, dram ve şiddet malzemeleri olarak sunuldukları görülmüştür. Medya organları ve çocukların hakları için özel olarak oluşturulmuş birçok kanun ve yasa olmasına karşın, gazetelerin ve haber yapan bireylerin bu hakları ve yasaları görmezden geldikleri ortaya çıkmıştır. Yoğunlukla çocuklarla ilgili kişisel bilgilere haberlerde yer verdikleri saptanmıştır. Suça sürüklenen ve

dezavantajlı tarafta olan çocukların, haberler aracılığıyla daha da olumsuz konuma düşürüldükleri görülmüştür.

Tutar'ın (2014) yazılı basında çocukların haklarının temsiline yönelik yaptığı çalışmada dört farklı gazetenin çocuklar ile ilgili haberleri incelenmiştir. 02 – 12 Aralık 2011 tarihlerinde, günlük basım yapan gazetelerdeki çocuk ile ilgili haberler kategorileştirilerek incelenmiştir. Toplam 96 haber bulunmuştur. Gazetelerde çocuk ile ilgili haberlerin sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. 43 haber; sanat, eğitim, sağlık ve benzeri içeriklerden oluşmuştur. 53 haber ise; istismar gibi adli kategorilerden oluşmuştur. Haberlerde çocukların genellikle pasif olarak yer aldıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca çoğunlukla çocukların açık ve ya gizli olarak reklam malzemeleri olarak kullanıldıkları belirlenmiştir.

Ardıç Çobaner'in (2015) Suriyeli mülteci çocukların yazılı basında nasıl temsil edildiklerine yönelik yapılan çalışmasında; Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından mülteci çocukların gazetelerde nasıl sunulduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Buna uygun olarak Hürriyet Gazetesi, Birgün Gazetesi, Radikal ve Yeni Şafak Gazetesi araştırma kapsamına alınmıştır. Gazetelerin internet arşivlerinde yayınlanan Suriyeli Mülteci Çocuklar ile ilgili olan haberler 6 aylık süre içerisinde, içerik ve söylem analizi yoluyla incelenmiştir. Bulgulara göre; Suriyeli çocukların yer aldıkları haberlerin çoğu (111) olumsuz haberler (ölüm, hastalık, açlık, istismar gibi) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, haberlerin %49'unda çocukların fotoğraflarına yer verildiği saptanmıştır. Araştırma sonucunda; ÇHS'nde yer alan dört temel ilke; korunma, gelişim, katılım ve yaşamsal haklar açısından Suriyeli çocukların, yaşamsal sorunlarının haber içeriklerinde yeterince yer bulamadığı ortaya çıkmıştır. Çocukların gazete haberlerinde genellikle (%85) mağdur olarak temsil edildikleri ve haber süreçlerine katılımlarının sağlanmadığı görülmüştür.

Yıldız'ın (2018) Türkiye'de yayınlanan gazete haberlerinde, çocukların nasıl sunulduklarının ve ne kadar yer aldıklarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada; betimsel nitel araştıma yöntemi kullanılmıştır. 19 Eylül – 16 Ekim 2017 tarihleri arasında yayınlanan dört günlük gazetede ki çocuklar ile ilgili olan haberler araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Toplam 436 haberin incelendiği çalışmada, verilerin analizi için haberler kategorileştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; çocuk ile ilgili en fazla haberin olduğu gazetenin Posta Gazetesi olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukları içeren haberlerde en çok istismar ile ilgili haberlerin olduğu, istismardan sonra mağdur konumunda ve olumsuz durumlarda yer aldıkları haberlerin çoğunlukta olduğu görölmüştür. Araştırma sonucunda; Türkiye'de çocukların hakları ve korunmasıyla ilgili politikalar hakkında iyileştirme çalışmalarının yapılması gerektiği önerisi sunulmuştur.

2.5.2 Uluslararası Araştırmalar

Vidal, Clemente ve Espinosa (2003) çalışmalarını İşpanya'nın Madrid kentinde gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada; medyada yer alan şiddet içeren programların, konuşmaların, filmlerin ve dizilerin, çocukların şiddeti kabul etmelerine yönelik oranları araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İşpanya'nın Madrid şehrinde yaşayan 13 yaşlarında 203 katılımcı oluşturmuştur. Katılımcılara, farklı şiddet türündeki içeriklerin izlettirilmesi ile onlarda bilişsel ve duygusal açılardan ne tür etkiler yarattığı gözlemlenmiştir. Buna uygun olarak, katılımcılara farklı şiddet içeren filmlerden oluşan bir klip izlettirilmiştir. Film izlettirilmeden önce ve film izlendikten sonra, çocukların şiddet hakkındaki görüşleri alınarak, veriler toplanmıştır. Sonuç olarak; verilere uygulanan Anova testinden sonra, film izletildikten sonra çocukların şiddeti daha cazip buldukları, iyi olarak değerlendirdikleri ve çekici buldukları ortaya çıkmıştır.

Sir Al Aynsley-Green'in (2009) gazetelerde çocuk hakları ve eşitlik üzerine yapmış olduğu çalışması İngiltere Çocuk Hakları İttifakı (Children's Rights Alliance for England / CRAE) işbirliğinde sürdürülmüştür. Araştırmada; gazetelerde çocukların hakları ve eşitlikleri ile ilgili ne kadar makale olduğunu belirleyebilmek ve bu makalelerin çocuklar hakkında olumlu, olumsuz ve ya kararsız tutumlardan hangilerini benimsediklerini belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 1 Ekim 2007 tarihinden, 31 Mart 2008 tarihine kadar günlük olarak basım yapan 10 gazete ile sürdürülmüştür. Çalışmaya, gazetelerin ekleri dâhil edilmiştir. Bulgulara göre; gazetelerde çocukları içeren 2.642 makale bulunmuştur. Araştırma çocukların hakları olarak sınırlandırıldığında ise 48 makaleye ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre; gazetelerin, çocukların yaşadıkları zorluklara, ölümlere ve tehlikeli durumlara orantısız bir şekilde daha fazla yer verildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, çocuk hakları ve eşitlikleri ile ilgili makalelerin, toplam sayının sadece 1,8'ini oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Kaza ve ölüm ile ilgili makaleler toplam sayının %17,9'unu oluşturmuştur. Ayrıca makalelerin genellikle duygusal hikâyelere yoğunlaştıkları görülmüştür. Makalelerin %36,3'ünde çocukların fotoğraflarının kullanıldığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda; bulgular tartışılarak iyileştirme adına önerilerde bulunulmuştur. Araştırmaya göre gazetelerde genellikle çocukların sunumları 'sansasyonel' metinler ile 'haber değeri' olan hale getirilmiştir. Ayrıca gazetelerde çocuklar kurban, mağdur ve ya başarı sahibi olarak tasvir edilmiştir. Gazetelerin, çocukların hakları ve toplum içerisinde bu konuda farkındalık yaratma çabalarına yönelik makaleleri, çocukların haber değeri olan konularına göre az sayıda görülmüştür. Araştırmacılar bu konunun iyileştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Oyero (2010) çalışmasını, Nijerya yazılı basınında, çocuklar ile ilgili haberlerin ne şekilde ele alındığı belirleyebilmek ve çocuk hakları konusunu Oslo

Çağrısına göre ön plana çıkartabilmek amacıyla yürütmüştür. Ayrıca çalışma, toplum içerisinde çocukları olumsuz olarak etkileyen sorunları ortaya çıkartabilmek, gündem oluşturabilmek ve seslerini duyurabilmek için yapılmıştır. İçerik analizi yöntemine dayanarak yapılan çalışmada; iki ulusal gazete seçilmiştir. Çalışma, 5 yıllık bir dönemde (1999- 2003) yer alan gazete sayılarını kapsamıştır. Örneklem 600 gazete sayısından oluşturulmuştur. Basit rastgele örneklem kullanılarak 5 yıllık gazetelerin her ayı için 5 sayı seçilmiştir. Analiz, gazetelerde yer alan haber, yazı, fotoğraf, makale, mektup benzeri çocuklar ile ilgili olan her türlü metni kapsamıştır. Bulgular 5 yıllık süreçte çocuklar ile ilgili sadece 193 hikâyenin yer aldığını göstermiştir. Bu da, çocukların sorunlarına gazete içeriklerinde yeteri kadar yer verilmediğini göstermektedir. Sonuçlar; çocuk haklarını ile ilgili yazıların, gazete içeriklerinde önemsenmediğini göstermiştir. Yazılar ve haberlerin, iç sayfalara ve ya küçük puntolar ile yazıldığı ortaya çıkmıştır. Bu, çocuk hakları ile ilgili yazıların, haber değerinin düşük olduğunu göstermektedir. Oslo Çağrısına dayanarak, çocuk haklarının yazılı basında beş yıl içerisinde yeteri kadar gelişim göstermediği ve topluma çocuk hakları konusunda çok fazla farkındalık kazandıramadığı görülmüştür.

Min ve Feaster (2010) çalışmalarında, Amerika Birleşik Devletleri'nde kayıp olan çocukların, medya içerisindeki gösterimlerinde ırk ve cinsiyet bağlamında bir orantısızlığın olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Televizyonda yer alan haber programlarında sunulan kayıp çocuklara yönelik öyküler içerik ve söylem analizi yapılarak analiz edilmiştir. Analiz edilen oranlar ile Amerika Hükümetinin resmi kayıp çocuk istatistikleri karşılaştırılmıştır. 2005 ve 2007 yılları arasında yayın yapan 5 TV kanalındaki akşam haberleri örneklem olarak alınmıştır. Ayrıca sadece, isim ve fotoğrafların kullanıldığı durumlar çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

İnceleme sonucunda toplam 161 video elde edilmiştir. Sonuç olarak 185 vaka (115 erkek, 70 kız) ortaya çıkmıştır. Ayrıca 36 Afro-Amerikan vaka ve 149 Afro Amerikan olmayan vaka bulunmuştur. Bulguların sonuçlarına göre; haberlerde Afro Amerikan kayıp çocukların oranı %19,5 iken, Hükümet verilerine göre oranı %33,2 olarak bulunmuştur. Bu, Afro Amerikan kayıp çocukların haberlerde yetersiz temsil edildiklerini göstermiştir. Sonuçlar, kayıp çocukların cinsiyet ve ırklarına göre medya içerisinde orantısız olarak temsil edilebileceklerini göstermiştir.

Davies, O'Leary ve Read' in (2015) yapmış oldukları çalışmalarında; İngiltere ve Galler'de yer alan gazetelerin, çocukların istismar ve ihmallerine yönelik haberleri, ne şekilde sunduklarının belirlenmesi amaç edinilmiştir. Çalışmanın örneklemini, 2003 ve 2013 tarihleri arasında İngiltere ve Galler'de yer alan gazetelerden konu ile ilgili anahtar kelimeler ile seçilen 459 haber oluşturmaktadır. On yıl içerisinde her yıl için rastgele yöntem ile iki hafta seçilmiştir. Çalışma yıllardan rastgele olarak seçilen iki hafta içerisindeki gazete haberlerini içermiştir. Bulgulara göre; makalelerin %55'i cinsel istismarı, %10'u ihmal, %6'sı fiziksel istismarı ve %0,2'si duygusal istismarı içermiştir. Buna göre; on yıl içerisinde çocuklar ile ilgili cinsel istismar haberleri diğerlerine oranla fazla verilirken, duygusal istismar haberlerinin bildirilmesi yetersiz kalmıştır. Çalışmanın bulgularının, diğer çalışmalar ile tutarlılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Haberlerde ihmal ve duygusal istismar yetersiz şekilde aktarıldığı anlaşılmıştır. Çalışma gazete içeriklerinde çocuk istismar ve ihmal konusunda farkındalık yaratacak fikirler ile son bulmuştur.

Vaughan, McCormack, Pirkis, Easteal, Holland ve Sutherland' ın (2016) Avustralya'da, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin medya üzerinde nasıl temsil edildiğine yönelik çalışmalarında; Şubat – Haziran 2015 tarihleri arasında,

Avustralya'nın üç farklı eyaletindeki gazetelerde çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin ne şekilde sunulduğu araştırılmıştır. Derinlemesine içerik analizi ve söylem analizi ile veriler nicel ve nitel boyutları ile analiz edilerek veriler kodlama formuna göre kodlanmıştır. Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet ile ilgili toplam 4516 içerik bulunmuştur. Bu, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin medyada çok fazla haber değerli olduğunu göstermiştir. Çok sayıda haber sadece şiddeti belirtmiştir. Buna oranla çok az sayıda haber şiddete yönelik nereden ve ne şekilde yardım alınabileceği konusunda bilgi vermiştir. Avustralya medyasının kadınlara ve çocuklara uygulanan şiddete yönelik yaptıkları haberlerde gerçekleri daha doğru şekilde yansıtmasına yönelik fikirler sunulmuştur.

Ho ve Chan (2018) Hong Kong gazetelerinde çocuklara karşı yapılan kötü muamelelerin nasıl temsil edildiğine yönelik yaptıkları çalışmalarında; Hong Kong'da çocuklara uygulanan kötü muamelelerin medya organları içerisinde nasıl temsil edildiğini ve çerçvelendiğini incelemeyi amaç edinmişlerdir. 2016 yılında Hong Kong'da basım yapan 4 yerel gazetede konu ile ilgili toplam 579 haber bulunmuştur. Diğer çalışmaların bulgularına benzer şekilde, cinsel istismar vakalarını içeren haberlerin haber değeri yüksek olarak görülmesi nedeniyle, cinsel istismar haberleri çoğunlukta bulunmuştur. Sonuç olarak; gazetelerin, çocuklara uygulanan istismarlar konusunda mağdur olan çocukları koruyucu farkındalık çalışmaları düzenlemeleri ve haberlerde daha fazla halkı bilinçlendirici kamu mesajları geliştirmesi gerekmektedir.

Mustola, Sevón ve Alasuutari (2020) Finlandiya yerel gazetesinde 30 yıl boyunca çocukların haklarının temsiline yönelik çalışma gerçekleştirmişlerdir. BM ÇHS' nin otuzuncu yıldönümünde, çocukların haklarının, gazete içeriklerinde otuz yıl boyunca ne gibi değişikliklere uğradığını incelemeyi önemli görmüşlerdir.

Çalışma, 1997, 2007 ve 2017 tarihlerinde ulusal bir gazete olan ‘Helsing Sanomat’ Gazetesi’nin incelenmesine dayanmaktadır. Toplanana verilere içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları; 2017 yılında çocuklar, kendilerini ilgilendiren sağlık ile ilgili haberlere, yaklaşık üçte birinden daha az katılım gösterirken, 2007 yılındaki haberlerin neredeyse yarısına çocukların görüşlerini bildirdikleri ve içeriklere katılım gösterdikleri görülmüştür. Sonuç olarak, makro düzeydeki sorunların, son yıllarda yetişkinlerin tartışma alanlarında kaldıkları görülmüştür.

Bölüm 3

YÖNTEM

3.1 Araştırma Deseni

Bu araştırma; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuklarla ilgili yer alan haberlerin çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelenip, tartışılmasını amaçlamaktadır. Aynı zamanda araştırma, incelenen gazetelerdeki çocuk içerikli haberlerde çocukların nasıl sunulduğu, çocukların haberlerde nitelendikleri durum, çocukların haberlerde teşhir edilen bilgileri, çocukların yer aldıkları hak kategorileri, haberlerin konusu, haberlerin düzeyi ve çocukların haberlerde hangi çocukluk imajlarıyla, nasıl sunulduğunun tespit edilmesi amacıyla yürütülmüştür. Çalışmanın amaçlarına uygun olarak araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Patton (2014)'e göre nitel araştırmalar; içerisinde çok fazla bilinmeyen durum olan çalışmalarda, bulguların en doğru şekilde ortaya konulmasını sağlamaktadır. Nitel araştırmalar; araştırmanın derinlemesine incelendiği, incelenen durumların özelliklerinin detaylı şekilde açıklanabildiği; doküman analizi, gözlem, görüşme gibi nitel veri toplama araçlarını kullanarak, bulguların bütünsel şekilde ele alınıp, yorumlandığı süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ayrıca nitel araştırmalar sosyal olayları içerisinde bulunduğu çerçevede araştırmayı ve anlamayı ön planda tutmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Buna uygun olarak; yapılan araştırmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yayınlanan gazetelerde çocuk hakları ve çocukluk imajları incelendiği için nitel araştırma yöntemi araştırma için uygun bulunmuştur.

Yukarıdaki amaçlara uygun olarak araştırma; nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine uygun olacak şekilde yürütülmüştür. Creswell (2007)' ye göre durum çalışması; araştıran kişinin belirli süre ile sınırlandırılmış durum ve durumları, gereken nitel veri toplama araçlarını kullanarak derinlemesine incelendiği ve durumlardaki temaların tanımlanarak, detaylı bir şekilde açıklandığı nitel yaklaşımdır (Creswell, 2007; Akt: Subaşı ve Okumuş, 2017). Durum çalışması; araştırılan durumdaki etkenleri bütünsel olarak incelemeyi ve etkenlerin araştırma durumundan hangi şekillerde etkilendiklerini belirlemek amacıyla kullanılan bir desendir (Şimşek ve Yıldırım, 2016). Merriam (2013)'e göre durum çalışması ise; araştırılan durum ve durumları belirlenen sistemde derinlemesine incelemek olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca durum çalışmalarında, araştırma dâhilindeki olay ve durumlar doğal şekillerde ve zaman sınırlaması olacak şekilde araştırılmaktadır (Kaleli Yılmaz, 2014). Bu nedenle durum çalışması deseni çalışmaya uygun bulunmuştur.

3.2 Veri Kaynağı

Araştırmanın evrenini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki günlük basım yapan 19 gazete oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise amaçlı rastgele örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yayınlanan ve siyasi bir yönelime sahip olmayan 8 gazete (Haberal Gazetesi, Diyalog Gazetesi, Haberatör Gazetesi, Star Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Gazetesi, Detay Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Postası Gazetesi ve Kıbrıs Manşet Gazetesi) oluşturmaktadır.

Araştırmanın veri kaynağını; 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine kadar olan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yayınlanan ve siyasi bir yönelime sahip olmayan gazete haberleri oluşturmaktadır. Bu haberler, ulusal basındaki gazeteler

taranarak kaydedilmektedir. Araştırmadaki ulusal kavramı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde çıkan haberleri içine almaktadır. Uluslararası kavramı ise; Türkiye ve Dünya'daki tüm haberleri içerisine almaktadır. Ancak haber içeriklerinde haberin ulusal veya uluslararası düzeyde çocukla ilgili olmasına yönelik herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiştir.

Araştırma planlanma aşamasındayken veri kaynağını; en yüksek tiraj oranına sahip gazetelerin oluşturması beklenmekteydi. Ancak Gazeteciler Birliği, Basın Emekçileri Sendikası (Basın-Sen), KKTC Enformasyon Dairesi (Pio), Medya Etik Kurulu, Doğu Akdeniz Üniversitesi Gazetecilik Bölümü ve gazetelerin kendi bünyelerinde yapılan araştırmaların ve görüşmelerin sonucunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bünyesinde yayınlanan gazetelerin tiraj oranlarının açıklanmadığı ve tiraj oranlarını içeren bir bilginin paylaşılmadığı bilgisi edinilmiştir. Bunun sonucunda araştırmanın veri kaynağını; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yayınlanan ve siyasi bir yönelime sahip olmayan gazeteler olarak değiştirilmiştir. Seçilen gazeteler; KKTC Enformasyon Dairesi (Pio) ve KKTC Gazeteciler Birliği'nde yer verilen günlük basım yapan gazetelerden seçilmiştir. Gazetelerin siyasi yönelime sahip olup olmadıkları alan yazındaki belgeler incelenerek belirlenmiştir. Emin Akkor'un (2003)'te yazdığı 'Kıbrıs Türk Basınında Güvenirlik Sorunu' yüksek lisans tezinde belirttiği üzere; Yeni Düzen Gazetesi, Afrika Gazetesi, Halkın Sesi Gazetesi, Volkan Gazetesi, Birlik Gazetesi, Yeni Demokrat Gazetesi, Ortam Gazetesi ve Havadis Gazetelerinin siyasi yönelimli gazeteler oldukları belirtilmiştir. Eda Hançer (2006) yılında yazdığı makalesine göre siyasi yönelimli gazeteler ise; Güneş Gazetesi, Ortam Gazetesi ve Yeni Düzen Gazetelerinin kuruluş sahipleri siyasi parti içeriklidir. Ayrıca Afrika Gazetesi, Halkın Sesi Gazetesi, Vatan ve Volkan Gazetesi'nin özel kuruluşlara ait olmalarına rağmen, belirli ideolojik

söylemleri savundukları görülmektedir (Hançer, 2006). Bu amaca uygun olarak dokuz gazete seçilmiştir. Ancak seçilen gazetelerden Haberci Gazetesinin internet sitesinin olmaması ve haber arşivine internet üzerinden erişilememesi nedeniyle seçilen gazetelerden Haberci Gazetesi çıkartılmıştır. Seçilen gazeteleri; Haberal Gazetesi, Diyalog Gazetesi, Haberatör Gazetesi, Star Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Gazetesi, Detay Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Postası Gazetesi ve Kıbrıs Manşet Gazetesi oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1 Doküman Analizi

Araştırma kapsamında gazetelerin internet arşivlerindeki ‘Çocuk ve Çocuk Hakları’ anahtar kelimeleri ile taranan haberler, doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Ayrıca seçilen gazete haberleri, sadece metin odaklı toplanmıştır. Doküman inceleme biriminde, fotoğraflara ve görsellere çalışma kapsamında yer verilmemiştir. Doküman analizinin diğer adıyla doküman incelemenin tanımına bakılacak olursa; doküman inceleme, nitel çalışmalarda diğer nitel veri toplama araçlarının kullanılmadığı konularda ve ya çalışmaya ek bilgi kaynağı sunabilmek amacıyla, diğer veri toplama araçları ile birlikte ya da tek olarak kullanılmaktadır (Metin, 2018). Çalışmanın amaçlarına uygun olacak şekilde, seçilen gazetelerin internet arşivlerindeki haberler doküman inceleme yöntemi ile toplanmıştır.

3.3.2 Gazete Haberleri Kodlama Formu

Araştırmada; gazetelerin internet sitelerindeki ‘Çocuk ve Çocuk Hakları’ anahtar kelimeleri ile taranan gazete haberlerini, analiz yapmaya uygun olacak şekilde sistematik şekilde toplayabilmek için ilk olarak, araştırmacı tarafından ‘*Gazete Haberleri Kodlama Formu*’ oluşturulmuştur. Form oluşturulurken, güvenilirlik ve geçerliliğin sağlanabilmesi için uzman görüşlerine başvurulmuştur.

'Gazete Haberleri Kodlama Formu' ilgili alan yazın taranarak, araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra, Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakóltesi'nden iki uzmanın, İletişim Fakóltesi'nden dört uzmanın ve Lefke Avrupa Üniversitesi'nden bir uzmanın görüşlerine başvurmak amacı ile araştırmacı tarafından 'Uzman Görüş Formu' hazırlanarak, 'Gazete Haberleri Kodlama Formu' eşliğinde uzmanlara iletilmiştir. *'Gazete Haberleri Kodlama Formu'* uzman görüşlerinden sağlanan geri dönütler ile birlikte tekrar düzenlenmiştir. Formun uzman görüşleri ile tekrar düzenlenen maddelerine bakılacak olursa; 6. Madde olan 'Haber İeriğinde Çocukların Sunulma Şekilleri' maddesinde, olumlu ve olumsuz seğeneklerine ek olarak 'Değerlendirilemedi' seğeneği eklenmiştir. Formda uzman görüşlerinden önce yer almayan bir madde olan 7. Madde ' Haberde Yer Alan Çocuk İfadesinin Sayı Karşılığı' maddesi forma eklenmiştir. 8.1 inci madde olan ' Çocukun Teşhir Edilen Bilgileri' maddesinden; diğer seğeneği çıkartılmış, cinsiyet seğeneği eklenmiştir. Formun 9. Maddesi olan 'Haberde Çocukun Nitelendiği Durum' maddesine; bağış toplama, hak sahibi ve etkinlik katılımcısı seğenekleri eklenmiştir.

Uzman görüşlerinden sağlanan geri dönütlere uygun olarak tekrar düzenlenen *'Gazete Haberleri Kodlama Formu'* on iki madde ve bir alt maddeden oluşmaktadır. Formun; 1. Maddesi, haberlerin bulunduğu gazete, 2. Maddesi habere erişim tarihi, 3. Maddesi haberin numarasını belirtmektedir. Formun 4. Maddesi olan haberin türü kategorisinin içerisine; sanat, sosyal hizmetler, magazin, spor, adli (kaza, istismar, vb.), sağlık, bilim/teknoloji, eğitim ve diğer maddeleri girmektedir. 5. Madde olan haberin düzeyi kategorisi; ulusal ve uluslararası seğeneklerinden oluşmaktadır. Formda belirtilen ulusal maddesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde basılan haberlerini içermektedir. Uluslararası maddesi ise; Türkiye ve Dünya zerindeki haberleri içermektedir. 6. Madde olan, haber içeriğinde çocukların sunulma Şekli

kategorisinde; olumlu, olumsuz ve değerlendirilemedi seenekleri bulunmaktadır. Olumlu seeneği; ocuk içerikli haberlerin, kötü Şekilde sonuçlanmayan, bilim, spor, sanat, sosyal hizmet benzeri haberleri ve çocukların olumlu Şekilde sunulduğu haberleri içeren seçenektir. Bu seçenek hakların korunmasını içeren haberleri nitelendirmek için kullanılmıştır. Olumsuz seeneği ise; çocukların ölüm, istismar, ihmal benzeri durumlarını içeren ve olumsuz Şekilde sunuldukları haberleri içeren seçenektir. Bu seçenek hak ihlallerini içeren haberleri nitelendirmek için kullanılmıştır 7. Madde; haberde yer alan ocuk ifadesinin sayı karşılığı kategorisinde, 1 ocuk, 2 ve ya daha fazla ocuk ve genel ocuk nüfusunu içerme seenekleri bulunmaktadır. 8. Madde, ocuğun kişisel bilgilerine yer verilme durumu kategorisinde; evet ve hayır seenekleri vardır. 8.1 alt maddesinde ise; çocuğun teşhir edilen bilgileri yer almaktadır. Bunlar; yalnızca isim, isim ve soy isim, yaş, ailesinin kimliği, okulu, yaşadığı yer, cinsiyet maddeleridir. Formda 9. Madde olan çocuğun nitelendiği durum kategorisinde; mağdur, mağduriyet konusu, başarı konusu, reklam aracı, bağış toplama, hak sahibi ve etkinlik katılımcısı seenekleri bulunmaktadır. 10. Madde olan çocuğun yer aldığı hak kategorisinde; yaşamsal haklar, gelişimsel haklar, korunma hakları ve katılım hakları maddelerinin olumlu ve olumsuz seenekleri bulunmaktadır. 11. Madde, ocuğun sunulduğu çocukluk imajlarını içermektedir. Bu imajlar; masum ocuk, soylu/mesih ocuk, kötü ocuk, çığ gibi büyüyen ocuk, kontrolden çıkmış ocuk, kk yetişkin, eğitime devam eden yetişkinler, mülk olarak grlen ocuk, kurban ocuk ve temsili ocuk olmak üzere maddeleŐtirilmiŐtir. Formun son maddesi olan 12. Madde ise; incelenen gazete haberinin yer aldığı metnin yazıldığı maddedir. Gazete Haberi Kodlama Formuna göre toplanan veriler, form maddelerine uygun olacak Şekilde analiz yapılarak, tablo haline getirilmiştir. Buna uygun olarak dokuz tablo oluşturulmuştur. Tablo

içeriklerine araştırmanın bulgular kısmında değinilmektedir. Gazete Haberi Kodlama Formu'na Ek'ler bölümünde yer verilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma planlama aşamasındayken, seçilen sekiz gazetenin Doğu Akdeniz Üniversitesi Özyay Oral Kütüphanesi gazete arşivinden ve Gazetelerin kendi bünyelerindeki arşivlerinden toplanması planlanmaktaydı. Ancak COVID19 (Coronavirüs) pandemi sürecinden dolayı kütüphanenin ve kurumların kapatılması nedeniyle, seçilen gazetelerde bulunan, 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine kadar olan haberler, gazetelerin internet arşivleri taranarak toplanmıştır. Taranan haberler ilk olarak genel bir şekilde taranıp, daha sonra günlere göre sıralanmıştır. Veri toplama süreci Şubat 2020 tarihinden Nisan 2020 tarihinin sonuna kadar olan üç aylık süre içerisinde tamamlanmıştır.

Araştırmada seçilen gazetelerin internet arşivlerindeki haberler 'Çocuk ve Çocuk Hakları' anahtar kelimeleri kullanılarak, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında kayıt altına alınmıştır. Haberler kaydedilirken; her gazeteye ayrı bir klasör oluşturularak, çocuk ile ilgili haberler, çocuk ile ilgisi olmayan haberler ve çocuk hakları içerikli haberler şeklinde, araştırmanın yapıldığı 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine doğru sıralanarak kaydedilmiştir. Haberler; haber numarası, tarih, haber içeriği ve haberin linki olacak şekilde düzenlenerek kaydedilmiştir. Haberlerin kaydedilme şekline örnek verilecek olursa;

Haber Gazetesi - 14 Ocak 2020 Salı

"...İki çocuk gripten hayatını kaybetti. İstanbul Beylikdüzü'nde geçtiğimiz hafta hayatını kaybeden 2 ve 4 yaşındaki iki çocuğun ölümü sebebinin domuz gribi olabileceği iddia edildi. ..."(H2).

<http://www.haberalkibrisli.net/turkiye/iki-cocuk-gripten-hayatini-kaybetti-h32484.html> Şeklindedir.

Veriler toplanırken ilk olarak; gazetelerin internet sitelerindeki arama motorlarına ‘Çocuk’ anahtar kelimesi yazılarak 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine kadar olan haberler toplanmıştır. Ancak Star Kıbrıs, Kıbrıs Postası, Kıbrıs Manşet ve Detay Kıbrıs Gazetelerinde ‘Çocuk’ anahtar kelimesi ile bulunan haberlerin, çocuk ile ilgisi olmayan 500 haberi içermesi nedeniyle bu gazetelerde arama daraltılmıştır. Çocuk ile ilgisi olmayan haberlere örnek verilecek olursa;

Star Kıbrıs Gazetesi- 15.01.2019

“... Kıbrıs Türk Tabipleri Birliği geçen hafta 91 yaşında vefat eden Kuzey Kıbrıs’ın ilk nöropsikiyatru Dr. Salih Ramadan için anma töreni düzenledi. Birlik binasında yer alan törene, meslektaşları, sevenleri ve ailesi katıldı. Tanul, evli ve iki çocuk babasıydı...”

<http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=272923> Şeklindedir.

Örnekteki gibi çocuk ile ilgili olmayan ve sadece çocuk kelimesinin yer aldığı haberler araştırma kapsamından çıkartılmıştır. Star Kıbrıs, Kıbrıs Postası, Kıbrıs Manşet ve Detay Kıbrıs Gazetelerine ‘Çocuk Hakları’ anahtar kelimesi de eklenip, tekrar haber taraması yapılarak, haber metinleri kaydedilmiştir. Bunlara uygun olarak çocuk ve çocuk hakları ile ilgili toplam haber sayısı 217 haber olarak bulunmuştur.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan ve kaydedilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; toplanan verilerin belirlenen kavramlar ve temalar aracılığıyla derinlemesine incelendiği analizdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca incelenen yazılı kaynaklardaki kelime, cümle ya da kavramları ortaya çıkarabilmek için, belgelere dayanan kodlama teknikleriyle kategorileştirildiği bir tekniktir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Sorin’in (2005) 10 çocukluk imajının analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre yorumlanmasını içermektedir. Bu

analiz türünde temel amaç, elde edilen bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. (Dawson, 2009).

İçerik analizinde ilk olarak elde edilen veriler kodlanarak, temalara ayrıştırılmaktadır. Kodlamada, aynı temaları içeren veriler gruplanarak, tanımlanmaktadır. Böylece verilerden elde edilen bilgiler daha anlamlı bir bütün oluşturması sağlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Buna uygun olarak araştırmada; incelenen gazete haberleri, ‘Gazete Haberi Kodlama Formu’ na uygun olarak kodlanarak, temalara ayrılmıştır. Verilerin anlamlı bir hal alabilmesi için ‘Gazete Haberleri Kodlama Formu’ maddeleri tablo haline getirilerek, yorumlanmıştır.

3.6 Geçerlik ve Güvenirlik

Gazete Haberleri analizlerinden elde edilen veriler ışığında ‘Gazete Haberleri Kodlama Formu’ nun güvenirliliğini ölçmek amacı ile araştırmacı ve tez danışmanı birbirlerine paralel olarak, farklı mekânlarda, rastgele yöntem ile seçilen 7 gazete haberini Gazete Haberleri Kodlama Formu’ na göre kodlamıştır. Araştırmacı ve tez danışmanının kodladığı ve temalara ayrıştırdıkları verilere; Miles ve Huberman (1994) güvenirlilik formülü uygulanmıştır. Formül; (görüş birliği + görüş ayrılığı) / görüş birliği = güvenirlilik şeklindedir. Formülün, araştırmacı ve tez danışmanının kodladığı verilere uygulanması sonucunda araştırmacının güvenirliliği; $57 / (57 + 5) * 100 = \% 91,9$ olarak bulunmuştur. Formülün sonucunun %70’ in üzerinde çıkması çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu verilere dayanarak, formülden elde edilen sonuç ile sürdürülmekte olan araştırma güvenilir sayılmıştır.

Araştırmanın veri toplama aracının geçerliliğine bakılacak olursa; Nitel durum çalışmalarında geçerliliğin sağlanması için; bulgular hakkında, bilgisi olan kişiden

görüş alınması, uzun süreli veri toplama ve gözlemin sağlanması, verinin veri kaynağına göre kontrol edilmesi benzeri stratejilerin uygulanması vurgulanmıştır (Merriam, 1998). Buna uygun olarak araştırmada; ‘Gazete Haberleri Kodlama Formu’ nun geçerliğinin sağlanması amacıyla, araştırmacı tarafından ‘Uzman Görüşü Alma Metni’ hazırlanarak, ‘Gazete Haberleri Kodlama Formu’ eşliğinde, alanında uzman kişilere iletilerek, uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerinden alınan geri dönütlere uygun olarak ‘Gazete Haberleri Kodlama Formu’ tekrar düzenlenerek, araştırmanın veri toplama aracının geçerliliği sağlanmıştır.

3.8 Araştırmanın Etik Prosedürü

Araştırmanın etik prosedürünü sağlamak amacı ile araştırmanın kısa planı (tez önerisi) hazırlanarak Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’na sunulmuştur. Kuruldan gelen onay ile araştırmanın etik izni (EK1) alınarak, araştırmaya başlanmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Araştırmanın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuklarla ilgili yer alan haberlerin çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelenip, tartışılmasıdır. Bu amaç ışığında, amaçlı olarak seçilen gazetelerin internet arşivlerinde, 01.01.2019 tarihinden 01.01.2020 tarihine kadar olan, ‘Çocuk ve Çocuk Hakları’ anahtar kelimeleri ile taranan haberlerden elde edilen veriler, ‘Gazete Haberi Kodlama Formu’ maddelerine dayanarak analiz edilip, tablo haline getirilerek bu bölümde detaylı şekilde ele alınmıştır. Tablolarda “n” işareti haber sayısını ve “%” işareti haberlerin yüzdelik oranlarını ifade etmektedir.

Tablo 1: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Bulunduğu KKTC Gazeteleri

Gazeteler	Haber Sayısı n	Yüzdelik (%)
Haberatör Gazetesi	41	18.90
Kıbrıs Gazetesi	30	13.82
Kıbrıs Postası Gazetesi	30	13.82
Kıbrıs Manşet Gazetesi	26	11.98
Haberal Kıbrıs Gazetesi	25	11.52
Diyalog Gazetesi	23	10.60
Detay Gazetesi	22	10.14
Star Kıbrıs Gazetesi	20	9.22
Toplam	n= 217	% = 100

Tablo 1'e göre, çocuk ve çocuk hakları ile ilgili en fazla habere ulaşılan gazete, Haberatör Gazetesi'dir. Haberatör Gazetesi'nde içerik ile ilgili bulunan haber sayısı 41 (n=41)'dir. Haberatör Gazetesi'nden sonra içerik ile ilgili en fazla haber sayısından, en az haber sayısına doğru yapılan sıralama; Kıbrıs Gazetesi ve Kıbrıs Postası Gazetesi 30 haber, Kıbrıs Manşet Gazetesi 26 haber, Haberal Kıbrıs Gazetesi 25 haber, Diyalog Gazetesi 23 haber, Detay Kıbrıs Gazetesi 22 haber ve Star Kıbrıs Gazetesi 20 haber şeklinde sıralama yapılmaktadır. Gazetelerin, çocuk ve çocuk hakları ile ilgili bulunan haber sayılarının yüzdelik oranlarına bakılacak olursa; Haberatör Gazetesi toplam yüzdeliğin 18.90'lık bölümünü oluşturmaktadır. Haberatör Gazetesi'ni 30 haber ve 13.82'lik yüzdelik ile Kıbrıs Gazetesi ve Kıbrıs Postası Gazetesi takip etmektedir. Diğer gazetelerin yüzdelik sıralaması; Kıbrıs Manşet Gazetesi 11.98, Haberal Kıbrıs Gazetesi 11.52, Diyalog Gazetesi 10.60, Detay Gazetesi 10.14, Star Kıbrıs Gazetesi 9.22 şeklinde yapılmaktadır.

Gazetelerde çocuk ve çocuk hakları anahtar kelimeleri ile ilgili bulunan haberlere örnekler verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

"...Kolombiya'da yeni bir salgın türü nedeniyle 6 çocuk hayatını kaybetti. Kolombiya Konsey Başkanı'nun yaptığı açıklamaya göre salgın, 10 yaş altındaki çocuklarda ateş, kusma, ishal belirtilerine neden olduğunu belirtti..." (H1).

Diyalog Gazetesi;

"...Girne Belediye'si yarıyıl şenliği, çocuk partisi düzenledi. 4-11 yaş çocuklara yönelik düzenlenen etkinlikte çocukların palyaçolar ve sevimli maskotlarla oyunlar oynadıkları, düzenlenen yarışmalarda mutlu bir gün geçirdikleri gözlemlendi..." (H46).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

"...Evrensel Çocuk Hakları Derneği, savaş nedeniyle ülkelerinden kaçan aralarında çocuklarında bulunduğu 50 mültecinin Ercan Havaalanı'na sığındığını bildirerek, 20 kişilik alanda 50 kişinin insanlık dışı koşullarda barındığını açıkladı. Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince, çocuğun yüksek

yararı ilkesi, sağlık hakkı, barınma hakkı gibi en temel haklarının ihlali söz konusudur. Bu duruma karşı yetkili makamları önlem alması için çalışacaklarını belirttiler...” (H158)

şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Tablo 2: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Kategorilere Göre Haber Türleri Dağılımı

Haber Türleri	Haber Sayısı n	Yüzdelik (%)
Adli (Kaza, istismar, vb.)	89	41.01
Sosyal Hizmetler	50	23.04
Bilgilendirici Haber (Seminer, söyleşi vb.)	22	10.14
Eğitim	19	8.76
Sosyal Faaliyet	14	6.45
Sanat	7	3.23
Sağlık	7	3.23
Magazin	4	1.84
Bilim/Teknoloji	4	1.84
Spor	1	0.46
Toplam	n=217	% = 100

Tablo 2’de, “Çocuk ve Çocuk Hakları” anahtar kelimeleri ile analiz edilen gazete haberlerinin kategorileştirilen haber türlerine göre sayılarına, frekans (yüzdelik) dağılımlarına bakılmıştır. Analiz edilen haber türleri; Adli, Sosyal Hizmetler, Bilgilendirici Haberler, Eğitim, Sosyal Faaliyet, Sanat, Sağlık, Magazin, Bilim/Teknoloji ve Spor başlıkları altında toplanarak kategorileştirilmiştir.

Oluşturulan kategorizasyona göre; gazete haberlerinde en fazla “Adli” kategorisindeki haberlere ulaşılmıştır. Adli haberler; çocukları içeren istismar, ihmal, kaza benzeri haberleri içermektedir. Adli türde bulunan toplam haber sayısı; 89’dur.

Adli kategorisi toplam yüzdeliğın 41.01'ini oluşturmaktadır. Buna göre; analiz yapılan KKTC Gazetelerinde, analizin yapıldığı süre içerisinde en fazla kaza, istismar, ihmal benzeri haberler bulunmuştur. Adli kategorisindeki haberlere örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Adana'nın Sarıçam ilçesinde etkili olan sağanak yağıştan dolayı sular altında kalan, yolun karşısına geçmek isteyen 8 yaşındaki Sabri Talhan Kocaman akıntıya kapıldı. Sudan çıkamayan çocuğu yolda bulunan otobüsün şoförü kurtardı. Vatandaşlar 112'yi aradılar, çocuk hastaneye sevk edildi...” (H3).

Kıbrıs Postası Gazetesi;

“...Gazeteler, Rum Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nin bundan iki yıl önce küçük bir çocuğun etnik kökenine ilişkin hakaret nitelikli, ırkçı yorumlarda bulunan bir kadına 800 Euro para cezası verildiğini açıkladı. Asya kökenli evlatlık çocuğun fotoğraflarını sosyal medyada paylaşan ve ırkçı hakaretlerle istismara maruz kalan babanın, Rum Çocuk Haklarını Koruma Komiserine gönderdiği mektupla olay ortaya çıktı...” (H169).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

“...Şanlıurfa'da 1216 çocuk istismar edildi. Ensest sonucu hamile kalanlar, intihara sürüklenenler var. 1216 çocuktan 418'ini 12 yaşından küçük çocuklar oluşturuyor. Şanlıurfa Baro Avukatları, Şanlıurfa'da çocuk istismarlarından ortaya çıkan tablonun sadece adli kayıtlara yansıyanlar olduğunu, tablonun aslında çok daha ağır olduğunu açıkladılar...” (H157).

Şeklideki haberler örnek olarak verilebilir.

Sosyal Hizmetler haber türü; çocukların refah düzeylerini arttıracak sosyal hizmet uygulamalarında bulunulan haberleri içermektedir. Sosyal Hizmetler haber türünde bulunan toplam haber sayısı 50, yüzdeliği ise 23.04'tür. Gazetelerden Sosyal Hizmetler haber türüne örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

“...LAÜ öğrencileri, Lefkoşa Çocuk Esirgeme Kurumu'na ziyarette bulundular. Temel Eğitim Bölüm Başkanı Çağda Kıvanç; yapılan etkinlikte çocukların eğlenmelerini amaç edindiklerini belirtti. LAÜ öğrencileri etkinlikte farklı kesimdeki çocuklara yardımcı olma fırsatı yakaladılar. Etkinlikte çocuklar, oyunlar ve müzik eşliğinde kaliteli zaman geçirdiler...” (H27).

Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Son 3 yılda 23 çocuk evlat edinildi. Sosyal Hizmet Dairesi Müdürü Aydan Başkurt; ‘Devlet çocuklar ile ilgili konularda tasarruf yapmıyor, çocuklara veremediğimiz tek şey aile ortamı’ dedi. Devlet korumasına alınan çocuklara devlet tarafından, eğitim, sağlık, giyinme, barınma gibi konularda en iyisinin sağlandığı bildirildi...” (H20).

Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Clyart Seramik Atölyesi, Özok Mobilya sponsorluğunda Kıbrıs Türk Çocuk Esirgeme Kurumu’ndaki çocuklarla seramik boyama etkinliği düzenlendi. 11 yaş grubu çocuklarla birlikte seramikler boyanırken, seramik sanatıyla ilgili çocuklara bilgi verildi...” (H24) benzeri haberler örnek olarak verilebilir.

Çocuk ve Çocuk Hakları içeriği ile ilgili, bilgilendirici haberler, bildirimler, yayımlanan mesajlar ve benzeri haberlerin bir araya toplandığı bir kategori olan Bilgilendirici Haber kategorisinin toplam haber sayısı 22, yüzdeliği ise; 10.14’tür. Bilgilendirici Haber kategorisine gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Kıbrıs Manşet Gazetesi;

“...Kamu-Sen 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü vesilesiyle bir bildiri yayınladı. Yayımlanan bildiride, çocuk istismarı ve ihmallerin önlenmesi için yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu belirtildi. Çocuk İzleme Merkezinin kurulmasının önemini vurgulayan Komite Başkanı Özdemirağ, çocuk istismar ve ihmallerinin çocukları her açıdan etkileyerek, zihinsel-ruhsal sağlıklarına zarar verdiğini açıkladı...” (H146).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

“...Güney Kıbrıs’ta reşit olmayan kişilerin işledikleri suçlarda yargılanmaları için çocuk mahkemeleri kuruluyor. İşlenen suçlarda, çocukların çıkarılarının korunması, cezaların ertelenmesi, yazılı uyarılarda bulunulması, suçun niteliğinin çocuk tarafından anlaşılmasını sağlayacak programların uygulanması öngörülüyor. Yasa tasarısının, Rum Çocuk Hakları Komiseri Lida Kursumba tarafından hazırlandığı belirtiliyor...” (H164).

Kıbrıs Postası Gazetesi;

“...ÇAÇAV Girne Temsilciliği ve Evrensel Çocuk Hakları Derneği birlikteliğinde ‘Çocuk Hakları ve Çocuk İstismarı’ üzerine il seminer Alsancak Belediyesi’nde gerçekleşti. Seminerde, çocuk istismarı kapsamında Kıbrıs’ta çocuk haklarının değerlendirilmesi, beslenme ve sağlık yönünden istismar, duygusal şiddet gibi konular konuşuldu...” (H173) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Çocuklar için düzenlenen eğitimler, çalıştaylar ve benzeri öğeleri içeren kategori olan Eğitim kategorisinde içerik ile ilgili toplam haber sayısı 19, yüzdeliği ise 8.76'dır. Eğitim kategorisindeki haberlere örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

"...Cumhurbaşkanlığında 100 öğrencinin katılımıyla 'çocuk çalıştayı' düzenlendi. Kurulan 9 ayrı masada, değerler, sağlık-çevre, dünya, yönetim, sanat, aile, eğitim, iletişim başlıklarını kendi aralarında tartışarak diğer gruplara bu konu hakkında önerilerde bulundular. Cumhurbaşkanı da çocukların stantlarını gezerek 'Haklarımı Biliyorum' kitabını dağıttı..." (H42).

Haberatör Gazetesi;

"...Cumhurbaşkanlığı, çocukların çevreye karşı olan farkındalıklarını arttırmak amacı ile çevre etkinliği düzenledi. Çocuklara, çevre ve doğal kaynakların korunması hakkında eğitim verildi. Asuman Kuyucu çocuklara sulak alan ve ekosistem ile ilgili bilgi verdi..." (H80).

Detay Gazetesi;

"...KTÖS okulları 'imagine' programına katılmaya davet etti. Maviş; KTÖS olarak okulların eğitim sistemlerine, çevre bilinci, çocuk hakları, iletişim becerileri, barış, cinsiyet eşitliği gibi temaların yerleştirilerek eğitimlerin bu temaları da içermesini talep etmekte olduklarının altını çizdi..." (H103) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Kategorileştirilen bir başka haber türü 'Sosyal Faaliyet' haberleridir. Sosyal faaliyet haberleri; çocukların içerisinde yer aldığı ve çocuklar için düzenlenen etkinlikler, şenlikler, eğlenceler ve benzeri olayların toplandığı haber türüdür. Gazetelerde çocuk ve çocuk hakları içeriği ile bulunan sosyal faaliyet haberlerinin toplam haber sayısı 14, yüzdeliği ise 6.45'tir. Sosyal faaliyet haber türüne gazetelerden örnek verilecek olursa; Kıbrıs Gazetesi;

"...CTP İlçe ve Kadın Örgütü 1 Haziran Dünya Çocuk Günü nedeniyle şenlik düzenledi. Şenlikte çocuklar hem eğlendiler, hem de öğrendiler. Yüz boyama, oyunlar, geri dönüşüm etkinlikleri ve sanat etkinlikleri yer aldı. Çocuklar gün boyunca eğlenceli vakit geçirdiler..." (H127).

Star Kıbrıs Gazetesi;

“...Lefkoşalılar- Toplumlararası Belediye Koordinasyon Grubu, 1 Haziran Dünya Çocuk Günü dolayısıyla etkinlik düzenliyor. Spor, sanat, koro, dans, atölye çalışmaları ve geleneksel çocuk oyunlarının oynanacağı etkinlik için ara bölgede bulunan Dayanışma Evi’nde toplantı düzenlendi. Meclis Üyesi Safiye Özeltiner; ‘Kentte yaşayan tüm çocuklar için dostça ortamın diyalogla yaratılacağına inanıyoruz. Çocuklar barışçıl geleceğimize’ dedi...” (H207).

Kıbrıs Postası Gazetesi;

“...LTB Engellemeyen Lefkoşa Birimi ve LTB Çocuk Hakları Birimi, 1 Haziran Dünya Çocuk Günü nedeniyle etkinlik düzenledi. LTB Ritmo’rkestra Grubu ile LTB Engelsiz Halk Dansları Ekibinde görev alan çocuklara yönelik gerçekleştirilen etkinlikte, çocuklar canlı müzik eşliğinde eğlendiler...” (H182) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Tablo’ da aynı haber sayısı ve aynı yüzdeliğe sahip olan haber türleri; Sağlık ve Sanat haber türleridir. Sağlık kategorisi, hastalık, salgın, pandemi benzeri olayları içermektedir. Sanat kategorisi ise; dans, resim, müzik benzeri içerikleri barındırmaktadır. Toplam haber sayıları her iki kategorinin de 7, yüzdellikleri 3.23’tür. Sağlık haber türüne örnek verilecek olursa; Kıbrıs Gazetesi;

“...Hindistan’ın yoksul bölgelerinden Bihar Eyaleti’nde 100’den fazla çocuk beyin iltihabı nedeniyle hayatını kaybetti. 146’dan fazla çocuk ise tedavi görüyor. Doktorlar virüsün liçi meyvesinden bulaştığını düşünüyor. Salgın 95 yılından beri yaz aylarında aynı bölgede meydana geliyor...” (H124).

Sanat haber türüne örnek olarak; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Lefkoşa Belediyesi Orkestrası’na bağlı çocuk korosu yeni yıl konseri verdi. Çocuk korosunun şefliğini; Hale Yaokula, yardımcı şefliğini; Müge Görgül yaptı. LTB Başkanı Mehmet Harmancı; ailelerin çocuklarını müzik dolu yaşama yönlendirmesinin önemini vurgulayarak, koronun başarılı çalışmaları sayesinde daha ileriye gittiklerini açıkladı...” (H25)

Şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Haber Türleri kategorilerinde aynı haber sayılarına ve aynı yüzdeliğe sahip iki diğer haber türü; Bilim/Teknoloji ve Magazin Haberleridir. Her iki haber türünün haber sayıları 4, yüzdellikleri; 1.84’tür. Bilim/Teknoloji haber türüne örnek olarak; Haberatör Gazetesi;

“...Oyuncak tanıtım videoları çeken 8 yaşındaki Ryan Raji, 26 Milyon Dolarlık geliriyle teknoloji devi Youtube’un bu yıl en çok kazanan çocuğu

oldu. BBC'ye göre Teksas'da yaşayan Ryan, her gün Youtube sayesinde milyonlarca çocuğa ulaşıyor..." (H53).

Haberatör Gazetesi;

"... ABD'de 14 yaşındaki Griffin Spikaski, Fortnite oyununu oynarken Youtube'a video yükledi ve 7.5 Milyon izlenme aldı. Çocuk kısa sürede 1 Milyon aboneye ulaştı. Bir süre sonra Samsung, 5 yıldızlı oteller, mağazalarla anlaşmalar yaptı. 9 ayda 200 Bin Dolar gelir elde etti. Ailesi Griffin'in şirket kurmasına yardım etti ve bir finansal danışman tuttular..." (H86).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

"...Uluslararası Çocuk Merkezince, www.çocukgözlemevi.org/aihm adlı veri tabanı oluşturuldu. Türkiye'de çocuk adalet sisteminin AİHM standartlarına uygun olmasına katkı sağlayacak teknolojik uygulama, davaların hukukçular tarafından rahatça izlenilmesini sağlayarak çocukların haklarını savunmalarını, savunuculuk çalışmalarının güçlenmesini hedefliyor..." (H166).

Magazin Haberlerine örnek olarak; Star Kıbrıs Gazetesi;

"...Son dönemin tartışmalı sosyal medya platformu Tiktok, ABD Donanması tarafından yasaklandı. Tiktok Sosyal Medya Platformu, daha öncesinde çocuk haklarına karşı geldiği gerekçesiyle de ABD'de gündeme gelmişti. Şirketin Çin'deki çatı şirketi olan ByteDance, çocuk istismarı ile benzer suçlamalarla gündeme gelmekte..." (H216).

Haberatör Gazetesi;

"...8 yaşındaki evsiz mülteci satranç şampiyonu oldu. New York'ta evsizlerin kaldığı sığınma evinde yaşayan 8 yaşındaki Tanitoluwa Adewumi eyaletteki ilkokullar arasında düzenlenen satranç yarışmasında şampiyon oldu..." (H88).

Detay Gazetesi;

"...Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, Erkek-Kız Çocuk Hakları Bildirgesi ve Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler kitaplarının çocukların maneviyatlarında muzır etki yaptığını bildirdi. Türkiye Yayıncılar Birliği; eserlerin açıklanması ve yayımlanmasının korunan bir hak olduğunu belirterek, bu hakkın demokratik toplum için önem taşıdığını açıkladı..." (H104) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Haber türleri kategorileri içerisinde en az sayıya sahip olan tür spor haber türüdür. Spor haberlerinin toplam sayısı 1, yüzdeliği ise; 0.46'dır. Spor haber türüne gazetelerden örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

“...İlkokullar arası KTÖS Satranç Şöleni'nin ikincisi gerçekleştirildi. Atatürk Öğretmen Akademisi'nde yapılan şölen 14 okul 21 takım, 24 öğretmen ve 90 çocuğun katılımı ile gerçekleşti. Şölene Mehmetçik İlkokulu, Akdoğan Dr. Fazıl Küçük İlkokulu, Cihangir-Düzova İlkokulu, Geçitkale İlkokulu, Haspolat İlkokulu, English School of Kyrenia, Çatalköy İlkokulu, Doğa İlkokulu, Değirmenlik İlkokulu, Şht. Osman Ahmet İlkokulu, Gönendere Şht. Salih Terzi İlkokulu, Şht. İlker Karter İlkokulu, Bostancı Fikri Karayel İlkokulu, Şht. Menteş Zorba İlkokulu katıldı. KTÖS Eğitim Sekreteri Burak Maviş yaptığı açıklamada, “Eğitim öğretim faaliyetlerinin dört duvar arasından sıyrılıp satrançla birlikte yeniden kendini bulduğu etkinliği gerçekleştirmekten onur duyuyoruz” dedi...” (H48) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Tablo 3: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Düzeyi

Gazetelerin Düzeyi	Haber Sayısı	Yüzdellik
	N	(%)
Ulusal	148	68.20
Uluslararası	69	31.80
Toplam	n=217	% = 100

Tablo 3'de Çocuk ve Çocuk Hakları anahtar kelimeleri ile taranan gazete haberlerinin Ulusal ve Uluslararası Düzeyde olup olmadıklarını belirlemek amacı ile haberlerin düzeyi analiz edilmiştir. Analizlere göre, “Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerin Düzeyi” tablosu oluşturulmuştur. Tablo’ da Ulusal ve Uluslararası haberlerin sayısına, frekans (yüzdellik) oranlarına göre dağılımlarına bakılmıştır. Ulusal Haberler; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde geçen haberlerdir.

Ulusal Haberlerin toplam haber sayısı 148, yüzdeliği ise; 68.20'dir. Ulusal Haberlere gazetelerden örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Hamitköy’de saat 11.00 sularında Paşa Sokak üzerinde Hüseyin Ömerağa (59) tarafından kullanılan traktör ile evinin avlusuna girdiği sırada, kucağında oturan Ege Metin Ömerağa (3) dengesini kaybederek traktörden düşüp, tekerleğin altında kalması sonucu ölmüştür...” (H5) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Uluslararası Haberler, Türkiye Cumhuriyeti ve diğer ülkelerin haberlerini içeren haberlerdir. Uluslararası haberlerin toplam sayısı 69, yüzdeliği 31.80'dir.

Uluslararası Haberlere örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Kolombiya’da yeni salgın, 6 çocuk hayatını kaybetti. Kolombiya Konsey Başkanı Orlando Moya yaptığı açıklamada, salgının 10 yaş altındaki çocuklarda ateş, kusma, ishale neden olduğunu belirtti. Açıklamasında; ‘çocuklar ölüyor, sonuncusu dün öğle saatlerinde öldü. Kimse bunu nedenini açıklamıyor’ dedi...” (H1) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Tablo 4: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Gazete Haberlerinde Çocukların Sunulma Şekli

Çocuğun Sunulma Şekli	Haber Sayısı n	Yüzdelerik (%)
Olumlu	113	52.07
Olumsuz	104	47.93
Değerlendirilemedi	0	0
Toplam	n=217	% = 100

Tablo 4’te, Çocuk ve Çocuk Hakları anahtar kelimeleri ile taranan gazete haberlerinde çocukların sunulma şekillerine bakılmaktadır. Çocukların sunulma şekilleri olumlu, olumsuz ve değerlendirilemedi şeklinde kategorileştirilmiştir. Çocukların olumlu şekilde sunulduğu gazete haberlerinin sayısı 113, yüzdeliği

52.07'dir. Çocukların olumlu şekilde sunulduğu haberlere örnekler verilecek olursa;

Haberat Kıbrıs Gazetesi;

"...Lefkoşa Belediyesi Orkestrası'na bağlı Çocuk Korosu yeni yıl konseri verdi. LTB Başkanı Mehmet Harmancı, ailelerin çocuklarını müzik dolu yaşama yönlendirmelerinin önemini vurgulayarak koronun başarılı çalışmaları sayesinde daha ileriye gittiklerini açıkladı..." (H25).

Diyalog Gazetesi;

"...LAÜ öğrencileri, Lefkoşa Çocuk Esirgeme Kurumu'na ziyarette bulundu. Temel Eğitim Bölüm Başkanı Çağda Kıvanç, yapılan etkinlikte çocukların eğlenmelerini amaç edindiklerini belirtti. Öğrenciler farklı kesimdeki çocuklara yardımcı olma fırsatı yakaladılar..." (H27).

Haberatör Gazetesi;

"...İngiltere Başbakanı Boris Jhonson bir hayır kuruluşu için çocuklarla buluştu. Johnson, çocuklarla karşılıklı penaltı atışları yaptı. Perşembe günü yapılacak Avam Kamarası seçimlerinde başbakanlık için yerini korumaya çalışacak..." (H56) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Çocukların olumsuz şekilde sunulduğu gazete haberlerinin sayısı 104, yüzdeliği 47.93'tür. Çocukların olumsuz şekilde sunulduğu gazete haberlerine örnekler verilecek olursa; Haberatör Gazetesi;

"...Siirt Kurtalan Lisesi müdür ve idarecilerinin, kız çocuklarının etek boylarını ölçerek, hakaret ettikleri ses kayıtları ortaya çıktı. Müdür Fersende Karataş çocuklara psikolojik şiddet uygulandığını kabul ederek birçok okulda aynı durumun yaşandığını aktardı..." (H57).

Detay Gazetesi;

"...Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde yaşayan 15 yaşındaki kız çocuğu baronun ihbarına rağmen evlendirildi. Şüphelilerin ifadesi ve çocuğun beyanı alındıktan sonra şikayet bulunmadığından şüpheliler serbest bırakılmıştı. Mahmut Oral, yetkililere BM Çocuk Hakları Sözleşmesini hatırlatarak gerekli hukuki sürecin tekrar başlatılmasını istedi..." (H95).

Detay Gazetesi;

"...2017 yılında savaş bölgelerinde yaşayan çocukların sayısı 90'lı yıllara oranla iki kat arttı. 2010-2017 yılları arasında çocuk hakları ihlalleri 3 katına çıktı. BM raporuna göre; çocuklar saldırılara hedef oluyor, kaçırılıyor, asker olarak kullanılıyor. Krüger, hükümetin çocukların korunması konusunda sorumluluğu olduğunu altını çizdi..." (H96) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Tablo 5: Çocuk ve Çocuk İçerikli Gazete Haberlerinde Yer Alan Çocuk İfadesinin Sayı Karşılığı

Çocuk İfadesinin Sayı Karşılığı	Haber Sayısı n	Yüzdelik (%)
2 ve ya daha fazla	127	58.53
1	51	23.50
Genel Çocuk Nüfusunu İçerme	39	17.97
Toplam	n=217	% = 100

Tablo 5'te *Çocuk ve Çocuk Hakları* içerikli gazete haberlerinde yer alan çocuk ifadesinin kaç çocuğu ifade ettiğine bakılmaktadır. Buna göre tablo, 1, 2 ve ya daha fazla ve genel çocuk nüfusunu içerme olarak kategorileştirilmiştir. Gazete haberlerinde, haber içeriğinde en çok 2 ve ya daha fazla çocuktan bahsedilmiştir. 2 ve ya daha fazla çocuğu içeren gazete haberlerinin sayısı 127, yüzdeliği 58.52'dir. 2 ve ya daha fazla çocuktan bahsedilen gazete haberlerine örnekler verilecek olursa; Star Kıbrıs Gazetesi;

"...Evrensel Çocuk Hakları Derneği, içerisinde çocuklarında bulunduğu 50 mültecinin Ercan Havaalanı'nda insani olmayan koşullarda barındığını bildirdi. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince, çocuğun yüksek yararı ilkesi, sağlık hakkı, barınma hakkı gibi en temel haklarının ihlali söz konusudur. Ülkemizdeki bu vahim durumun önüne geçilmesine çalışacağımızı bildiririz açıklamasında bulunuldu..." (H212).

Kıbrıs Postası Gazetesi;

"...Girne Belediyesi kentte yaşayan 9-15 yaş çocukların katılımıyla, ayırım gözetmeksizin tüm çocukların temsil edileceği çocuk meclisinin kurulması için ilk adımı attı. Çocukların kent yaşamında aktif rol almaları, söz sahibi olmalarını sağlamak amacıyla Çocuk Hakları Sözleşmesine bağlı ilkelerle çalışılacak..." (H196).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

“...Mağusa Kültür Derneği Çocuk Günü'nü etkinliklerle kutlayacak. Kutlamalar Namık Kemal Lisesi önünden başlayacak. Magosalı çocuklar eğlenceler, dans gösterileri, konserler ile çocuk gününü kutlayacak...” (H162) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Gazete haberlerinde sadece 1 çocuğu içeren haberlerin sayısı 51, yüzdeliği ise, 23.50'dir. 1 çocuğu içeren haberlere örnekler verilecek olursa; Kıbrıs Gazetesi;

“...Güzelyurt'ta bir kasapta temizlik amacıyla bulunan çocuk işçi, elini kıyma makinasına kaptırdı. 16 yaşındaki Y.C.K. dün öğleden sonra sağ elini kıyma makinasına kaptırması sonucunda ağır yaralandı...” (H139).

Kıbrıs Gazetesi;

“...Bugün saat 16.20 sularında Alayköy'de Alsancak Sokak üzerinde bulunan Cemre Aktağ'ın kalmakta olduğu evde 7 yaşındaki çocuğun ateşle oynaması sonucu çıkan yangında ev zarar gördü...” (H141). Haberatör Gazetesi; “...Dizilerde rol alan oyuncu Suat E.'nin 12 yaşındaki bir kız çocuğunu cinsel içerikli mesajlar göndererek taciz ettiği ortaya çıktı...” (H89)

Şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Gazete haberlerinde genel çocuk nüfusunu içeren gazete haberlerinin sayısı 39, yüzdeliği ise; 17.98'dir. Genel çocuk nüfusunu içeren haberlere örnek verilecek olursa; Detay Gazetesi;

“... UNESCO 21 Şubat'ı Dünya Anadil Günü ilan etti. Türkiye'de çoğunlukla 2. dil olarak konuşulan Kürtçe üzerinde yoğunlaşmakta. 2002 senesinde İstanbul, Diyarbakır ve Van'da yapılan araştırmanın verilerine göre; anaokulu çocuklarının yüzde 81'inin Türkçesi yetersiz bulunmuştur...”

Tablo 6: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Kişisel Bilgilerine Yer Verilme Durumu

Çocuğun Kişisel Bilgilerine Yer Verilme Durumu	Olumlu Haber Sayısı (Başarı vb.)	Olumlu Haber (yüzdellik) (%)	Olumsuz Haber Sayısı (Kaza, istismar, savaş vb.)	Olumsuz Haber (yüzdellik) (%)	Toplam (yüzdellik) (%)
Evet	34	30.91	63	58.88	44.70

Hayır	76	69.09	44	41.12	55.30
Toplam	110	100	107	100	100

Tablo 6’da Çocuk ve Çocuk Hakları anahtar kelimeleri ile taranan gazete haberlerin içeriğinde bahsedilen çocukların kişisel bilgilerine yer verilme durumuna bakılmaktadır. Tablo, Evet, Hayır şeklinde kategorileştirilmiştir. Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilen / yer verilmeyen haberler; olumlu haberler (başarı, etkinlik vb.), olumsuz haberler (kaza, istismar, savaş vb.) şeklinde alt kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorizasyona göre; çocuğun kişisel bilgilerine yer verilen toplam haber sayısı 97, yüzdeliği ise 44.70’tir. Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilen toplam olumlu haber sayısı ise 34, yüzdeliği 30.91’dir. Olumlu haberlere örnekler verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

“...Girne Belediyesi Çocuk Meclisi hayata geçirildi. Kentte yaşayan 9-15 yaş arası çocukların katılımı ile tüm çocuklar temsil edilecek. Çocukların kent yaşamında aktif rol almaları ve söz sahibi olmalarını sağlamak amacıyla ÇHS’ne bağlı ilkelerle çalışılması hedefleniyor. Çocuk Meclisi yönetim kurulu; Elif Şeker, Mehmet Ali Boncuk, Sudanaz Alev, Nehir Arıcı Sevil Yalçın’dan oluşuyor...” (H28).

Diyalog Gazetesi;

“...Çocuk Hakları Günü’nde çocuklar Cumhurbaşkanı tarafından ağırlandı. Şehit Tuncer İlkokulu öğrencileri, Mustafa Akıncı’yı ziyaret ettiler. Çocuk Kulübüncü hazırlanan bildirge, Hasan Sezek, Sevda Özbolayır, Nilsu Üçüz ve Sofya Priyindiuk tarafından okundu...” (H30).

Haberatör Gazetesi;

“...Oyuncak tanıtım videoları yapan 8 yaşındaki Ryan Raji, 26 milyon dolarlık geliriyle Youtube’ın bu yıl en çok kazanan çocuğu oldu. BBC’ye göre Teksas’da yaşayan Ryan Raji, her gün milyonlarca kişiye ulaşabiliyor...” (H53) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilen olumsuz haberlerin toplam sayısı 63, yüzdeliği ise, 58.88’dir. Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilen olumsuz haberler,

kaza haberleri, istismar/ihmal haberleri, savaş haberleri ve benzeri haberlerdir. Olumsuz haberlere örnekler verilecek olursa; Haberatör Gazetesi;

“... Viyana Devlet Opera Akademisi’nde, çocuklara kilolarını kontrol edebilmeleri için sigara içmelerinin tavsiye edildiği ortaya çıktı. Okulda çocukların giysi bedenleri ile çağırıldıkları ortaya çıktı. Komisyon, çocukların hayatlarının tehlikeye atılmasını araştırıyor...” (H54).

Haberatör Gazetesi;

“...ABD’de hiperaktif çocukların gittiği Gages Lake adlı okulda birçok çocuğun fiziksel şiddete uğradığı ve hücre tipi odalarda cezalandırıldıkları ortaya çıktı. ABD medyası Gages Lake okulunda 7 yaşındaki bir çocuğu darp ederken görüntülenen bir öğretmenin intihar ettiğini duyurdu...” (H55).

Detay Gazetesi; *“...Diyarbakır’ın Kulp ilçesinde yaşayan 15 yaşındaki kız çocuğu baronun ihbarına rağmen evlendirildi...” (H95)* şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilmeyen haberlerin toplam sayısı 120, yüzdeliği 55.30’dur. Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilmeyen haberler de olumlu haberler ve olumsuz haberler şeklinde alt kategorilere ayrılmıştır. Buna göre çocuğun kişisel bilgilerine yer verilmeyen olumlu haberlerin sayısı 76, yüzdeliği ise 69.09’dur. Çocuğun kişisel bilgilerine yer verilmeyen olumlu haberlere örnekler verilecek olursa; Detay Gazetesi;

“...Batı Afrika Ülkeleri Ekonomi Topluluğu, çocuk evliliklerini ortadan kaldırmak istiyor. Başkent’te Çocuk Politikası konulu toplantıya UNICEF yetkilileri ve diplomatlar katıldı. Sorumlu Siga Jagne çocuk politikasının bölgesel çocuk haklarını korumaya yardımcı olacağını açıkladı...” (H94).

Detay Gazetesi; *“... Cumhurbaşkanlığıınca hazırlanan çocuk haklarındaki hakları anlatan ‘Haklarımı Biliyorum’ kitabı dağıtılmaya başlandı. Kitap, ilkokul 3 ve 4. Sınıf öğrencilerine dağıtılacak...” (H98).*

Kıbrıs Gazetesi; *“... Yaşları 5-12 olan 37 çocuğun katılımıyla Taşkent Doğa Parkı’nda etkinlik gerçekleşti. Çocuklar uzman arkeolog ve öğretmenler ile kazı yaparak keyifli bir gün geçirdiler...” (H121)* şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir. Çocukların kişisel bilgilerine yer verilmeyen olumsuz haberlerin toplam

sayısı 44, yüzdeliği ise 41.12'dir. Olumsuz haberlere örnekler verilecek olursa;

Kıbrıs Gazetesi;

"...Hindistan'ın yoksul bölgelerinde 100'den fazla çocuk beyin iltihabı nedeniyle hayatını kaybetti. 146'dan fazla çocuk ise tedavi görüyor. Doktorlar virüsün liçi meyvesinden bulaştığını düşünüyor..." (H124).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

"...UNICEF Nijerya'da 15 milyon çocuk acil yardım bekliyor, dedi. Çocukların kaliteli eğitime erişeceği Nijerya istediklerini bildirdi. Ülkede 15 milyon çocuğun sağlık, beslenme, eğitim vb. alanlardan yoksul olarak yetiştiğini açıkladılar..." (H154).

Kıbrıs Manşet Gazetesi;

"Evrensel Çocuk Hakları Derneği, savaş nedeniyle ülkelerinden kaçan mültecilerin Ercan Havaalanı'na sığındığını bildirerek, 20 kişilik alanda aralarında çocuklarında bulunduğu 50 kişinin insanlık dışı koşullarda barındığını bildirdi..." (H158) şeklindeki haberler örnek olarak verilebilir.

Tablo 6a: Haberlerde Çocuğun Teşhir Edilen Bilgileri

Çocuğun Teşhir Edilen Bilgileri	Sayı n	Yüzdelik (%)
Teşhir Edilen Bilgi Yok	120	39.47
Yaş	56	18.42
İsim Soy isim	45	14.80
Yaşadığı Yer	42	13.82
Okulu	26	8.55
Cinsiyet	13	4.28
Yalnızca İsim	1	0.33
Ailesinin Kimliği	1	0.33
Diğer	0	0
Toplam	n=304	% = 100

Tablo 6a'da Çocuk ve Çocuk Hakları içerikli haberlerde, çocuğun hangi kişisel bilgilerinin teşhir edildiğine bakılmıştır. Buna göre Tablo 6a; teşhir edilen bilgi yok, yaş, isim-soy isim, yaşadığı yer, okulu, cinsiyet, yalnızca isim, ailesinin kimliği, fotoğraf, diğer şeklinde kategorize edilmiştir. Haber içeriklerine göre birden fazla madde işaretlenmiştir. Toplam işaretlenme sayısı 304'tür. Haberlerin içeriğine göre en fazla işaretlenen madde; Tablo 6'da hayır seçeneği işaretlenen ve çocuğun hiçbir bilgisini teşhir etmiyor anlamına gelen, 'teşhir edilen bilgi yok' maddesidir. Çocuğun teşhir edilen bilgisi olmayan toplam haber sayısı 120, yüzdeliği, 39.47'dir. Teşhir edilen bilgi yok maddesine örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi; *"...Gaziosmanpaşa'nın Karlıtepe Mahallesi Cami arasında plakası bulunmayan bir motorlu araç, ateş ederek 2'si çocuk 7 kişiyi yaraladı..." (H9)* haberi örnek olarak verilebilir. Teşhir edilen bilgi yok maddesinden sonra en çok işaretlenen madde; 'yaş' maddesidir. Yaş maddesinde toplam sayı 56, yüzdeliği ise 18.42'dir. Yaş maddesine örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi; *"... İstanbul Beylikdüzü'nde hayatını kaybeden 2 ve 4 yaşlarındaki 2 çocuğun ölüm sebebinin domuz gribi olabileceği iddia edildi..." (H2)* haberi örnek olarak verilebilir. Haber içeriklerinde üçüncü olarak en fazla yer verilen madde olan 'İsim- Soy isim' maddesinin toplam sayısı 45, yüzdeliği 14.80'dir. İsim- Soy isim maddesine örnek olarak; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

"...Hamitköy de saat 11:00 sularında Paşa Sokak üzerinde Hüseyin Ömerağa'nın kullandığı traktör ile evinin avlusuna girdiği sırada, kucağında oturan Ege Metin Ömerağa (3) dengesini kaybederek traktörden düşüp, tekerleğin altında kalarak can verdi..." (H5) örnek olarak verilebilir.

Çocuğun 'yaşadığı yer' maddesinin toplam sayısı ise; 42, yüzdeliği 13.82'dir.

Çocuğun yaşadığı yer maddesine örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

"... Girişimci Çilem Dağistanlı S.O.S Çocuk Köyü'nde önemli bir etkinlik düzenledi. 'Hünerli Eller İş Başında' sloganıyla düzenlenen etkinlikte, S.O.S Çocuk Köyü'nde yaşayan çocuklar, kurabiye yapımı, süslemesi, kap kek

süslemesi ile ilgili bilgilendirildi. Çocuklar hamur yoğurarak hep birlikte kurabiye yaptılar. 5-8 yaş S.O.S'te yaşayan 14 çocuğun katıldığı etkinliği Şekerlokum Patacılık Sahibi Çilem Dağistanlı organize etti..." (H38)

Şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Çocuğun teşhir edilen farklı bir bilgisi 'Okulu' dur. Teşhir edilen okul bilgisinin toplam sayısı 26, yüzdeliği ise 8.55'tir. Okul maddesine örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

"...TRT Çocuk Festivali'nde KKTC'yi temsil edecek öğrenciler Devlet büyüklerini ziyaret ettiler. Şehit Ertuğrul İlkokulu öğrencileri, Mustafa Akıncı, Teberrüken Uluçay, Tufan Erhuman ve Cemal Özyiğit tarafından ayrı ayrı kabul edildiler..." (H44) haberi örnek olarak verilebilir.

Çocuğun teşhir edilen bir başka bilgisi cinsiyettir. Cinsiyet maddesinin işaretlenen toplam sayısı 13, yüzdeliği ise, 4.28'dir. Cinsiyet maddesine örnek olarak; Haberatör Gazetesi;

"Afrika da bazı uzuvları kesilerek büyü için kullanılan albino çocukların vahşetinin son kurbanı 7 yaşındaki bir kız çocuğu oldu. Rapora göre, gece yarısı kimliği belirsiz kişilerin kızın evine girip ellerini kestikleri belirlendi..." (H65) haberi örnek olarak verilebilir.

Çocuğun teşhir edilen başka bilgileri 'Yalnızca İsim' ve 'Ailesinin Kimliği' maddeleridir. Her maddeden 1 haber bulunmuştur. Her iki haberin yüzdeliği de 0.33'tür. 'Fotoğraf' ve 'Diğer' maddelerini içeren teşhir edilen bilgiye ulaşılmamıştır.

Tablo 7: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Gazete Haberlerinde Çocuğun Nitelendiği Durum

Çocuğun Nitelendiği Durum	Haber Sayısı n	Yüzdelik (%)
Mağdur	115	53
Etkinlik Katılımcısı (Sosyal faaliyet, eğitim vb.)	52	23.96
Hak Sahibi	35	16.13
Başarı Konusu	10	4.61

Bağış Toplama	5	2.30
Reklam Aracı	0	0
Toplam	n=217	% = 100

Tablo 7’de Çocuk ve Çocuk Hakları anahtar kelimelerini içeren gazete haberlerinde çocuğun nitelendiği duruma bakılmıştır. Çocuğun nitelendiği durumlar; Mağdur, Başarı Konusu, Reklam Aracı, Bağış Toplama, Hak Sahibi ve Etkinlik Katılımcısı şeklinde kategorize edilmiştir. Buna göre çocuğun en fazla nitelendiği durum ‘Mağdur’ dur. Mağdur maddesinin toplam haber sayısı 115, yüzdeliği ise 53’tür. Mağdur maddesi; çocuklara karşı hak ihlallerinin yapıldığı haberleri içermektedir. Mağdur Durumuna incelenen gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Haberatör Gazetesi;

“... Adana’da 2,5 yaşındaki Cihan pencere önünde oynarken demir korkuluklara asılı kaldı. Çukurova’nın Toros Mahallesinde anne Zeynep Can, okuldan çocuğunu almak için 2,5 yaşındaki Cihan’ı 10 yaşındaki Özgür’e bırakıp evden çıktı. Çocuk parmaklıklara sıkışınca abi Özgür, onu tutmaya çalıştı. Komşuların ekiplere haber vermesiyle, ekipler kapıyı kırıp çocuğu kurtardılar...” (H66) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Çocuğun nitelendiği bir başka durum, ‘Etkinlik Katılımcısı’ olduğu durumlardır. Etkinlik Katılımcısı Durumu, çocuğun içerisinde yer aldığı sosyal faaliyetler, eğitimler, seminerler, özel gün etkinlikleri gibi durumları kapsamaktadır. Etkinlik Katılımcısı Durumunun toplam haber sayısı 52, yüzdeliği ise, 23.96’dır. Etkinlik Katılımcısı Durumuna örnek verilecek olursa; Haberatör Gazetesi;

“LTB yaz kurslarına katılan LTB Ritim Orkestrası’nda bulunan Engelsiz Halk Danslarına katılan özel gereksinimli çocuklara yönelik Taşkent Doğa Parkı’na gezi düzenlendi. Gezide çocuklara yaban Hayat Rehabilitasyon Merkezi, Kıbrıs Yaban Hayat Araştırma Enstitüsü eşlik etti. Çocuklar hem bilgi aldılar hem de canlıları yerinde görme imkanı buldular...” (H74) haberi örnek olarak verilebilir.

Çocuğun nitelendiği ‘Hak Sahibi’ maddesinin toplam haber sayısı 35, yüzdeliği 16.13’tür. Çocuğun Hak Sahibi olarak nitelendiği haberlere örnek olarak; Detay Gazetesi;

“... Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı Mehmet Harmanlı, ‘Lefkoşa da her çocuğun hakkı var’ diyerek Çocuk Meclisi kurulması için çalışmalarına başladığını belirtti. Harmanlı; Dünya Çocuk Hakları Günü için mesaj yayınlayarak, ‘çocukların sahip oldukları tüm hakları sağlamak için çalıştıklarını’ bildirdi...” (H106) şeklinde örnek verilebilir.

Çocuğun ‘Başarı Konusu’ olarak nitelendirilen haberlerin sayısı 10, yüzdelikleri ise, 4.61’dir. Başarı Konusu maddesine örnek verilecek olursa; Kıbrıs Gazetesi;

“...KKTC de faaliyet gösteren Ministry of Dance Okulu öğrencileri Elis Sermaye, Beren Barlasoğlu, Simay Atankum ve Karel Biran Yunanistan’daki Salsa Spring Festivalinde Eurosan Latino Qualifiers elemelerine katıldılar. 8-11 yaş salsa kızlar kategorisinde üstün başarı göstererek şampiyon oldular. Okul öğretmenleri büyük gurur yaşadı...” (H130) haberi örnek olarak verilebilir.

Çocuğun ‘Bağış Toplama’ adı altında nitelendiği haber sayısı 5, yüzdeliği 2.30’dur. Bağış Toplama haberlerine örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Lefkoşa Folklor Derneği, Lefkoşa Çocuk Yuvasına bağışta bulundu. Dernek Başkanı Ayda Öztürk; ‘Yardıma ihtiyacı olan çocukların yanında bulunmaktan, ihtiyaçlarını karşılamaktan mutluluk duyuyoruz’ dedi. Kumanya, kıyafetlerin yanı sıra yumurta ve tavuk eti de teslim edildi...” (H26) örneği verilebilir.

Çocuğun diğer bir nitelendiği durum olan ‘Reklam Aracı’ durumunda haber bulunmamıştır. Bu nedenle Reklam Aracı Durumunda haber sayısı 0’dır.

Tablo 8: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Yer Aldığı Hak Kategorisi

Hak Kategorisi	Olumlu Haber Yüzdeleri (%)	Olumsuz Haber Sayısı	Olumsuz Haber Yüzdeleri (%)	Toplam Haber Sayısı	Toplam Yüzdeleri (%)

Gelişimsel Haklar	51	40.48	2	1.23	53	18.40
Korunma Hakları	43	34.13	88	54.32	131	45.49
Katılım Hakları	24	19.05	44	27.16	68	23.61
Yaşamsal Haklar	8	6.35	28	17.28	36	12.5
Toplam	126	100	162	100	n= 288	100

Tablo 8’de Çocuk ve Çocuk Hakları içerikli gazete haberlerinde çocuğun yer aldığı hak kategorilerine bakılmıştır. Oluşturulan Hak Kategorileri Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme den elde edilen hakları yansıtmaktadır. Korunma Hakları, Gelişimsel Haklar, Yaşamsal Haklar ve Katılım Hakkı olmak üzere kategorileştirmiştir. Hak Kategorileri olumlu haklar ve olumsuz haklar olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Gazete Haberlerine göre Tabloda birden fazla madde işaretlenmiştir. Hak Kategorilerinin toplam sayısı 288’dir.

Korunma Hakları kategorisinin gazete haberlerine göre bulunan toplam haber sayısı 131, yüzdeliği 45.49’dur. Korunma Hakları; her türlü istismar, ihmal ve taciz vakaların önlenmesi için gerekli bir hak kategorisidir. Korunma Hakları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt başlıkta toplanmıştır. Olumlu korunma haklarının gazete haberlerine göre toplam haber sayısı 43, yüzdeliği ise 34.13’tür. Olumlu korunma hak kategorisine örnek verilecek olursa; Detay Gazetesi;

“... Sosyal medyadan ırkçı yorumlara ilk kez ceza verildi. Güney Kıbrıs’ta sosyal medya hesabından bir çocuğun fotoğraflarına ırkçı yorumlar yapan kadına para cezası verildi. Evlatlık Asya kökenli çocuklarının fotoğrafını

sosyal medyasında paylaşan baba, kadının ırkçı yorumlarını Rum Çocuk Haklarını Koruma Komiser' ine şikâyet etti...” (H91) şeklinde haber örnek olarak verilebilir.

Olumsuz korunma hak kategorisinde bulunan toplam haber sayısı ise 88, yüzdeliği 54.32'dir. Olumsuz korunma hakkı haberlerine örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“... Ordu'nun Çatalpınar ilçesinde yaşayan Ö.A (E-4) adlı erkek çocuğunu darp ederek, cinsel istismarda bulunan Mehmet T. (64) tutuklandı. Ortaköy Mahallesi evinin önünde oynayan çocuğu ıssız bir yere götürerek istismar ve darpta bulunan Mehmet T. Tutuklandı...” (H4) şekilde örnek verilebilir.

Gelişimsel Hak Kategorisinde gazete haberlerine göre bulunan toplam gelişimsel hak kategorisi haber sayısı 53, yüzdeliği ise, 18.40'tır. Gelişimsel Haklar; çocuğun içerisinde bulunduğu dönemi en elverişli şekilde geçirebilmesini ve tüm yönlerden yeteneklerinin gelişebilmesini sağlayan haklardır. Gelişimsel hak kategorisi olumlu haberler ve olumsuz haberler olarak iki alt basamağa ayrılmıştır. Olumlu gelişimsel hakları içeren gazete haberlerinin sayısı 51, yüzdeliği ise 40.48'dir. Olumlu gelişimsel hakları içeren gazete haberlerine örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“... Lefkoşalılar-Toplumlararası Belediye Koordinasyon Grubu 1 Haziran Dünya Çocuk Gününe özel etkinlik düzenliyor. Etkinlikte, sanat, spor, dans, atölye çalışmaları, çocuk oyunları ve müzik etkinlikleri yer alıyor. Çocuklar etkinlik boyunca eğlenirken aynı zamanda öğrenebilecekler...” (H17) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Olumsuz gelişimsel hakları içeren gazete haberlerinin sayısı ise, 2, yüzdeliği 1.23'tür. Olumsuz gelişimsel hakları içeren gazete haberlerine örnek olarak; Haberatör Gazetesi;

“... Adana da yakaladıkları çitür isimli hamile kediyi, köpeğe parçalatan 3 çocuk 1 ay ev hapsi cezası aldılar. Seyhan İlçesinde kediyi köpeğe öldürten H.P,M.Ü ve A.Y birbirlerini suçladılar...” (H76) haberi örnek olarak verilebilir.

Yaşamsal Hak Kategorisinde gazete haberine göre toplam haber sayısı 36, yüzdeliği ise 12,5'dir. Yaşamsal Haklar; beslenme, barınma, giyinme, eğitim, sağlık

gibi temel hakları içermektedir. Yaşamsal hak kategorisi de diğer hak kategorileri gibi olumlu haberler ve olumsuz haberler olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır. Olumlu yaşamsal hak haberlerinin toplam sayısı 8, yüzdeliği 6.35'dir. Olumlu yaşamsal haklara taranan gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“... Son 3 yılda 23 çocuk evlat edinildi. Sosyal Hizmet Dairesi Müdürü Aydan Başkurt; ‘Devlet çocuklar ile ilgili hiçbir konuda tasarruf etmiyor çocuklara veremediğimiz tek şey aile ortamı’ dedi. Çocuklara eğitim, sağlık, giyinme, barınma gibi temel konularda en iyisinin sağlandığını bildirdi...” (H20) şeklindeki haber örnek olarak verilebilir.

Olumsuz yaşamsal hakların taranılan gazete haberlerine göre toplam haber sayısı ise 28, yüzdeliği 17.28'dir. Olumsuz yaşamsal hakları içeren gazete haberlerine örnek verilecek olursa; Haberatör Gazetesi; *“... Tokat'ın Erbağ İlçesinde 3 yıl önce TEOG birincisi olan M.Ö Simeri Kalesinden atlayarak yaşamına son verdi...” (H70)* şeklinde örnek verilebilir.

Katılım Hakları kategorisinde incelenen gazete haberlerinde bulunan toplam katılım hakkı ile ilgili haberlerin sayısı 68, yüzdeliği ise; 23.61'dir. Katılım Hakları; çocukları ilgilendiren konularda, onlara danışılması ve kendilerini ifade etme özgürlüklerinin bulunduğu hak kategorisidir. Katılım hakları kategorisi de diğer hak kategorileri gibi olumlu haberler ve olumsuz haberler olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Olumlu katılım haklarının gazete haberlerine göre toplam sayısı, 24, yüzdeliği ise 19.05'tir. Olumlu katılım haklarına incelenen gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

“... Girne Belediyesi Çocuk Meclisi hayata geçirildi. Kentte yaşayan 9-15 yaş arası çocukların katılımı ile tüm çocuklar temsil edilecek. Çocukların kent yaşamında aktif rol almaları ve söz sahibi olmalarını sağlamak amacıyla ÇHS'ne bağlı ilkelerle çalışılacak...” (H28) şeklinde örnek verilebilir.

Olumsuz katılım hakkı kategorisinin toplam haber sayısı; 44, yüzdeliği ise 27.16'dır. Olumsuz katılım hakkına örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

“...Lefkoşalılar- Toplumlararası Belediye Koordinasyon Grubu 1 Haziran Dünya Çocuk Günü’ne özel etkinlik düzenliyor. Etkinlikte; sanat, spor, dans, atölye çalışmalarının yer alması belirlendi...” (H17). Şeklinde örnek verilebilir.

Tablo 9: Çocuk ve Çocuk Hakları İçerikli Haberlerde Çocuğun Sunulduğu Çocukluk İmajları

Çocukluk İmajları	Haber Sayısı N	Yüzdelerik (%)
Masum Çocuk	181	49.32
Kurban Çocuk	116	31.61
Temsili Çocuk	30	8.17
Küçük Yetişkin	13	3.54
Kötü Çocuk	9	2.45
Kontrolden Çıkmış Çocuk	7	1.91
Mülk Olarak Görülen Çocuk	7	1.91
Soylu/Mesih Çocuk	4	1.09
Çığ Gibi Büyüyen Çocuk	0	0
Eğitime Devam Eden Yetişkinler	0	0
Toplam	n= 367	% = 100

Tablo 9’da Çocuk ve Çocuk Hakları içerikli gazete haberlerinde çocuğun sunulduğu çocukluk imajlarına bakılmıştır. İncelenen gazete haberlerine göre bulunan, toplam çocukluk imajı sayısı 367’dir. Gazete haberleri analiz edilirken birden fazla imaj işaretlenmiştir.

Masum Çocuk çocukluk imajı; yetişkine bağımlı olan, saf çocuğu ifade eder (Sorin, 2005). Buna göre incelenen gazete haberlerinde bulunan toplam masum

çocuk çocukluk imajı haber sayısı, 181, yüzdeliği ise 49.32'dir.İncelenen gazetelerden masum çocuk imajına örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

"...Bugün saat 16:00 sularında Çatalköy de Isabel Ahmed (E-4) havuz içerisinde bulunduğu sırada boğulma tehlikesi geçirmiştir. Çocuk Girne Dr. Akçiçek Hastanesinde yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak yaşamını yitirmiştir..." (H11)

Şeklinde örnek verilebilir.

Kurban çocuk çocukluk imajı, incelenen gazete haberlerinde masum çocuktan sonra en yüksek orana sahip imajdır. Kurban çocuk; savaş, terör, açlık, yoksulluk gibi konularda istismar ve ihmal yaşayan çocukları içermektedir. Kurban çocuk imajını içeren toplam haber sayısı 116, yüzdeliği 31.61'dir. Kurban çocuğa gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

"...Adana'nın Sarıçam İlçesinde etkili olan sağanak yağıştan dolayı sular altında kalan, yolun karşısında geçmek isteyen 8 yaşındaki Sabri Talhan Kocaman akıntıya kapıldı. Sudan çıkamayan çocuğu, otobüs şoförü kurtardı..." (H3) örneği verilebilir.

Temsili Çocuk imajının incelenen gazete haberlerine göre toplam haber sayısı 30, yüzdeliği ise 8.17'dir. Temsili çocuk; eğitime ve yaşamın her alanına katılan sosyal bir aktördür. Temsili çocuk imajına gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Diyalog Gazetesi;

"... Girne Evrensel Müzik Derneği Çocuk Korusu, New York Cornegie Hall Festivali'nde Kıbrıs'ı temsil edecek. Koro, Alanya'daki Koro Festivali'nde gösterdiği başarı ile New York Festivali'ne katılmaya ve para ödülüne layık görüldü..." (H32) haberi örnek verilebilir.

Küçük Yetişkin çocukluk imajının incelenen gazeteler içerisinde toplam haber sayısı 13, yüzdeliği ise 3.54'tür. Küçük yetişkinler; beslenme, barınma, çalışma gibi konularda yetişkin ile aynı koşullarda bulunan çocuktur. Küçük yetişkin imajına gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Haberal Kıbrıs Gazetesi;

"...Pazar akşamı saat 07:30 sularında 2 yaşındaki Kenneth Neil Howard oyun oynamak için evinin bahçesine çıktı. Birkaç dakika sonra babası bahçeye baktığında onu bulamadı. Aile polise haber verdi. 3 gün süren çalışmaların sonunda, çocuk bir madenin yanında bulundu. 2 yaşındaki

küçük bir çocuğun 3 gün boyunca nasıl açlığa, soğuğa ve susuzluğa dayanabildiği anlaşılamadı...” (H18) örneği verilebilir.

Kötü Çocuk çocukluk imajının incelenen haberlere göre, toplam haber sayısı 9, yüzdeliği ise 2.45'tir. Kötü çocuk; çocuğun doğuştan kötü olduğuna inanılan, yaramaz, şiddete başvuran çocuk tasviridir. Kötü Çocuk imajına gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Haberatör Gazetesi;

“...Brezilya'da siyahi bir çocuğa çikolata çaldığı için, soyularak işkence yapılması ülkede tepkiye yol açtı. Siyahi çocuk güvenlik görevlileri tarafından soyularak kırbaçlandı. Halk görüntüleri kameraya aldı...” (H72) örneği verilebilir.

Çocukluk imajları tablosunda diğer iki kategori olan 'Kontrolden Çıkmış Çocuk' ve 'Mülk Olarak Görülen Çocuk' kategorilerinin her ikisinin de toplam haber sayıları 7, yüzdelikleri 1.91'dir. Kontrolden çıkmış çocuk; yetişkini çaresiz bırakan, isteklerini yaptırabilmek için şiddete ve kontrolsüz davranışlara başvuran çocuk tasviridir. Mülk olarak görülen çocuk ise; yetişkinler tarafından nesneleştirilerek tüketilen çocuktur. Kontrolden çıkmış çocuk imajına gazete haberlerinden örnek verilecek olursa; Kıbrıs Gazetesi;

“...Gemikonağı'nda 48 yaşındaki Akan Aybers'i darp ederek, omzunun kırılmasına neden olan ve cüzdanındaki parayı çalarak soygun yapan 21 yaşındaki A.B ile 14 yaşındaki H.T aleyhine yürütülen soruşturma tamamlandı. 21 yaşındaki A.B tutuklandı, 14 yaşındaki H.T'nin ise 3 bin TL nakit ve 70 Bin TL kefalet ile tutuksuz yargılanmasına karar verildi...” (H120) örneği verilebilir.

Mülk olarak Görülen Çocuk İmajına ise; Detay Gazetesi;

“...Prof. Dr. Mesude Atay, Nihat Hatipoğlu'nun sunduğu ramazan programında 13 yaşındaki bir çocuğun Müslüman olmasını, çocuk hakları ve çocuk gelişimi açısından değerlendirdi. 'Hatipoğlu 13 yaşındaki çocuğu programına konuk aldı, çocuğu nesneleştirerek, popüler kültüre hizmet etti' dedi...” (H99) örneği verilebilir.

Soylu/Mesih Çocuk İmajında gazete haberlerine göre bulunan haber sayısı, 4, yüzdeliği ise 1.09'dur. Soylu/Mesih çocuk; üzerine çok fazla yetişkin sorumluluğu yüklenen, fedakâr, süper kahraman olarak görülen ve diğerlerini kurtaracak güçte

sunulan çocuktur. Soylu/Mesih çocuk İmajına gazete haberlerinden örnek olarak;

Haberatör Gazetesi;

“...Gümüş Kubilay (8) doğduğundan beri hiç kesilmeyen ve kalçasına kadar olan saçlarını kanserle mücadele eden çocuklar için kestirdi. Kubilay; ‘Saçım başka çocuklara ümit olsun istiyorum’ dedi...” (H81) haberi verilebilir.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, araştırmada Gazete Haberleri Kodlama Formu üzerinden kodlanarak elde edilen Gazete Haberleri bulgularının sonuçları ve çalışmanın alt problemleri literatür kaynakları ile desteklenerek sonuçlandırılıp, tartışılmaktadır.

Araştırmanın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocuklarla ilgili yer alan haberlerin çocuk hakları ve çocukluk imajları doğrultusunda incelenip, tartışılmasıdır. Bu amaca uygun olarak çalışma; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki siyasi yönelimi bulunmayan sekiz gazetenin (Haberal Gazetesi, Diyalog Gazetesi, Haberatör Gazetesi, Star Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Gazetesi, Detay Kıbrıs Gazetesi, Kıbrıs Postası Gazetesi ve Kıbrıs Manşet Gazetesi) internet sitelerindeki haber arşivlerinden, 'Çocuk ve Çocuk Hakları' anahtar kelimeleri ile taranan haberlerin kaydedilmesi ve kaydedilen haberlerin 'Gazete Haberleri Kodlama Formuna' göre analiz edilerek, haberlerde çocukların nasıl sunulduğu, hangi konumlarda nitelendikleri, teşhir edilen bilgileri, yer aldıkları hak kategorileri, haberlerin konusu, haberlerin düzeyi ve çocukların haberlerde hangi çocukluk imajlarıyla sunulduğunun tespit edilebilmesi amacı ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonunda, araştırmanın bulguları tablo haline getirilerek, anlam kazanabilmesi amacıyla açıklanmıştır. Buna uygun olarak araştırmanın sonuçlarına bakıldığında;

Çocuk ve çocuk hakları anahtar kelimeleri ile belirtilen süre içerisinde incelenen gazetelerde, anahtar kelimeleri içeren en fazla haberin bulunduğu gazete 41 haber ile Haberatör Gazetesi olarak bulunmuştur. Bu durum, Haberatör

Gazetesi'nin incelenen diğer gazetelere oranla çocuklar ve çocuk hakları ile ilgili haber yapımına daha fazla önem verdiğinin bir göstergesi olmaktadır. Ancak, incelenen gazetelerdeki oranlardan anlaşılacağı üzere genel olarak, gazetelerde çocuk ve çocuk hakları ile ilgili haberler, yetişkinlerin ve diğer olayların gazete haberlerinde yer alma oranları ile eşitlik göstermemektedir. Çocuklar ile ilgili yapılan haberlere, diğer konulardan daha az yer verildiği görülmektedir. Araştırma, Şule Yüksel Özmen'in (2012) çalışmasının sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Özmen'in çalışmasında, çocukların gazete haberlerinde çok fazla yer bulamadıkları, bulduklarında ise belirli tasvirler ile tiraj unsurları olarak sunuldukları sonucuna varılmıştır. Konu ile ilgili yapılan başka bir araştırma ise çalışmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Sir Al Aynsley Green'in (2009) gazetelerde çocuk hakları ve eşitliğini araştırdığı çalışmasının sonuçlarına göre; gazetelerin, çocukların haklarına ve eşitliğine yönelik çok fazla haber içermediği, haberlerin genellikle ölüm, istismar, tehlikeli durumlara yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Feyyaz Fırat'ın (2016) benzer araştırmasında ise, gazetelerde çocukların yetişkinlere oranla daha az temsil edildikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Gazetelerde çocukların diğer bireylere ve durumlara oranla daha az yer bulabilmeleri, gazetelerin hedef kitlesini yetişkin bireylerin oluşturması, yetişkinlerin, çocukların haklarına yönelik haberlere karşı ilgi duymadıkları düşüncesi sebeplerine dayanabilmektedir (Tutar, 2011).

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Gazetelerdeki haberlerde çocuklar hangi haber türlerinde yer almaktadırlar?" sorusuna yönelik elde edilen bulgulara göre; çocukların, incelenen gazetelerde en fazla 89 haber ile 'Adli' türdeki haberlerde yer aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Adli haber türü; kaza, istismar, ihmal ve benzeri haberleri içermektedir. Gazete haberlerinde çocukların istismar, ihmal benzeri konular ile yer bulabilmeleri, toplum içerisinde de istismar, ihmal ve kaza

vakalarının çoğunlukta olduğunun göstergesi olabilmektedir. Çalışmada adli türde incelenen haberlerin sadece ‘olay’ bağlamında sunuldukları görülmektedir. Gencil Bek (2011) çocukların haberlere yansıyan olumsuz durumlarının, sadece olay bazında ele alınmaması gerektiğini, yaşanmış olan bu olayların neden ortaya çıktığına ilişkin konularında üzerinde durulması gerektiğine değinmiştir. Çocukların haber içeriklerinde suç odaklı ve mağdur konumda sunulmaları ise, bu durumun haber değerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, Arslan ve Duğan’ın (2016) “Suça Yönelmiş Çocukların Medyada Temsili” üzerine yapmış oldukları çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir. İncelemiş oldukları haberlerin çoğunda çocukların suçlu konumda olmalarının nedenlerine değinilmediğini ve olayların nedenlerine yönelik bilgilerin yetersiz olduğu bulunmuştur. ÇHS’nde yer alan 6. Madde; çocukların, yaşam hakkına sahip olduğunu ve çocuğun yaşayabilmesi için gösterilen çabayı ele almaktadır (UNICEF,2004). Ancak bulgulara bakıldığında, çocukların en fazla adli türdeki haberlerde yer almaları ve suçlu, mağdur konumlarında sunulmaları çocukların ilerideki yaşamlarını psikolojik açıdan olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Berk, 2013).

Özdemir (2012) ise, yazılı basında çocuk istismarlarının sunumuna yönelik yaptığı çalışmasında, çocukların istismar, ihmal ve kazaya yönelik haberlerinin büyük çoğunlukla okuyucunun ilgisini çekecek düzeyde yazıldığını ve tiraj kaygısı nedeniyle haberlerin, çocukların ve ailelerin her açıdan sağlıkları düşünülmeden sunulduğunu belirtmiştir. Medya organlarının birincil görevi toplumu bilinçlendirici ve eğitici haber üretmek olmalıdır (Demircioğlu, 2019). Bu nedenle sunulan haberler dramatizasyona sebep vermeden, tiraj kaygısı içermeden sunulmalıdır. İncelenen gazetelerde, kaza, istismar ve ihmal haberlerinin gazetelerde diğer türlere oranla fazla yer almaları; çocukların yazılı basında, suçlu ve mağdur temsillerle yer

aldığının bir göstergesi olmaktadır. Literatürdeki konu hakkındaki çalışmalara bakıldığında da bu durumun desteklendiği görülmektedir. Ezgi Koman ve Şeyma Özkan'ın Hrant Dink Vakfı önderliğinde “Türkiye Yazılı Basınında Çocukların Temsili” (2018) raporunda; çocukların haberlerde şiddet, kaza, istismar benzeri konularla yer aldıkları zaman ‘dramatik öğeler’ olarak temsil edildikleri belirtilmiştir. Çocuklar haber içeriklerinde, masum, pasif, kırılgan gibi tasvirlerle sunulmaktadırlar. Bu durum, gazete okuyan bireylerin duygularını ön plana çıkartmak ve ilgilerini çekmek amacıyla yapılmaktadır (Koman ve Özkan, 2018).

Çocukların haberlerde, adli türden sonra en çok 50 haber ile ‘Sosyal Hizmetler’ türünde haberler ile sunuldukları ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmetler, çocukların refahı ve mutluluğu için yapılan hizmetleri içermektedir. Elverişsiz durumlardaki çocuklar için düzenlenen kermesler, atölyeler, sanat, müzik etkinlikleri, evlat edinme benzeri durumlar sosyal hizmet kapsamında yer almaktadır. Buna göre, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde çocuklar için düzenlenen sosyal hizmet etkinliklerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. İncelenen gazetelerde sosyal hizmet türündeki haberlerin fazla olması olumlu açıdan, halkı konu hakkında teşvik etmesi ve bilgilendirmesi yönü ile önem arz etmektedir. Ancak incelenen sosyal hizmet türündeki gazete haberlerinin büyük çoğunluğunda çocukların görüşlerine ve haber içeriğine katılımlarına önem verilmediği düşünülmektedir. Çoğu haberde, çocukların görüşleri alınmamış, çocukların haber içeriğine katılımlarına yönelik röportaj niteliğinde bir adım atılmamıştır. İncelenen bazı haber örneklerinde, çocukların haberin özneleri olmalarına rağmen, haber içeriğine katılımlarına yönelik bir metine rastlanmamıştır. Konu ile ilgili literatürdeki çalışmalara bakıldığında; yapılan bir çalışmanın bulguları ile bu araştırmanın bulgularının uyuşmadığı görülmektedir. Mustola, Sevon ve Alasuutari'nin (2020) Finlandiya gazetesinde

çocukların haklarının temsiline yönelik yaptıkları çalışmalarının sonuçlarına göre; çocukların kendilerini ilgilendiren etkinlikleri ve olayları içeren haberlerin neredeyse yarısına katılım gösterdikleri, fikirlerinin haberler dolayısıyla aktarıldığı görülmüştür. Bu çalışmada ise, çocukların kendilerini ilgilendiren sosyal hizmet etkinliklerinde dahi fikirlerinin alınmadığı, ÇHS'nde yer alan katılım hakkına yer verilmediği görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında, ülke farklılığı, gelişmişlik düzeyindeki farklılıklar ve eğitim sistemlerindeki farklılıklar yer almaktadır. BM Çocuk Hakları Komitesi'ne göre; çocukların katılım sağlayabilmeleri ve fikirlerini aktarabilmeleri açısından kitle iletişim araçları büyük önem arz etmektedir. Ancak ÇHS'nin üzerinden çok fazla yıl geçmiş olmasına rağmen kitle iletişim araçları içerisinde çocuklar hala 'pasif' izleyiciler olmaktadır (Koman, 2011; Erbay, 2013).

Çalışmada yer alan diğer haber türlerindeki haberlerin sayıları ise; Eğitim 19 haber, Etkinlikler 14 haber, Sanat 7 haber, Sağlık 7 haber, Magazin 4 haber, Bilim/teknoloji 4 haber, Spor 1 haber olarak bulunmuştur. Işıктаş (2017) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında çocukların temsiline yönelik gerçekleştirdiği çalışmasının bulguları bu çalışmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmada eğitim, kültür, sanat benzeri haber türlerinde toplam 43 haber bulunmuştur. Bu çalışmada incelenen gazetelerde ve incelenen süre boyunca eğitim, sanat, spor gibi türlerin toplam haber sayısı 56 olarak bulunmuştur. Bu da 2017 yılından, 2020 yılına kadar gazetelerin hala adli haber türüne oranla, spor, sanat benzeri türlere gereken önemi vermediğini göstermektedir. Gazetelerde eğitim, sanat, spor gibi haber türlerine diğer türlerden az rastlandığı ve bu konuda yapılan haberlerde ise, çocukların 'başarı unsurları' olarak sunuldukları ve bazı haberlerde etiketlendikleri düşünülmektedir. Ayrıca diğer haber türlerinde olduğu gibi ÇHS'nde

yer alan çocuğun katılım hakkına uyulmadığı görülmektedir. İncelen bir haber örneğinde, çocuğun ‘evsiz mülteci’ şeklinde sunulması, çocuğun şu anki ve ilerideki sosyal yaşamında psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesinde (1989) çocukların yüksek yararı ilkesi büyük önem arz etmektedir. Ayrıca sözleşmenin 27. Maddesi, çocukların psikolojik, fiziksel gelişimlerini ön gören haklarının bulunduğu yönündedir. Sözleşmenin 19. Maddesi ise, çocukların her açıdan zararlardan, istismarlardan korunması yönündedir (Aktaran: UNICEF, 2007). Bunlara göre, haber içeriklerinde çocukların etiketlenerek, psikolojik açıdan zarar görmeleri engellenmelidir.

Spor türündeki haberlerden sadece 1 örnek çıkması, spora ve ya sporla alakalı olan konularla ilgilenilmediğini ve sporun yazılı basında çok fazla haber değeri olmadığını düşündürmektedir. Ayrıca, sanat, spor, eğitim benzeri haber türlerinin, adli ve sosyal hizmetler haber türlerinden daha az yer almalarının nedenleri; adli ve sosyal hizmetler türleri kadar okur açısından ilgi çekici olmamaları, adli ve sosyal hizmetler türüne oranla haber değerlerinin düşük olduğunu düşündürmektedir. Mccombs ve Shaw’a (1972) göre, kitle iletişim araçlarında bir konu ne kadar dikkat çekici ve fazla ele alınırsa, toplumdaki bireyler o konuyu önemli olarak görmeye başlamaktadırlar. Bu düşünceye göre; yazılı basında yer alan sanat, spor ve eğitim haberleri haber oluşturan kişilerce önemli görülmemektedir. Bu da toplum içerisinde sanatın, sporun ve eğitimin aldıkları değeri ortaya çıkartmaktadır. Sonuç olarak; eğitim, sanat, sağlık, magazin, bilim/teknoloji ve spor türlerindeki bulgulara dayanarak, bu konularda çocukların haberlerde yeteri kadar temsil edilmediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “İncelenen gazete haberlerinin düzeyi nedir?” sorusuna yönelik elde edilen bulgulara göre; incelenen süre boyunca gazete

haberlerinin 148 haber ile büyük çoğunluğunu ulusal haberlerin oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Uluslararası haberlere çok fazla yer verilmediği görülmüştür. Buna göre; çocuk ve çocuk hakları ile ilgili incelenen gazetelerin haberlerini genellikle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki çocukları içeren olay ve olguların oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Yerel basın araçları, bireylerin yaşadıkları yerdeki olaylar, gelişmeler ve kararlar konusunda bilgilendirici olması açısından büyük önem arz etmektedir (Gezgin, 2007). Buna göre; incelenen gazetelerde yer alan çocuk ile ilgili haberlerin çoğunluğunun yerel boyutta olması, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki çocukların sorunları, yaşadıkları olaylar konusunda bilgilendirici olması açısından iyi yönde olduğu düşünülmektedir. Hande Ökeli Ulusoy'un (2019) "Yerel Basında Çocuk Odaklı Habercilik" ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında, incelenen gazetelerde çocukların yerel basında yeterince temsil edilmediği sonucu çıkartılmıştır. Ancak bu çalışmada, incelenen gazetelerde uluslararası haberlerden çok, ulusal yani yerel haberlere yer verildiği görülmüştür. Bu da, çocukların yerel basında, uluslararası basına göre daha fazla temsil edildiğini düşündürmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan, "Gazetelerdeki çocuk içerikli haberlerde çocuklarla ilgili hangi bilgiler teşhir edilmektedir?" sorusuna yönelik elde edilen bulgulara göre; 120 haberde çocukların bilgilerinin teşhir edilmediği görülmüştür. Buna göre incelenen gazetelerin çocukların bilgilerini teşhir etme konusunda, iyi yönde bir gelişim gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca çocukların haberlerde teşhir edilen bilgileri olumlu ve olumsuz içerikli haberlere göre ayrıştırılmıştır. Çocukların yaşadıkları istismar, ihmal ve kaza benzeri olaylar olumsuz teşhir olarak kodlanırken, başarı, etkinlik, sanat, spor ve eğitim benzeri haberler olumlu teşhir olarak kodlanmıştır. Buna göre; 63 haberde çocukların bilgilerinin teşhir edilmesi sakıncalı iken, teşhir edildiği sonucuna varılmıştır.

Çocukların bilgilerinden en fazla 56 haber ile yaş bilgisi teşhir edilmiştir. Bundan yola çıkılarak, haber içeriklerinde çocukların yaş bilgilerine pek fazla önem gösterilmediği görülmektedir. Olumsuz içerikli haberlerde çocukların sadece yaş bilgilerinin bile teşhir edilmesi, çocukların psikolojik sağlıklarına kötü etki edebilmektedir. Ayrıca 45 haberde çocukların isim ve soy isimleri, 42 haberde yaşadıkları yer, 26 haberde okul bilgileri ve 13 haberde cinsiyetleri teşhir edilmiştir. Cinsiyet bilgisinin diğer bilgilere oranla az kullanılması; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki incelenen gazetelerin çocuğa çocuk olarak baktıklarını, cinsiyetçilik bazında çocukları ötekileştirmedikleri ve bu konuya karşı önem gösterdikleri düşüncesini ortaya çıkartmaktadır. Son zamanlarda artış gösteren, bir cinsiyeti diğer cinsiyetten üstün ve ya eksik görme anlayışının incelenen gazetelerde az olduğu düşünülmektedir. Çocuk Hakları Bilgi Ağı (CRIN) çocuklar ile ilgili haber yapımında, çocukların cinsiyeti, yaşı, ırkı ve yetenekleri sebebiyle ayrımcılık yapılmamasını ön görmüştür. İncelenen gazetelerin de bu konuda iyi yönde bir gidişatta oldukları düşünülmektedir (CRIN,2020).

Bağımsız İletişim Ağı'nın (BİA) "Çocuk Odaklı Habercilik" kitabı çocuklar ile ilgili haber yapılırken hangi etik kurallara dikkat edileceği konusunda gazetecilere ve bu konuda çalışma yapanlara rehber olmaktadır (BİA, 2007). Ayrıca UNICEF çocuklara yönelik haberler oluşturulurken hangi etik kodların gerekli olduğu konusunda çalışmalar yapmaktadır (UNICEF, 2007). Buna göre, BİA ve UNICEF'ten edinilen bilgiler ışığında, çocukları içeren haberlerde, çocukların isim-soy isimleri değiştirilse bile, kullanılmasa bile, çocuğu, ailesini ve kardeşlerini her açıdan riske atacak haber ve fotoğrafları yayınlamamanın en iyisi olacağı belirtilmektedir (Alankuş, 2007). Ayrıca, istismar gibi olumsuz durumlar konusunda haber yapılırken, çocukları etiketleyecek tasvirlerden ve çocukların sosyal

yaşamlarında dışlanmalarına sebep olacak tasvirlerden kaçınılması gerekmektedir (Uzun, 2018).

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Çocuklar gazete haberlerinde nasıl sunulmaktadır?” sorusuna yönelik elde edilen bulgulara göre; çocukların, incelenen gazete haberlerinde 113 haberde olumlu olarak sunuldukları ortaya çıkmıştır. Çocukların olumsuz olarak sunuldukları haberler daha az sayıda yer almaktadır. Çocukların haberlerde olumsuz şekilde sunulmalarının, çocuklarda olumsuz etkiler yaratacağı düşünülmektedir. Ancak incelenen gazetelere göre çocukların, haber içeriklerinde çoğunlukla olumlu içerikler ile yer aldığı görülmektedir. İncelenen gazete haberlerinde olumlu haber içeriklerinde, çocuklar, mutlu, eğlenceli, enerjik ve katılımcı tasvirlerle yer almaktadırlar. Olumsuz içeriklerde ise, çocuklar istismar, ihmal edilmiş, şiddete uğramış olarak tasvir edilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yer alan incelenen gazetelerin birçoğunun çocuk ve çocuk haklarını içeren haberleri ‘olumlu’ olarak sundukları sonucu ortaya çıkmıştır. Kargı’nın (2013) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde konu ile ilgili yapmış olduğu çalışmasının bulguları, bu bulguyu destekler niteliktedir. Çocukların gazete haberlerinde %85 gibi büyük bir yüzdelle olumlu sunuldukları bulunmuştur. Ayrıca, Ulusoy’un (2019) konu ile ilgili yaptığı çalışması da, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Çocukların olumlu sunumları, olumsuz sunumlardan daha fazla bulunmuştur. Yerel basın içerisinde yer alan gazeteler üzerinden yapılan her iki çalışmada bu konuda aynı bulguları göstermektedir. Çocukların haberlerde olumlu olarak sunulmalarının; diğer medya organlarına ve gazetelere örnek olacağı ve toplum içerisinde de konu hakkında farkındalık kazandıracağı düşünülmektedir. Çocukların gazetelerde temsilleri, toplumun çocuga bakış açısını gösterirken, bu konudaki olumlu tasvirler insanlara rol model olabilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gazetelerinde

yapılan benzer bir çalışma olan Serdal Işıktaş'ın (2017) çalışması da, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Işıktaş incelediği haberlerde, çoğunlukla çocukların olumlu temsil edildiği haberlere ulaşmıştır. Ancak haberlerin birçoğunda olumlu yaklaşım gösterilse bile haberin diline ve içerik oluşturulmasına yeterince dikkat edilmediğini bulmuştur. Bu çalışmadaki incelenen haberlerde de çocuklar olumlu sunulsalar bile, pasif ve yetişkin bireylere bağımlı olarak tasvir edilmektedirler. Çocukların katılımlarının ve düşüncelerinin haberde önemsenmediği düşünülmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi “Gazete haberlerinde çocuklar nasıl nitelenmektedirler?” sorusuna yönelik elde edilen bulgulara göre; çocukların, incelenen gazete haberlerinde 115 haber ile en fazla ‘Mağdur’ durumunda nitelendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bulguları, birinci alt problemin bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Birinci alt problemde, çocukların gazetelerde en fazla hangi haber türlerinde yer aldıkları sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgulara göre çocukların en fazla adli haber türünde yani ihmal, istismar ve kaza benzeri haberler ile yer aldıkları ortaya çıkmıştır. Beşinci alt problemde de çocukların haber içeriklerinde en fazla mağdur durumunda nitelendikleri bulunmuştur. Sonuç olarak, çocukların haber içeriklerinde çoğunlukla adli türdeki haberlerde sunuldukları ve bunu takiben mağdur durumunda nitelendikleri düşünülmektedir. Literatürde de incelenen birçok çalışma bu sonucu destekler niteliktedir. Vaughan, McCormack, Pirkis, Easteal, Holland ve Sutherland’ ın (2016) Avustralya’da, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin medya üzerinde nasıl temsil edildiğine yönelik çalışmalarından edinilen bulgulara göre; çocuklara ve kadınlara yönelik çok sayıda şiddet haberi bulunmuştur. Bu da, şiddetin medyada çok fazla haber değeri olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda çocukların ve kadınların

çoğunlukla şiddete uğrayan bireyler olarak mağdur durumunda nitelendikleri ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili ulusal çalışmalar da, araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Örneğin; Doğrucan ve Yıldırım (2011) yazılı basında çocuk istismarına yönelik haberleri inceledikleri çalışmalarında, incelenen 113 istismar haberinin %75,5'inde kız çocuklarının mağdur durumunda nitelendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Altuntaş ve Altınova'da (2015) çalışmalarında benzer bulgulara ulaşmışlardır. Çocukların medya içerisindeki temsillerinde, çoğunlukla suçlu ve mağdur durumlarında nitelendikleri ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak; incelenen gazetelerin bulgularına göre; BM ÇHS'nde yer alan çocukların katılım hakkının, haberlerde önemsenmemesi nedeniyle ve çocukların kendilerini ilgilendiren içeriklerde dahi söz haklarının olmaması nedeniyle, çocuklar haberlerde susturularak, zavallı, mağdur, başarı konusu gibi temsiller ile yer bulabildikleri düşünülmektedir. Bu durumu geliştirebilmek için, bireylerin haber içeriklerinde sunulan mesajlara yönelik bilinçlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bunun olabilmesi için de bireylere, kurumsal olarak ve devlet iş birliğinde eleştirel medya okuryazarlığı eğitimlerinin verilmesi ve bu konuda toplumda farkındalık yaratılmasının gerekliliği savunulmaktadır.

Çocukların mağdur durumundan sonra en fazla nitelendikleri başka bir durum ise 'Etkinlik Katılımcısı' durumudur. Etkinlik Katılımcısı Durumu, çocuğun içerisinde yer aldığı sosyal faaliyetler, eğitimler, seminerler, özel gün etkinlikleri gibi durumların sunulduğu haberleri kapsamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gazeteleri ve Kuzey Kıbrıs toplumu içerisinde, çocuklar için düzenlenen şenlikler, etkinlikler ve eğitimler önemli bir yer teşkil etmektedir. Kutlanan çocuk günleri, çocuk şenlikleri ve çocuklar adına düzenlenen festivaller gazete haberlerinde de önemli bir yer kaplamaktadır. İncelenen 217

haberinin 50'si çocukların bu türdeki etkinliklere katılımcı durumunda nitelendikleri haberleri içermektedir. Ancak çocukların 'etkinlik katılımcısı' oldukları haberlerde bile çocukların kendilerinin haber içeriklerine katılımlarının sağlanmadığı düşünülmektedir. UNICEF'e (2007) göre, ÇHS'nde dört temel ilke göz önünde bulundurulmuştur. Bu ilkelere biri de çocukların katılımı ilkesidir. Ayrıca ÇHS'nin 12. Maddesi, çocukların kendilerini ilgilendiren bütün konularda görüşlerini ifade edebilmelerini belirtmektedir (ÇHS, Madde: 12). Sözleşmeye göre, çocukların medya içeriklerine de katılımları sağlanmalıdır (Türkyılmaz ve Kuş, 2014). Bu bulgular, Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk'ün (2015) çalışmasının bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmalarında, basının çocukları içeren haberlerde, katılım haklarının hiçe sayıldığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Bu da, çocukların Sözleşmenin gerektirdiği haklarının ihlal edildiğini göstermektedir.

Çocukların 'Hak Sahibi' durumunda nitelendikleri haberlerin sayısı toplam 217 haberde 35 haber olarak bulunmuştur. Çocukların hakları konusunda toplumun bilinçlenmesini sağlamak ve farkındalık oluşmasını sağlamak amacıyla medyaya çok fazla görev düşmektedir. Ancak çalışmanın bulgularına göre; çocukların haklarını ve hak sahibi olduğu durumları içeren haber içeriklerinin, mağdur ve etkinlik katılımcısı olduğu durumlara göre pek fazla haber değeri olmadığı görülmektedir. Literatüre bakıldığında ise çalışmaların bulguları bu konu hakkında tutarlılık göstermektedir. Oyero (2010) Nijerya yazılı basınında çocuk hakları ile ilgili haberlerin ne şekilde ele alındığını incelediği çalışmasının sonuçlarına göre; yazılı basında çocukların hakları ile ilgili yazıların, gazete içeriklerinde önemsenmediğini, iç sayfalara ve küçük puntolarla yazıldığı ortaya çıkmıştır. Cem Tutar'ın (2014) çocuk haklarının yazılı basında temsiline yönelik yaptığı çalışmasında ise, çocukların haber

içeriklerinde genelde pasif olarak yer aldıkları ve haklarının yeteri kadar temsil edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukları nitelendikleri diğer durumlar ve haber sayıları ise; ‘Başarı Konusu’ durumunda 10 haber, ‘Bağış’ durumunda 5 haber tespit edilmiştir. Konu hakkında incelenen bazı haber örneklerinde, çocukların başarılı oldukları bir durumun, kendileri için değil, aileleri ve öğretmenleri için gurur tablosu olmasının betimlendiği düşünülmektedir. Çocukların başarı durumlarında nitelenmelerinin hem olumlu hem de olumsuz olabildiği ön görülmektedir. Çocukların başarılı durumlardaki temsillerinin, diğer çocuklar için isteklendirme ve farkındalık kazandırmasını amaçlayan bir haber dili ile çocukların başarısının aileleri, öğretmenleri tarafından gurur duyulmasını amaçlayan bir haber dilinin aynı olmadığı düşünülmektedir. UNICEF’in (2011) çocuklarla iletişim ilkelerini oluşturduğu kitapçığında; çocukların öğrenmelerinin ve başarılarının gazete içeriklerinde, diğer çocukların yeteneklerini ve becerilerini geliştirmek için fırsat olabileceği düşüncesi ile yazılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ziyalar ve Salihoğlu’nun (2008) yazılı basında suç mağduru çocuklara yönelik yürüttükleri çalışmalarının konu hakkındaki bulguları, bu çalışmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Bulgulara göre; çocukların başarılı olma durumlarına göre yapılan haberler toplamın %2.5’ini oluştururken, adli ve çocukların mağdur olarak yer aldığı haberler %79’unu oluşturmakta olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada da bulguların aynı yönde olduğu görülmektedir. Çocukların nitelendikleri durumlara yönelik en az haber sayısına ulaşılan 5 haber ile ‘Bağış’ durumunda nitelenmeleri olmuştur. Haberlerde çocukların bağış toplamak amacıyla nitelendikleri durumların çocuklara katlı sağlayacağı ve toplumu çocuklar ve çocuk hakları konusunda bilgilendireceği düşünülmektedir. Ancak gazetelerde konu hakkında sadece 5 habere ulaşılabilmektedir. Bu durumda, dezavantajlı

çocukların hakları ve konumlarının iyileştirilmesine yönelik yapılan çalışmaların haber değerlerinin az olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmanın altıncı ve yedinci alt problemleri Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin dört temel hak kategorisi olan yaşamsal, korunma, katılım ve gelişimsel hakları içermektedir. Altıncı alt problem; “Gazetelerde yer alan çocuk içerikli haberlerde olumlu olarak ele alınan çocuk hakları nelerdir?” sorusudur. Yedinci alt problem ise; “Gazetelerde yer alan çocuk içerikli haberlerde olumsuz olarak ele alınan çocuk hakları nelerdir?” sorusudur. Bu sorulara yönelik elde edilen bulgulara göre; incelenen haber içeriklerinde olumlu olarak ele alınan en fazla hak 51 haber ile ‘Gelişimsel Haklar’ olmuştur. Gelişimsel hakların olumsuz olarak yer aldığı haber sayısı ise 2’dir. Bu bulgulara göre; incelenen gazetelerde çocukların gelişimsel haklarını olumlu yönde etkileyecek haberler yapıldığı söylenebilmektedir. Gelişimsel haklar; bireylerin fiziksel, psikolojik, yetenek ve beceri gibi tüm alanlarda gelişim göstermeleri ile ilgili olan haklardır. Gazetelerin çocukların her açıdan gelişim sağlayabilecekleri alanlara yönelik yapılan haberlerin fazla olması, basın kuruluşlarının çocuklara ve çocukların haklarına gerek önemi verdiklerini düşündürmektedir. Bulgular konu hakkında yapılan bir çalışma ile farklılık göstermektedir. Ardıç Çobaner’in (2015) Mülteci çocukların yazılı basında temsiline yönelik gerçekleştirdiği çalışmasında; ÇHS’nde yer alan gelişim haklarının haber içeriklerinde yeterince yer bulamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılı basınında ve toplumunda çocukların gelişimsel haklarına yönelik yapılan etkinliklerin ve etkinliklere yönelik haberlerin iyi yönde bir gidişat gösterdikleri düşünülmektedir. İkinci olarak çocukların ‘Korunma Hakları’ ile ilgili 217 haber içerisinde olumlu olarak sadece 43 haber tespit edilmiştir. Korunma hakkının olumsuz olarak yer aldığı haber sayısı ise 88’dir. Bu da, çocukların

istismar, ihmal, kaza benzeri durumlarda korunma haklarının çok fazla önemsenmediğini düşündürmektedir. Medya organlarının birincil görevi toplumu bilgilendirmek, eğitmek ve kamuoyu oluşturmaktır. Bu nedenle çocukların korunma haklarının toplum içerisinde de olumlu yönde ilerlemesi için ilk olarak medyanın, çocuk haklarına önem vermesi ve farkındalık sağlayıcı içerikler üretmesi gerektiği düşünülmektedir. Ziyalar ve Salihoğlu (2008) çalışmalarında; çocukların hakları konusunda yasalar oluşturulduğunu, ancak bu yasalara rağmen çoğu haberde çocukların isimlerinin ve görüntülerinin kullanılmakta olduğunu belirtmişlerdir. Yıldız'da (2018) çocukların hakları ve korunmaları ile ilgili yasalar hakkında iyileştirme çalışmaları yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk'ün (2015) çalışma sonuçları da bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmalarında; incelenen gazete haberlerine bakıldığında çocukların hala savaşlardan, açlıktan, hastalıktan, istismardan ve ihmalden hayatlarını kaybettikleri, ulusal ve uluslararası düzeyde çocukların yeteri kadar korunamadığı ve bunu takiben ÇHS'nde yer alan korunma haklarının ihlal edildiği görülmektedir.

Çocukların sözleşmede yer alan 'Katılım Hakları' konusunda ise bulgulara göre; olumlu olarak sadece 24 haber elde edilirken, çocukların haber içeriklerine ve gerçekleşen olaylara katılmaları gerekirken, katılım göstermedikleri olumsuz katılım haklarının sayısı ise 44'tür. Bu bulgular, 1989 yılında imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerinin günümüzde bile hala yeteri düzeyde toplum ve medya organlarınca kabul görmediğini ve maddelere tam olarak uyulmadığını göstermektedir. Çocukların katılım hakları sözleşmenin birçok maddesinde dile getirilmiştir. Sözleşmenin 12. Maddesinde; "her çocuk kendi fikrini, görüşünü ifade etme ve kendisini ilgilendiren tüm konulara katılım gösterme hakkına sahiptir" şeklindedir. (ÇHS, Madde: 12). Ezgi Koman (2018) "Çocuk Hakları ve Medya"

makalesinde, çocukların katılım haklarının günümüzde hala aktif olamamasının nedenleri ile ilgili; Türkiye’de çocukların birey olarak görülmediklerini, yetişkinlerin çocuklar hakkında karar verdiklerini, ayrıca çocukların oy kullanamamaları ve haklarını koruyabilmek için hukuki süreçlere aileleri olmadan başvuramamaları gibi etkenleri göstermiştir. Bu durumlar ülkemizde çocukların katılım haklarının hala pasif durumdan kurtulamadığını göstermektedir. Ayrıca sözleşmenin 13. ve 14. Maddelerinde de çocukların kendi görüşlerini aktarabilmeleri, içeriklere katılım gösterebilmeleri konuları üzerinde durulmaktadır (Turanlı, 2004).

Çalışmada, çocukların ‘Yaşamsal Haklar’ kategorisinde de yeteri kadar olumlu temsil edilmediği görülmüştür. İncelenen haberlerde olumlu olarak yansıtılan yaşamsal hakların haber sayısı 8 iken, olumsuz olarak yansıtılan haber sayısı ise 28 olarak bulunmuştur. Yaşamsal hakları bireylerin temel haklarını oluşturmaktadır (Demircioğlu, 2019). Bireylerin; yaşama, barınma, beslenme, sağlık benzeri haklarını kapsamaktadır (Uçuş ve Şahin, 2012; Dağ ve arkadaşları, 2015). ÇHS’nin 6. Maddesi yaşama hakkı ile ilgilidir (ÇHS, Madde 6). Ayrıca Sözleşmenin 27. Maddesi de çocukların tüm açılardan, toplum içerisinde gelişebilmesini ön gören, yeterli yaşam seviyesine haklarının bulunduğu ile ilgilidir (ÇHS, madde 27). Ancak çalışmanın bulgularına göre, incelenen gazetelerde ve toplumsal olaylarda çocukların yaşamsal haklarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. UNICEF’in (2012) konu ile ilgili yapmış olduğu bir araştırmasını sonuçlarına göre; dünyadaki 5-6 yaşlarındaki çocukların çoğunluğunun hala önlenbilir sebeplerden ötürü yaşamsal haklarının olumsuz yönde ilerlediği ve açlık, sağlık gibi konulardan dolayı hayatlarının son bulduğu ortaya çıkmıştır. Literatürdeki konu ile ilgili bazı araştırmalarda, bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Kuş, Karatekin, Elvan ve Öztürk’ün (2015) yaptıkları çalışmalarının sonuçlarına göre; ÇHS ve diğer tüm kabul

edilen İnsan Hakları Belgelerinin hepsi, bireylerin yaşama haklarını güvence altına almaktadır. Ancak, gazetelerdeki haberlerde, çocukların hayatlarının son bulma sebeplerine bakıldığında, çocukların basın içerisinde de, toplum içerisinde de yeterince korunamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Hande Ökeli Ulusoy'un (2019) çalışmasında da, incelenen eğitim, sağlık gibi yaşamsal ögelerin yer aldığı haberlerde, çocukların yaşamsal haklarına ulaşamamalarının nedenlerine değinilmediğini ve yaşamsal hakların eşitliği yönünde devletin görevlerinin belirtilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da, konu ile ilgili haber içeriklerinde çocukların ölüm, sağlık problemlerinin 'dramatize' edildiği ve olayın nedenlerine değinilmediği düşünülmektedir.

Araştırmanın sekizinci alt problemi Sorin'in (2005) çocukluk imajları üzerine oluşturulmuştur. Sorin (2005) 10 çocukluk imajı geliştirmiştir. Bu imajlar; masum, kurban, kötü, mülk olarak görülen, küçük yetişkin, kontrolden çıkmış, temsili, soylu/mesih, çığ gibi büyüyen ve eğitime devam eden yetişkinler olarak tasvir edilmişlerdir. Probleme; "Gazete haberlerinde çocuklar hangi çocuk imajları doğrultusunda yansıtılmaktadır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Konu ile ilgili elde edilen bulgulara göre; incelenen gazetelerdeki haberlerin, büyük bir çoğunlukla 181 haber ile masum çocuk imajına ve 116 haber ile kurban çocuk imajına yer verdikleri görülmüştür. Bu bulgu, diğer alt problemlerin bulgularıyla uyumluluk göstermektedir. Çocukların adli türdeki haberlerde çok fazla sunulmaları ile çocukların masum ve kurban olarak sunulmalarının ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çocuklar içeriklerde büyük bir çoğunlukla 'masum' olarak tasvir edilmektedirler. Bu durum, haberlerde çocukların 'duygusal malzeme' ve 'sevimsileştirilerek' kullanıldıklarını düşündürmektedir. Sorin'e (2005) göre; çocukların masum olarak tasvir edilmeleri, onları güçsüz, aciz ve yetişkinler tarafından korunmaya muhtaç

olarak yansıtmaktadır. Ayrıca Sorin, BM ÇHS'nde çocukların korunmalarına yönelik haklarının ön planda olmasını eleştirmektedir. Çocukların içeriklerde 'sadece' masum, korunmaya muhtaç varlıklar olarak değil, aynı zamanda kendi yaşamlarının oyuncusu, güçlü ve katılımcı birer bireyler olmaları vurgulanmaktadır (Woodhead, 2004; Sorin, 2005; Avcı ve Pekince, 2018). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde incelenen gazetelerde de aynı durum ön plana çıkmaktadır. Çocukların haber metinlerinde çoğu zaman korunmaya muhtaç, masum ve güçsüz bireyler olarak tasvir edildikleri görülmüştür. Akyol'un(2011) çalışma bulgularına göre; çocukların kendilerini ilgilendiren konularda karar vermelerinde aktif olmak istedikleri ancak, yetişkinler tarafından çocukların dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir. Johnny (2006) bu konuyu; eski zamanlarda çocukların masum, korunmaya muhtaç oldukları düşüncesinin izlerinin günümüzde hala devam ettiğini ve sonunda çocukların kendilerini ilgilendiren süreçlere katılım gösteremediklerini belirtmiştir (Johnny, 2006; Akyol, 2011; Aktaran: Avcı ve Pekince, 2018). Toplum içerisindeki çocukların savunmasız ve masum olduğu düşüncesinin aşılabilmesi için, medya organlarına çok fazla görev düşmektedir. İçerik oluşturulurken, çocukların küçük, savunmasız bireyler olarak değil, güçlü, kendi hakları olan ve katılımcı bireyler olarak sunulmalarını sağlayıcı çalışmalar yapılmalıdır.

Çocukların kurban imajıyla tasvir edildikleri 116 haberin, azımsanmayacak kadar fazla olduğu düşünülmektedir. Çocukların haber içeriklerinde fazlaca kurban olarak nitelendirilmeleri, çocuklar ile ilgili haberlerin, 'dramatize' edilerek haber değeri olan hale getirildiğini düşündürmektedir. Sir Al Aynsley Green'in (2009) gazetelerde çocuk hakları ve eşitlik üzerine yapmış olduğu çalışması, konu ile ilgili tutarlılık göstermektedir. Araştırmada, çocukların gazete haberlerinde genellikle, kurban ve mağdur konumunda sunuldukları bulunmuştur. Ayrıca Arcan (2011)

tarafından yapılan çalışmada da, çocukların istismar, ihmal benzeri yaşadıkları olumsuz durumlarda medya içerisinde, kurban ve ya mağdur olarak yer aldıkları görülmüştür (Aktaran: Genç ve Güner, 2016). İncelenen gazetelerin bulgularına göre; çocukların mağdur oldukları durumlarda genellikle ‘kurban’ imajında yer aldıkları görülmüştür. Medyanın haber değerini yükseltmek amacıyla yapmış olduğu bu durum, okuyucu bireylerin, problemin asıl nedenine odaklanmalarını sağlayarak, sadece olay odaklı okuma yaptıklarını düşündürmektedir. Bu da, çocukların her açıdan gelişimlerine, kişiliklerine olumsuz etki etmekte ve olumsuz olayların bir daha yaşanmamasına karşı önlem alınmasını güçleştirmektedir.

Çocukluk imajlarından ‘Temsili Çocuk’ (Katılımcı) imajına yönelik bulunan haber sayısı toplam haber sayısının sadece %8,17’sini oluşturmaktadır. Bu durum diğer alt problem bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Haberlerde, çocukların haber içeriklerine katılımlarının fazla olmadığı, çocukların kendilerini içeren konularda fikir beyan etmedikleri görülmüştür. Aynı zamanda temsili çocuk imajı konusunda da çok fazla haber bulunamamasının, bu durumu destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Temsili çocukluk imajı; masum ve güçsüz çocukluk imajlarını yıkıcı bir özelliktedir. Çocukların kendi yaşamlarında söz sahibi olmalarını önemseyen bir imajdır (Sorin, 2005; Sorin ve Galloway, 2005; Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). Yetişkinlerin görevi; çocukların kararlarına rehberlik etmek ve yardımcı olmaktır. (Sorin, 2005). İncelenen gazetelere göre; çocukların günümüz modern toplumlarında yeteri kadar temsili çocuk imajını yansıtamadıkları ve katılımcı olamadıkları düşünülmektedir. Yüksel Özmen’in (2012) çalışma bulguları konuyu destekler niteliktedir. Çalışmasında sadece 27 haber içeriğinde çocukların katılımlarının önemsendiği görülmüştür. BM ÇHS’nde de çocukların katılım haklarına fazlaca önem verilmektedir. Çocukların katılımlarına yönelik, medya

çalışanlarını, yöneticileri bilinçlendirici ve farkındalık oluşturuçu çalışmaların yapılmasının gerekliliğinin olduğu düşünölmektedir.

Çalışmada, Sorin'in diğeri çocukluk imajlarının gazete haberlerinde pek fazla yer almadığı görölmüştür. Küçük yetişkin çocuk imajında 13 haber, kötü çocuk imajında 9 haber, Kontrolden çıkmış çocuk imajında 7 haber, mülk olarak görölen çocuk imajında 7 haber ve olduğu bulunmuştur. Soylu/mesih çocuk imajı, çığ gibi büyüyen çocuk imajı ve eğitime devam eden yetişkinler imajlarında haber tespit edilememiştir. Küçük yetişkin çocuk imajı; günümüzde çocuk işçileri, çocuk askerleri ve gelişim düzeylerine aykırı olmasına rağmen yetişkinler ile aynı koşulları paylaşmak zorunda olan çocukları ifade etmektedir (Haring, Sorin ve Caltabiano, 2019). İncelenen gazetelerde bu imaj ile ilgili az sayıda haber bulunması, toplum içerisinde bu konuda çok fazla durum olmadığını ve ya bu konudaki haberlerin, haber değerlerinin çok olmadığını düşöndürmektedir. Gazetelerin çocuk işçiliği, çocuk askerler gibi konularda pek fazla haber yapmadığı görölmüştür. Bu durum konu hakkında incelenen gazetelerin olumlu bir seyir halinde olduklarını düşöndürmektedir. Kötü Çocuk imajı ise; günümüzde yaramaz, yetişkinlerin kurallarına uymayan çocukları tasvir etmektedir (Kunt Bulut, 2015). Sorin'e (2005) göre doğru davranış şekillerine çocuklara danışılmadan, fikirleri alınmadan karar verilmesi ve uygulatılması bu konudaki eksik taraflardan olmaktadır. İncelenen bu imajdaki haber sayılarının az çıkması ise; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki örneklem dâhilinde yer alan gazetelerin, çocukları 'kötü' olarak temsil etmediklerini göstermektedir. Kontrolden çıkmış çocuk imajı ise; kötü çocuk imajının daha ileri boyu olarak tasvir edilmektedir. Bu çocuklar, isteklerini yaptırabilmek için etraflarındaki insanları çaresiz bırakmakta ve şiddet içeren davranışlar gösterebilmektedirler (Sorin, 2005; Kunt Bulut, 2015). Bu imajında gazete

içeriklerinde az sayıda haberde yer alması Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve medya organlarında çocukların bu şekilde temsillerinin az olduğunu göstermektedir. Çocukların mülk olarak temsil edildikleri imaj ise; çocukların nesneleştirilerek, reklam amacıyla sunulmalarını içermektedir. Aynı şekilde çocukların incelenen gazete haberlerinde mülk olarak görülmelerinin az olması, gazetelerin çocukları maddeleştirerek kullanmadıklarını göstermektedir. Soylu/Mesih Çocuk imajı ise; çocukların gelişimsel düzeylerinden çok fazla, sorumluluk yüklendiği, çocukların süper kahraman olarak görüldükleri imajdır (Sorin, 2005). Bu konuda 4 haber bulunmuştur. Konu hakkında incelenen bazı haber örneklerinde, çocuklar gelişimsel düzeylerine uygun olmayan düşünce ve sorumluluklarla donatılmaktadır. İncelenen gazetelerde bu imajın azınlıkta bulunması ise; çocukların, medya içerisinde fedakâr, süper kahraman gibi niteliklerle fazla sunulmadığını göstermektedir. Çığ gibi büyüyen çocuk imajı ve eğitime devam eden yetişkinler imajında haber bulunamamıştır. Bu bulgu; çocukların çocuk olma statülerinin incelenen gazetelerde olumlu yönde ilerlediğini göstermektedir.

Özetle; araştırmanın örnekleme alınan gazetelerin incelenen süredeki haberlerinde; adli türdeki yani istismar, ihmal ve kazaya yönelik haberler çoğunlukta bulunmuştur. Bunu takiben çocuklar haber içeriklerinde en fazla mağdur ve kurban durumları ile sunulmuştur. Bu durum; medyanın çocukların yaşamış oldukları olumsuz durumlarda; onları, mağdur ve kurban temsilleri ile sunarak konuyu haber değerini arttırmaya çalıştığını düşündürmektedir. Çocukların BM ÇHS'nde yer alan haklarına bakılan bulgularda; çocukların korunma haklarının olumsuz yönde çok fazla artış gösterdiği görülmektedir. Bu konuda; incelenen gazetelerin, çocukların haklarının korunması konusunda farkındalık çalışmaları ve gazetelerde konu hakkında içerikler üretmeleri önerilmektedir. Ayrıca, incelenen gazetelerde

çocukların teşhir edilen bilgilerinin olmadığı haberlerin sayısının fazla olması; gazetelerin bu konuya önem verdiklerini ve hassasiyet gösterdiklerini düşündürmektedir. Sonuç olarak; gazetelerde çocukların yer aldıkları adli türdeki haberler yapılırken, çocukların mağdur ve kurban konumlarında sunulmamaları için özen gösterilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca; haberlerin içeriklerinin, neredeyse hepsine çocukların katılımlarının sağlanmadığı görülmüştür. Haberler yapılırken, çocuklar ile röportaj yapılması, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda fikirlerinin alınması önerilmektedir.

Bölüm 6

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere bu bölümde yer verilmiştir. Öneriler maddeler halinde aşağıda belirtildiği şekildedir.

- Gazetelerin çocuk hakları ve çocukların kendilerini ilgilendiren içeriklere katılımlarının, görüşlerini belirtmelerinin haber içeriklerinde az bulunduğu saptanmıştır. Haber oluşturan bireylerin, çocuk odaklı habercilik ve çocuk hakları konuları hakkında, toplum içerisinde farkındalık yaratılması amacıyla çalışmalar, yazılar ve makaleler düzenlemeleri önerilmektedir.
- Çocukların yaşadıkları olumsuz durumlar haber yapılırken, sadece olay odaklı metinlerin yazıldığı görülmüştür. Bu durum, çocukları her açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu konuda metin yazılırken; çocukları içeren istismar, ihmal ve kaza haberlerini sadece olay odaklı sunulmaması, olayın neden meydana geldiği ve bir daha meydana gelmemesi için neler yapılabileceğine yönelik yazılmaları önerilmektedir.
- İncelenen gazete haberlerinin bazılarında çocukların, yanlış ifadeler ile etiketlendikleri görülmüştür. Bu konuda, haberlerin, çocukların sosyal yaşamlarına yansıtacak olan etkileri düşünülerek haber yapılması önerilmektedir.
- Çocukların yaşadıkları olumsuz durumlara yer veren haberlerde, çocukları 'masum', 'kurban', 'sevimli' şeklinde dramatize ederek sunmak, çocukların gelecekteki yaşantılarına olumsuz etki edeceğinden, haber yapımında

çocukların psikolojik durumları da düşünülerek haber yapılması önerilmektedir.

- Çocukların kendilerini içeren etkinlikleri, durumları ve olayları haber yaparken, haber içeriklerinde çocukların, etkinlik, durum ve olay ile ilgili kendi görüşlerine de yer verilmesi önerilmektedir.
- Çocuk hakları ile ilgili makaleler, yazılar ve haberler, incelenen gazetelerde az sayıda bulunmuştur. Bu konuda; çocukların hakları ile ilgili yazıların gazetelerde arttırılması ve konu hakkında topluma farkındalık kazandırılması önerilmektedir.
- Toplum içerisinde ve ya gazetelerde, çocukların haklarının ihlal edilmesi durumunda, medya kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin el ele vererek, hak ihlallerine çözüm odaklı bakış açısıyla bakmaları önerilmektedir.
- Çocukların, okul öncesi dönemde medya okuryazarlığı, medya içerisindeki haklar ve ihlaller konusunda bilgi sahibi olmaları, gelecek yaşantılarında kendi haklarını koruyabilmelerinin ve savunabilmelerinin alt yapısını oluşturacağından, okul öncesi alanında çalışan öğretmenlere, sınıflarında konu hakkında çalışmalar yapmaları önerilmektedir.
- Çocukların bilinçli medya tüketicileri olabilmeleri ve medya içerisinde kendilerine yönelik yapılan hak ihlallerini görebilmeleri için, ilk olarak ailelere yönelik oluşturulan medya okuryazarlığı eğitimine önem verilmesi ve bu konuda çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akay, İ. (2006). *Sosyalleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Radyo-Tv Bilim Dalı, İstanbul.
- Altuntaş, O. ve Altınova, H. H. (2015). Türkiye’de Risk Altındaki Çocukların Ana Akım Basında Temsili. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 3(2), 59-70.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 27-54.
- Ardıç Çobaner, A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili. *Marmara İletişim Dergisi*, 24: 27-54.
- Arslan, A. ve Duğan, Ö. (2016). Suça Yönelmiş Çocukların Medyada Temsili: Bir Alan Araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4,1.
- ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2013). Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017. Ankara
- Avcı, N. ve Pekince, P. (2018). Çocukların Çocukluğa Bakış Açılıarı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 43, 196, 1-25.

Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N. ve Günay, Y. (2004). Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 5, 133-140.

Aziz, A. (1982). Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Bak, G. (2018). 1980'li Yıllardan Günümüze Türk Yazılı Basınında Çocuk Olgusu. *İnif E-Dergi*, 2. 163-188.

Berelson, B. (1955). The Process And Effects Of Mass Communication, *İllinois University Of İllinois Press*, 38-42.

Bilecen, N. S. (2010). *Bireylerin gazete okuma alışkanlıkları ve motivasyonları: Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde Karadeniz bölgesinde bir saha araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Binark, M., Bayraktutan, G. ve Durna, T. (2019). *İletişim Hakkı ve Yeni Medya Tehditler ve Olanaklar*. Ankara: Uğur Mumcu Vakfı Yayınları.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi. (1959). 19.07.2020 tarihinde <https://cocuk.ombudsman.gov.tr/anasayfa/2015/11/03/birlesmis-milletler-cocuk-haklari-bildirisi-20-kasim-1959/index-1.html> adresinden erişildi.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1989). 19.07.2020 tarihinde

<http://haberdecocuk.org/mevzuat/uluslararası-mevzuat/cocuk>

[haklarinadairsozlesme/](http://haberdecocuk.org/mevzuat/uluslararası-mevzuat/cocuk) adresinden erişildi.

Bozkurt, A. İ., Özer, D. ve Kılıç, E., (2014). Children's Right to Privacy and Violation of Media Ethics in Print Media. *12th International Symposium Communication in the Millenium*. Eskişehir.

Busby, L. J. (1975). Sex-role research on the mass media. *Journal of Communication*, 25(4), 107–131.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Covell, K., Howe, R. B. ve Polegato, J. L. (2011). Children's human rights education as a counter to social disadvantage: A case study from England. *Educational Research*, 53(2), 193-206.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Sage Publications.

CRIN. (2020). Oslo Conferance Report. 30. 07. 2020 tarihinde <https://archive.crin.org/en/docs/oslo.pdf> adresinden erişildi.

Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A. ve Arıca, V. (2015). Çocuk Haklarına Güncel Yaklaşım. *Çukurova Tıp Dergisi*, 40(1): 1-5.

- Davies, E., O’Leary, E. ve Read, J. (2017). Child abuse in England and Wales 2003–2013: Newspaper reporting versus reality. *SAGE Journals*, 18, 6, 754-771.
- Demircioğlu, G. (2019). *Madde Bağımlısı Çocukların Türk Yazılı Basınında Sunumu*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı, İstanbul.
- Dilber, F. (2012). Seçmenlerin Kitle İletişim Araçlarından Aldığı Siyasal İçerikli Bilgilerden Etkilenme Düzeyi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1, 4.
- Doğrucan, A. ve Yıldırım, Z. (2011). Yazılı Basında Çocuk İstismarı Haberlerinin İncelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri Örneğinde). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2) , 176-194.
- Kargı, E. (2013). Kıbrıs Gazetesi'nde “Kıbrıs'ta Çocuk İmajına” Yönelik “Çocuk” Hikayelerinin İncelenmesiKültür". *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 8 (2), 192-196.
- Ekşioğlu Sarılar, N. B. (2018). Türkiye’de Ana Akım Televizyon Kanalları Ana Haber Bültenlerinde Çocuk Temsili. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, (1-24).
- Erbay, E. (2013). Çocukların katılım hakkı üzerine bir Türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 38-54.

- Faiz, M. ve Kamer, S. T. (2017). 118 Prospective Teachers Opinions Concerning Children's Rights. *Journal of Education and Learning*; 6, 3.
- Genç, S. Z. ve Güner, F. (2016). Çocuk Hakları Bağlamında Medyaya İlişkin Aile Görüşleri (Çanakkale İli Örneği) *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9/2.
- Gören, Z. (2012). Çocukların Temel Haklarının Anayasal Garantisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 45- 105
- Green, A. A. (2009). Children's rights and equality in the newspapers. *Children's Rights Alliance*. England.
- Haring, U., Sorin, R. ve Caltabiano, N. J. (2019). Reflecting on childhood and child agency in history. *Palgrave Communications*, 5, 52.
- Heywood, C. (2001). *A History of Childhood*. England: Polity Press.
- Ho, G. ve Chan, A. (2018). Media portrayal of a hidden problem: An analysis of Hong Kong newspaper coverage of child maltreatment in 2016. *Child abuse & neglect*, 83, 62–73.
- Hobbs, R. , Cohn-Geltner, H. & Landis, J. (2011). Views on the news: Media Literacy Empowerment Competencies In The Elementary Grades. *The International Clearinghouse on Children Youth and Media*. Nordicom University of Gothenburg, 43 – 56. Sweden.

Işık, M. (2014). *İletişim ve Etik*. Konya: Eğitim Yayınevi, 4. Baskı.

İnal, K. (2012). Çocuklar İçin Medya Okuryazarlığı İhtiyacı. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu*, 12- 21, 18- 19, Ankara.

İnal, K. (2015). *Türkiye’de Çocukluk: Nereye!.* Editör: Selda İçin Akçalı, *Çocuk ve Medya*. (ss:13-51), Ankara: Nobel Yayıncılık,

İnceoğlu Y. ve Akıner N. (2011). "*Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu: Çocuklarla İlgili İçerik Üretiminde Medya İçin Özdenetim*", *Çocuk Hakları ve Medya-Anne, Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin El Kitabı*, Şirin M. R., Ed. (ss: 111-138), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları,

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA). (2013). Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi. 20.07.2020 tarihinde <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/CRC-TR-Story-COCA.pdf> adresinden erişildi.

Jackson, I. (1995). Mixed-Up Messages: Ambiguities in Newspaper Representations of the Young Child. *Australasian Journal of Early Childhood*, 20, 3, 16-20.

Jempson, M. (2009). The Oslo Challenge and beyond A view from the inside Representations of children in news media: rights, research and policy. *Revisiting the Oslo Challenge International Day Conference, Clarke Hall, Institute of Education, London.*

Kahriman, G. (2013). *Yazılı ve görsel basında çocuk haberlerinin seçiminde eşik bekçilerinin rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kamary, B. (2018). Commodification In Mass Media's Educative Function In Kenya: How Now Shall We Think? *African Educational Research Journal*, 6(3), 137-147.

Kaleli Yılmaz, G. (2014). *Durum çalışması*. Metin, M.(Edt.), Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri, 261-285.

Katz, E., Gurevitch, M. ve Haas, H. (1973). On the Use of the Mass Media for Important Things. *American Sociological Review*, 38 (2), 164-181.

Katz, E., Haas, H., Gurevitch, M. (1973). On the Use of the Mass Media for Important Things. *American Sociological Review*, 38, 2.

Kaya, A. Y. (2006). Uluslararası İletişimde Bir Sorun Olarak Haber ve Çözüm Önerileri. *Selçuk İletişim Dergisi*. 4, 2.

Kaymaz, Ç. (2017). *Özel Gereksinimliliği İçeren Türkçe ve Çeviri Resimli Çocuk Kitaplarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı.

- Kılıç, Ç. (2015). *Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Anabilim Dalı Medya ve İletişim Sistemler Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Kılıç, S. (2014). *Kitle İletişim Araçlarının Gelişimi ve Sosyal Medyanın Siyasal İletişimi Etkileme Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıvanç, Z. ve Aydın, A. (2019). John Dewey'in Demokratik Yaşam Felsefesinin Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarına Yansımaları: Türkiye ve Yeni Zelanda Örneği. *JOTCSC*, 4, 1, 27-42.
- Kocadaş, B. (2004). *Kitle İletişim Araçları Eğitim İlişkisi*. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4, 2.
- Kocadaş, B. (2005). *Kültür ve Medya*. *Bilig Dergisi*,34: 1-13.
- Koman, E. ve Özkan, Ş. (2018). *Çocuk Hakları Ve Medya Türkiye Yazılı Basınında Çocukların Temsili. Medyada Nefret Söylemini İzleme Çalışması*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı.
- Kunt Bulut, M. (2015). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluk Anlayışı*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Kurt, S. L. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 36.

Kuş, Z., Karatekin, K., Elvan, Ö. ve Öztürk D. (2015). Çocuk Ne Zaman Haber Olur? Ulusal Yazılı Basında Bir Durum Çalışması. *Kastamonu Üniversitesi BAP Birimi Sonuç Raporu*. Kastamonu.

Küçük, M. (2012). Yazılı İletişim İçinde İletişim. *Medya ve İletişim Dergisi (e-kitap)*, 19- 20.

Levent, A. F. (2013). Günlük Gazetelerde Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Haberlerin İncelenmesi. *1.Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi*, 321-334. Türkiye.

MacBride, S. (1980). Many Voices, One World. UNESCO Report.

Mc Quail, D. ve Windahl, S. (1994). *Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri*. (Yayına Hazırlayanlar: Banu Dağtaş, Uğur Demiray). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, 92.

Mccombs, M. ve Shaw, D. (1972). The Agenda-Setting Function Of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36, 2, 176–187.

- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from "Case Study Research in Education."*. Jossey-Bass Publishers, San Francisco, CA.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). *Ankara: Nobel Yayınları*.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Min, S. ve Feaster, J. (2010). *Missing Children in National News Coverage: Racial and Gender Representations of Missing Children Cases*. *Communication Research Reports*. 27. 207-216.
- Mustola, M., Sevón, E. ve Alasuutari, M. (2020). *Representation of Children's Views in Finnish Newspaper Media Across Three Decades*. *BARN*, 37 (3-4), 163-175.
- Nogales Bocio, A., Huaiquian Billeke, C., Véliz-Burgos, A. (2020). *Child Protection, Identity Construction and Media. The Regulation of Audiovisual Content for Minors in Spain*. *Propósitos y Representaciones*, 8.
- Orçin, G. (2013). *Yazılı Basında Suça Sürüklenen Çocukların Sunumu Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı.

Oslo Challenge. (1997). Oslo International Conference On Child Labour Final Report. 27-30 October. Oslo, Norway.

Oslo Çağrısı, (1999). 03.08.2020 tarihinde <http://www.mediawise.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/Oslo-Challenge.pdf> adresinden erişildi.

Oyero, O. (2010). Children: As 'Invisible' and Voiceless As Ever In The Nigerian News Media. *Communication Studies*, 2, 25-41.

Özdemir, E. E. (2012). *Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Rigel, N. (1995). *Haber, Çocuk ve Şiddet: Üretim, Kitle İletişim ve Tüketim Sürecinde Haberin İncelenmesi*. İstanbul: Der Yayınevi.

Savaş, G. (2006). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 1,(1).

Sorin, R. (2005). Changing Images Of Childhood – Reconceptualising Early Childhood Practice. *International Journal of Transitions in Childhood*, 1,12.

Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 2147-3390, 7.

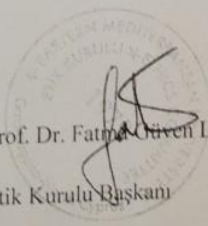
- Sutherland, G., McCormack, A., Pirkis, J., Easteal, P., Holland, K. ve Vaughan, C. (2016). Kadınlara ve Çocuklarına Yönelik Şiddetin Medya Temsilleri: Bilgi Durumu Belgesi. *Anrows Landscapes*, Sydney.
- Şahan, H. ve Çınar, V. (2004). Kitle İletişim Araçlarının Spor Kamuoyu Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12.
- Şener, G. (2015) İletişim'in ABC'si – [Ünsal Oskay Kitap Özeti]. İzmir: *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü*.
- Şentöregil, M. (2017). Suriyeli Çocuk Sığınmacıların Türk Yazılı Basınında Temsili. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Şirin, M. R. (2011). *İçerik Üretiminde Medya İçin Özdenetim Çocuk hakları ve Medya El Kitabı Anne Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 88.
- Şirin, M. R. (2018). Çocuk Hakları ve Medya Üzerine. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1.
- Taylan, A. (2012). *Alternatif Medya ve Bianet Örneği: Türkiye'de Alternatif Medyaya Dair Etnografik Çalışma*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.

- Temizel, H. (2008). Kamuoyu Kuramlarında ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8, 15.
- Tutar, C. (2014). Yazılı Basında Çocuk Haklarının Temsili: Hürriyet, Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 9 (34) , 5760-5786.
- Türkyılmaz, M. ve Kuş, Z. (2014). İlköğretim 100 Temel Eserde Çocuk Hakları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 15, (39-63).
- Uçuş, Ş. ve Şahin, A. E. (2012). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, (1), 25-41.
- Uğurlu, Z, Gülsen, İ. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1) , 1-24.
- UNICEF. (2007). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif, 35. Dublin.
- Uzun, R. (2014). Çocukların Medyadan ve Medyada Korunması Çocuklara Yönelik Etik Davranış Kurallarının İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (2014).

- Vardar, D. (1986). *Bireylerarası İletişim ve Kitle İletişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Vidal, M. A., Clemente, M. ve Espinosa, P. (2003). Types of Media Violence and Degree of Acceptance in Under-18s. *Aggressive Behavior*, 29(5), 381–392.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2018). Gazetede Çocuklar: Hürriyet, Sabah, Sözcü Ve Posta Örnekleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1) , 281-294.
- Yüksel Özmen, Ş. (2012). Çocuğun Adı Yok: Televizyon Haberlerinde Çocuğun Sunumu ve Çocuk Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. Sayı: 34, 62- 82.
- Ziyalar, N. ve Salihoğlu, S. (2008). Yazılı Basında Suç Mağduru Çocuklar. *İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi*, 62, 153-156.

EKLER

Ek 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği İzni

 Doğu Akdeniz Üniversitesi "Erdem, Bilgi, Gelişim"	Eastern Mediterranean University "Virtue, Knowledge, Advancement"	99628, Gazimağusa, KUZEY KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Teli: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2919 E-mail: bayek@emu.edu.tr
Etik Kurulu / Ethics Committee		
Sayı: ETK00-2019-0244	12.11.2019	
Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.		
Sayın Mualla Nur Dolar (18500480)		
Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi.		
Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 12.11.2019 tarih ve 2019/26-07 sayılı kararı doğrultusunda " Yazılı Basında Çocuk: KKTC Gazetelerinde Yer Alan Çocuk ile İlgili Haberlerin Çocukluk İmajı ve Çocuk Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi " adlı yüksek lisans tez çalışmanız, Yrd. Doç. Dr. Nihan Koran danışmanlığında, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.		
Bilgilerinize rica ederim.		
 Prof. Dr. Fatma Güven Lisaniler Etik Kurulu Başkanı		
FGL/ns.		
www.emu.edu.tr		

Ek 2: Turniten Orjinallik Raporu

TEZ yeniden gönderim			
ORJİNALLİK RAPORU			
% 3	% 3	% 1	% 2
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	Submitted to Eastern Mediterranean University Öğrenci Ödevi	% 1	
2	www.ices-uebk.org İnternet Kaynağı	<% 1	
3	www.kibrisnehaber.com İnternet Kaynağı	<% 1	
4	ejercongress.org İnternet Kaynağı	<% 1	
5	www.awer-center.org İnternet Kaynağı	<% 1	
6	KURT, Sevil Lale. "ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN TEMEL ULUSLARARASI BELGELER VE TÜRKİYE UYGULAMASI", TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016. Yayın	<% 1	
7	www.ratingacademy.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1	
8	docplayer.biz.tr		

Ek 3: Gazete Haberleri Kodlama Formu

1	Haberin bulunduğu gazete 1. ☐ Kıbrıs 2. ☐ Detay 3. ☐ Diyalog 4. ☐ Haberal Kıbrıs 5. ☐ Haberatör 6. ☐ Kıbrıs Manşet 7. ☐ Kıbrıs Postası 8. ☐ Star Kıbrıs
2	Haberin Erişim Tarihi
3	Haberin Numarası
4	Haberin Türü ☐ Sanat ☐ Sosyal Hizmetler ☐ Magazin ☐ Spor ☐ Adli (Kaza, İstismar vb.) ☐ Sağlık ☐ Bilim/teknoloji ☐ Eğitim ☐ Sosyal Faaliyet ☐ Bilgilendirici Haber
5	Haberin Düzeyi ☐ Ulusal ☐ Uluslararası
6	Haber İçeriğinde Çocukların Sunulma Şekli ☐ Olumlu ☐ Olumsuz ☐ Değerlendirilemedi
7	Haberde Yer Alan Çocuk İfadesinin Sayı Karşılığı ☐ 1 ☐ 2 veya daha fazla ☐ Genel çocuk nüfusunu içermek
8	Haberde Çocuğun Kişisel Bilgilerine Yer Verilme Durumu ☐ Evet ☐ Hayır Evet ise;

8.1	<p>Haberde Çocuğun Teşhir Edilen Bilgileri</p> <p>☐ Yalnızca isim ☐ İsim ve Soy isim ☐ Yaş ☐ Ailesinin kimliği ☐ Fotoğrafi</p> <p>☐ Okulu ☐ Yaşadığı yer ☐ Cinsiyet ☐ Diğer</p> <p>☐ Teşhir edilen bilgi yok</p>
9	<p>Haberde Çocuğun Nitelendiği Durum</p> <p>☐ Mağdur ☐ Başarı Konusu ☐ Reklam Aracı ☐ Bağış toplama ☐ Hak sahibi</p> <p>☐ Mağduriyet Konusu: _____ ☐ Etkinlik Katılımcısı</p>
10	<p>Haberde Çocuğun Yer Aldığı Hak Kategorisi</p> <p>☐ Yaşamsal Haklar: ☐ Olumlu ☐ Olumsuz</p> <p>☐ Gelişimsel Haklar: ☐ Olumlu ☐ Olumsuz</p> <p>☐ Korunma Hakları: ☐ Olumlu ☐ Olumsuz</p> <p>☐ Katılım Hakları: ☐ Olumlu ☐ Olumsuz</p>
11	<p>Haberde Çocuğun Sunulduğu Çocukluk İmajı</p> <p>☐ Masum çocuk ☐ Soylu/Mesih çocuk ☐ Kötü çocuk ☐ Çığ gibi büyüyen çocuk ☐ Kontrolde çıkmış çocuk</p> <p>☐ Küçük yetişkin ☐ Eğitime devam eden yetişkinler ☐ Mülk olarak görülen çocuk</p> <p>☐ Kurban çocuk ☐ Temsili çocuk</p>
12	<p>Gazete Haberinde Yer Alan Metin</p>

Ek 4: Uzman Görüşü Alma Metni

.. /.. / 2020

Sayın ;

Ben, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim Programı'nda Yüksek Lisans yapmaktayım. Yrd. Doç. Dr. Nihan Koran danışmanlığında üzerinde çalışmakta olduğum; “*Yazılı Basında Çocuk: KKTC Gazetelerinde Yer Alan Çocuk İle İlgili Haberlerin Çocukluk İmajı ve Çocuk Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi*” isimli tez çalışmam için, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki bağımsız gazeteleri Çocuk Hakları ve çocukluk anlayışı kapsamında incelemeyi amaçlamaktayım. Bu amaç doğrultusunda; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bağımsız, basılı veya internet üzerinden yayın yapan dokuz gazetede yer alan haberler “çocuk” anahtar kelimesi ile taranıp, analiz edilecektir.

Siz değerli uzmandan analiz sürecinde kullanılması planlanan “Gazete Haberi Kodlama Formu”nun uygunluğuna yönelik görüşlerinizi belirtmenizi saygılarımla arz ederim. İlgili form Ek’te, yer almaktadır.

Yardımlarınız için teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Mualla Nur Dolar

Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

E-mail Adresi: mualladolar_94@hotmail.com

Telefon: 0533 866 78 17